22
ANUL VIII
Nr. 18 (376), 6–12 mai 1997

GABRIELA ADAMEŞTEANU

Desovietizarea

„De ce s-or fi supărat aşa de tare pe ce-am spus?", a întrebat Victor Ciorbea. Greu de lămurit dacă zîmbetul său era ironic. Oricum, Clubul Diplomaţilor, unde Olanda serba ziua reginei, cu foiala obişnuită a lumii politice, mediatice etc., era nepropice unei discuţii. Iar marţi 29 aprilie, primul-ministru era mai „vînat" ca oricînd. Scandalul declaraţiilor lui la Bruxelles (*„ultimele influenţe sovietice au fost eliminate prin măsuri ferme la nivelul Preşedinţiei şi Guvernului"*) atinsese cota maximă: orice post de radio sau televiziune deschideai, auzeai fraze severe la adresa temerarului premier. Nu le contrabalansau decît complimentele (duios profesorul trecea, viitorul politician într-un partid de centru etc.) cu care era gratulat directorul SRI. La demisia lui Virgil Măgureanu (ca şi la îndepărtarea a doi adjuncţi ai săi şi a întregii conduceri a celebrei UM 0215) se referise de altfel direct premierul Victor Ciorbea în declaraţia citată. Cele două evenimente se aflau, evident, în relaţie. Din fotoliul PRO TV, de unde acordă note trecutului apropiat, Silviu Brucan îi dăduse directorului Măgureanu 9, iar premierului Ciorbea 5. Dacă însă nu te puteai aştepta la mare entuziasm faţă de „desovietizare" din partea lui Silviu Brucan, disidentul care făcuse naveta între Moscova, Bucureşti şi Washington, în anii gorbaciovişti '86–'89, reacţiile din presa românească trezesc nedumeriri legitime. Ce fel de analişti politici avem, dacă demisia lui Virgil Măgureanu nu poate fi apreciată drept ceea ce este: plecarea din zona puterii a ultimului dintre „conspiratorii" loviturii de stat, avizată de Moscova sovietică, şi aşteptînd, mai mult de un deceniu, mişcarea de stradă care să le permită preluarea puterii? De ce directorii de ziare, indignaţi că se mai vorbeşte despre „desovietizare", nu-şi reaminteau, la plecarea lui Virgil Măgureanu, procesul stalinist al lui Nicolae Ceauşescu, unde îl zăriseră pe viitorul director al SRI pentru prima oară? Acea masă unde, alături de generalul Victor Stănculescu şi de Gelu Voican Voiculescu, participa un personaj încă „incognito", ce urma să se „nască" pentru viaţa publică, împreună cu SRI, din spuma însîngerată a evenimentelor de la Tîrgu-Mureş (martie 1990)? Întîmplările oculte şi violente ale regimului Iliescu (prima parte), care au făcut ca „bătălia pentru NATO a României" să fie dusă azi de noua echipă în condiţii atît de grele, au dispărut ca prin farmec în această săptămînă de pe cartea de vizită a „profesorului" Măgureanu şi din memoria unor ziarişti plini de importanţă!

Am asistat în schimb la o jenantă argumentaţie, reluată din gură în gură, despre desovietizarea serviciilor secrete, care s-ar fi făcut în România demult, opera aceluiaşi Nicolae Ceauşescu, înspăimîntat că va fi debarcat de sovietici după 1968. Fără a nega schimbările în armată (mai ales) operate de Ceauşescu, nici propriile structuri naţional-comuniste construite în securitate, se cuvine amintit celor ce par să fi uitat că reţelele controlate de Moscova sovietică se bucurau de un regim special (protecţie, chiar autonomie), cea mai bună dovadă fiind supravegherea blîndă a conspiratorilor. Şi chiar procesul amintit mai sus. Ca să nu mai vorbim despre departamentul de informaţii externe al securităţii, care prin firea lucrurilor a rămas dependent de reţeaua sovietică.

Faptele sînt vizibile, dar tot ceea ce se ştie pe tema coabitării naţional-comuniştilor cu internaţionaliştii sovietici în structura de putere ceauşistă, bazat pe rapoartele *„Comisiei parlamentare pentru aflarea adevărului din decembrie"*, este lacunar. Atîta vreme cît s-a păstrat, vreme de 7 ani, monopolul informaţiei asupra vechii securităţi, aplombul cu care în aceste zile s-a clamat *„desovietizarea deplină"* avea un aer în acelaşi timp partizan şi ridicol.

Mai interesant însă a fost un fenomen enunţat de analista politică Anelli Ute Gabanyi, intervievată de PRO TV. Ea a amintit că prin echipa instalată la putere după decembrie 1989 s-a realizat *„o nouă sovietizare"*. Ce altceva însemna prezenţa generalului Nicolae Militaru, cunoscut ca agent sovietic, în fruntea Ministerului Apărării? Odată cu el au fost readuşi alţi 30 înalţi ofiţeri, îndepărtaţi din armată de Ceauşescu din aceleaşi motive, iar Ministerul Afacerilor Externe şi-a deschis şi el porţile pentru acelaşi gen de „persecutaţi". (Se pot da aici nume ilustre din diplomaţie.) Este chiar întîmplător că una dintre primele legi abrogate de noua echipă a fost *Legea apărării*? Îşi reaminteşte cineva care erau motivele care i-au scos în stradă pe ofiţerii din CADA, îndepărtaţi ulterior din armată? Ş.a.m.d.

Dacă premierul Ciorbea a stîrnit atîta supărare în ţară vorbind despre *„eliminarea ultimelor influenţe sovietice"*, în schimb ecoul în Occident a fost foarte favorabil. (Este propria sa declaraţie, pe care a transmis-o în seara de 29 aprilie cititorilor revistei *„22"*.) Firește, în Vest tema nu stîrneşte atîtea amnezii ca aici şi a vorbi despre KGB nu este un gest deplasat, cum deseori îl taxează mediile româneşti selecte.

DIN SUMAR:

pag. 10–11
CUI I-E FRICĂ DE MANUALELE ALTERNATIVE?

pag. 6
VIRGIL MĂGUREANU A PLECAT

ILIE ŞERBĂNESCU 7 ANI ÎN 7 LUNI: ACORDUL CU FMI
pag. 7

pag. 5
7 ANI DE LA PIAŢA UNIVERSITĂŢII

pag. 12–13
DEPORTAREA SAŞILOR TRANSILVĂNENI

unicef United Nations Children's Fund **SUPLIMENT GRATUIT**

Pledoarie pentru drepturile copilului

Reamintim cititorilor noştri că această pagină le aparţine, ca şi responsabilitatea pentru scrisorile lor.

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Mult stimată redacţie,

Am citit cu multă întristare „Scrisoarea din America", publicată în numărul 15/97 al revistei, prin care domnii Nemoianu şi Călinescu se adresează indirect domnului Emil Constantinescu. Nu ştiam despre demersul preşedintelui, dar citind textul american, am înţeles despre ce era vorba.

Ţara noastră se află acum într-o disperată încercare de a repara ceea ce şapte ani de guvernare neocomunistă au stricat. Dificultăţile şi adversităţile ce trebuie învinse sînt enorme şi complicate. Şi e nevoie de foarte puţin ca încercarea să nu reuşească şi să ne reîntoarcem într-un haos şi mai mare.

S-au găsit cîţiva oameni de mare curaj care încearcă acum să se folosească de orice element, mare sau mai mic, ce ne-ar putea ajuta.

Ce a făcut preşedintele? A rugat pe românii din diaspora să facă ceea ce mulţi polonezi, maghiari, lituanieni ş.a. au făcut şi fac, nerugaţi. Ce puteau face domnii Nemoianu şi Călinescu la rugămintea preşedintelui? Puteau să o ignore, cum probabil a făcut majoritatea conaţionalilor noştri, stabiliţi în străinătate. Mai puteau, dacă s-au simţit jigniţi şi agresaţi de formularea rugămintii, să adreseze domnului Constantinescu o scrisoare personală. Dar asta se vede că nu i-ar fi satisfăcut pe deplin. O conştiinţă foarte exagerată a valorii personale a avut nevoie de o scrisoare publică de protest, în realitate o lecţie semeaţă de democraţie, cu aluzii ameninţătoare la efectele „dezastruoase" pe care le-ar putea avea demersul domnului Emil Constantinescu.

Este bine că vedem în fine români individualişti verticali şi curajoşi, buni cunoscători ai democraţiei. Deşi, este regretabil că asemenea atitudini nu s-au văzut decît foarte puţin în ţară, pe timpul dictaturii. Ele se văd acum de la Bloomington şi de la Bethesda.

Probabil că democraţia noastră este „tînără şi plăpîndă" şi poate chiar inabilă, în unele momente. Dar tocmai pentru acest motiv, în urma unei cumpăniri mai înţelepte, mai modeste şi mai puţin iritate, era cazul să se procedeze cu mai mult tact şi discreţie. Dacă nu poţi face mare lucru pentru ţara în care te-ai născut, măcar nu face rău. Sînt destule săgeţile otrăvite pe care le primeşte „plăpînda noastră democraţie" ca să mai fie nevoie şi de cele ale unor democraţi. Păcat, domnule Nemoianu, care aţi scris un atît de minunat ***Arhipelag interior***, că aţi putut comite o eroare atît de elementară.

M. Cîmpoieru, Mijlocenii Bîrgăului, 17 aprilie 1997

În spiritul dialogului, publicăm textul care urmează, deşi nu sîntem de acord cu concluzia sa. Pentru viitorul României, al stabilităţii regionale, pentru viitorul românilor deveniţi minoritari în Ucraina, sîntem convinşi că semnarea Tratatului de bază dintre România şi Ucraina în actuala formulă era singura soluţie pertinentă ce putea fi întrezărită. Sperăm ca viitorul să confirme acest lucru. (Gabriela Adameşteanu)

5 mai 1997

În legătură cu Tratatul Româno-Ucrainean

Întruniţi pentru a sărbători a 79-a aniversare a Unirii Basarabiei cu România, nu putem trece cu vederea tratativele ce se poartă între România şi Ucraina şi care se prevăd a avea consecinţe nefericite pentru soarta Basarabiei, a Bucovinei de Nord şi a României, în general.

Declaraţiile care se fac de cele două părţi sînt mai mult decît neliniştitoare. Dacă cele venite din partea Ucrainei nu ne miră prea mult, dat fiind că ne demonstrează a fi moştenitoarea Rusiei în ce priveşte tendinţa de a acapara alte teritorii – ce ne amintеşte de pretenţiile pe care le avea Ucraina în 1918 asupra întregii Basarabii – în schimb declaraţiile făcute de oficialităţile româneşti ne-au determinat să luăm poziţie şi să prezentăm punctul nostru de vedere. Arătăm ceea ce au declarat reprezentanţii români: „România nu are pretenţii teritoriale faţă de Ucraina" *sau* „România va face sacrificii teritoriale importante". *Asemenea declaraţii nu înseamnă altceva decît trecerea definitivă a teritoriilor din sudul şi nordul Basarabiei şi al Bucovinei de Nord la Ucraina. Se pare că acesta este preţul pe care trebuie să-l plătească România pentru a intra în NATO. Dar se poate oare condiţiona problema frontierelor şi respectiv a teritoriilor de cea a intrării în NATO?*

Cunoaştem din precedentele tratative ale României cu Ungaria că marile puteri au intervenit pentru a găsi o cale de compromis din partea ambelor părţi. A lăsa de data aceasta România singură, în faţa intransigenţei Ucrainei, a unui stat mai mare şi mai puternic, rămas cu aceeaşi gîndire conservatoare expansionistă, şi a condiţiona intrarea în NATO de nemodificarea actualelor frontiere (chiar dacă acest lucru nu se spune direct) ar fi mai mult decît condamnabil. Din desfăşurarea evenimentelor pînă în prezent, vedem că România s-a angajat, ca într-o cursă contra-cronometru, dorind să încheie Tratatul pînă la întrunirea din iulie de la Madrid, unde se vor decide ţările care intră în NATO. Această grabă nu credem că este justificată, deoarece sînt încă aspecte ce plutesc în incertitudine: 1) Nu ştim dacă încheierea Tratatului cu Ucraina (în situaţia grea şi complicată ce se cunoaşte) reprezintă condiţia „sine qua non" a intrării în NATO. 2) Nu ştim dacă la Madrid se va decide intrarea României în NATO, chiar în ipoteza semnării tratatului cu Ucraina. Graba într-o problemă diplomatică atît de importantă şi sensibilă nu poate decît să strice. Se spune, de asemenea, că actuala conjunctură internaţională, încorsetată prin acordurile de la Helsinki şi Paris, privind intangibilitatea actualelor frontiere ar constitui impedimente defavorabile pentru români. Dar aceste acorduri nu exclud modificări de frontiere dacă cele două părţi cad de acord (vezi cazul Germaniei).

Mai importantă, însă, ni se pare intransigenţa pe care a adoptat-o partea ucraineană bazată pe lipsa voinţei de a intra în NATO, dar mai ales pe a interesului pe care Occidentul îl arată Ucrainei în cadrul jocului politic triunghiular Occident-Ucraina-Rusia. Încă un motiv ca marile puteri occidentale să medieze (chiar dacă nu direct) în problema tratatului româno-ucrainean.

În ce priveşte problema teritoriilor româneşti ocupate de Ucraina şi respectiv a frontierelor, îşi poate imagina cineva că o perioadă de stăpînire a unor teritorii de 55 de ani poate anula o istorie a românilor de peste 2.000 de ani? Pe aceste locuri s-a format şi s-a dezvoltat poporul român. Aici s-a scris istoria noastră bimilenară. Cetăţile Hotin şi Cetatea Albă, martore ale acestei istorii, se află astăzi pe teritoriul Ucrainei, ce prin graţia lui Hitler şi Stalin (referire la acordul Ribbentrop-Molotov) le stăpîneşte. Putem noi, românii, uita istoria multiseculară (aproape 5 secole) a Basarabiei şi Bucovinei de Nord în cadrul statului voievodal Moldova – cuprins între Carpaţi, Nistru şi Marea Neagră –, în care erau incluse aceste teritorii ce aparţin acum Ucrainei? Cunoscînd cum s-au format actualele frontiere, vom fi în măsură să apreciem justeţea cauzei noastre. Ele s-au stabilit în condiţiile politice ale anului 1940, imediat după ocuparea Basarabiei de către URSS (28 iunie 1940), urmare ultimatumului dat de puterea sovietică. O foarte scurtă retrospectivă ne va permite să înţelegem cum s-au născut aceste frontiere şi legitimitatea lor.

În anul 1924 ia fiinţă RASS Moldovenească în componenţa RSS Ucrainene, teritoriu situat pe stînga Nistrului. Odată cu înfiinţarea noii republici „autonome" moldoveneşti se lansează propaganda existenţei limbii moldoveneşti, distinctă de cea română, şi a necesităţii unirii tuturor teritoriilor moldoveneşti (referire la Basarabia). În anul 1936 se aduc unele amendamente la Constituţia RSS Ucrainene, prevăzîndu-se la art. 22 că „stabilirea frontierelor RASS Moldoveneşti este de resortul exclusiv al Congresului Sovietelor din Ucraina". *La 28 iunie 1940 întreaga Basarabie a fost inclusă în componenţa RASS Moldoveneşti – deci sub jurisdicţia RSS Ucrainene. Pe baza prevederilor constituţionale menţionate mai sus, Ucraina a procedat la stabilirea frontierelor. În mod arbitrar şi unilateral ea a încorporat la Ucraina teritoriile din sudul şi nordul Basarabiei (peste trei judeţe), ciopîrţind astfel integritatea Basarabiei – lucru ce nu s-a făcut nici în perioada ocupaţiei ţariste din anii 1812–1918. Ucraina şi-a însuşit în 1940 cît a vrut şi cum a vrut.*

Este de remarcat că frontierele de Est ale RASS Moldoveneşti, de peste Nistru, au fost modificate, reducîndu-se substanţial suprafaţa teritorială faţă de cum fusese stabilită în 1924 – rămînînd doar o fîşie de-a lungul Nistrului. Rolul pentru care a fost înfiinţată RASS Moldovenească se terminase prin cucerirea Basarabiei. Aceste evenimente sînt de natură să ne demonstreze rolul vremelnic al frontierelor în fosta URSS. Frontierele se modificau potrivit scopurilor politice şi expansioniste urmărite de Moscova şi Kiev. De altfel, frontierele care despartau ex-republicile URSS aveau o cu totul altă funcţionalitate decît frontierele – aşa cum sînt ele cunoscute la celelalte state. În URSS ele aveau mai mult caracterul unor delimitări administrative, căci adevărata Patrie, care se slăvea şi se cînta, era Patria Sovietică.

Pentru a justifica, totuşi, ocuparea acestor teritorii, Ucraina aduce azi argumentul prezenţei unei importante populaţii de etnie ucraineană şi rusească. Acesta nu poate să fie, după opinia noastră, un argument în sprijinul pretenţiilor lor, ci din contra, o adevărată autoacuzare, deoarece situaţia etnografică din prezent este rezultatul politicii de deznaţionalizare, colonizare şi imigrare pe care Rusia şi Ucraina au dus-o în anii ocupaţiei. Pentru a nu fi acuzaţi de părtinire vom aduce dovezi ce ne sînt oferite chiar de autorităţile străine, care au făcut recensămîntul populaţiei, la scurt timp după ocuparea teritoriilor respective. Astfel:

În Bucovina, în anul 1775, conform recensămîntului condus de generalul Spleny, românii erau în proporţie de 77%, iar nerom ânii, inclusiv ucrainenii (rutenii şi huţanii), reprezentau 23%, cuprinzînd: 6.305 ruteni, 5.560 huţani, 2.630 evrei, 2.470 ţigani şi 290 armeni. De menţionat că atît rutenii, cît şi huţanii se stabiliseră de dată relativ recentă în Moldova de Nord, denumită după răpire Bucovina. Primii, după cum sînt semnalaţi în diverse scrieri, „sînt fugari de pe moşiile boiereşti polone din Galiţia", *ceilalţi (huţanii)* „s-au strecurat în decursul vremii, din Pocuţia în Moldova". *În Basarabia, în anul 1817 (la cinci ani după ocupare), conform datelor furnizate de autorităţile ruseşti, proporţia românilor era de 86,35%, a ucrainenilor (rutenilor) de 6,5%, a ruşilor şi lipovenilor 1,2%, iar restul de 5,95% alte naţionalităţi (evrei, ţigani etc.).*

Este locul să arătăm că în anul 1940, ţinutul Herţa a trecut pentru prima dată în stăpînirea ruso-ucraineană – în condiţii mai mult decît samavolnice. În această regiune proporţia românilor era atunci de 92%, iar a ucrainenilor de 0,05%. În întreg judeţul Dorohoi erau doar 120 de ucraineni. Într-o proporţie asemănătoare se situa şi minoritatea rusă.

Se ştie că în anii ocupaţiilor s-a dus o politică brutală de rusificare şi ucrainizare, de deznaţionalizare, de deportare, de strămutare a populaţiei româneşti în alte regiuni ale întinsei Rusii, de colonizare şi imigrare masivă a populaţiei ucrainene şi ruseşti, de încătuşare şi prigonire a limbii băştinaşilor. În asemenea condiţii de prigoană naţională peste 140.000 de români moldoveni, numai în ultima jumătate de veac, şi-au pierdut limba maternă. Un adevărat genocid etnic.

Ne-am fi aşteptat din partea comunităţii internaţionale să întreprindă măsuri şi acte reparatorii faţă de românii care au suferit şi de readucere la locurile natale a celor care au fost dislocaţi, aşa cum s-a întîmplat după prăbuşirea altor dictaturi. Din nefericire, lucrurile se petrec cu totul altfel, în detrimentul celor care au pătimit, iar cei vinovaţi sînt într-un fel recompensaţi, rămînînd stăpîni pe pămînturile ce nu le-au aparţinut, în trecut, niciodată.

Pe lîngă aspectele istorice şi etnografice arătate mai sus există grave încălcări ale unor principii juridice cu valabilitate universală. Ne referim, în primul rînd, la legalitatea frontierelor (frontiere care fac obiectul tratativelor de azi) stabilite prin Tratatul de Pace cu România, semnat la Paris la 10 februarie 1947 şi în special la art. 2, din care citäm: „Frontiera Sovieto-Română este fixată în conformitate cu Acordul Sovieto-Român din 28 iunie 1940". *Dar asemenea acord nu a existat. Nu a fost decît ultimatumul care a fost dat României atunci de către URSS. Fundamentîndu-şi susţinerea şi actul întocmit pe un neadevăr, acest articol şi respectiv Tratatul este lovit de nulitate juridică absolută – verdict pe care l-ar da orice for jurisdicţional din orice ţară civilizată. În aceeaşi ordine de idei arătăm că în condiţiile de armistiţiu comunicate de URSS guvernului român la 20 iunie 1944 s-a prevăzut la pct. 2:* „Restabilirea frontierei Româno-Sovietice după Tratatul din 1940". *Tratat ce nu a existat. Acelaşi fals, aceeaşi nulitate. Urmînd şirul acestor reglementări (legi, hotărîri etc.) cum sînt cele privind constituirea RSS Moldoveneşti şi încorporarea sudului şi nordului Basarabiei şi al Bucovinei de Nord la Ucraina, bazate pe aceleaşi „acorduri" şi „tratate" inexistente, se impune în mod logic – ca la o reacţie în lanţ – considerarea lor ca acte nule sub aspect juridic.*

În acelaşi spirit trebuie privit Pactul Ribbentrop-Molotov. Dezavuarea lui de majoritatea ţărilor, inclusiv Rusia, atrage implicit anularea tuturor consecinţelor ce decurg din aplicarea lui, nemaivorbind de aspectul moral. Ce valoare morală şi etică poate avea azi un tratat româno-ucrainean, bazat pe un pact care a fost urzit de doi din cei mai odioşi dictatori pe care i-a avut Europa secolului XX. Se pot accepta şi legaliza azi frontiere elaborate de mintea unor dictatori sceleraţi?

Toate aceste aspecte ne determină să considerăm că un eventual tratat româno-ucrainean, care ar prevedea în mod explicit sacrificarea teritoriilor istorice româneşti, nu va putea fi judecat de românii de oriunde s-ar afla decît ca un tratat care a mutilat istoria, care a lezat morala şi care a desconsiderat practicile şi principiile internaţionale de drept.

22 martie 1997 – Köln, Germania

Asociaţia Ortodoxă Română din Nord-Vestul Germaniei – Cercul Cultural „Independenţa": V. Ghilescu, E. Dumitrescu;

Comunitatea Românilor din Franţa: Vicepreşedinte Gr. Filiti;

Alianţa pentru Sprijinirea Basarabiei: Preşedinte Eugen Holban;

Comunitatea Românilor din Spania: Preşedinte Ilie Vlad Sturdza;

Asociaţia Foştilor Combatanţi: Vicepreşedinte M.D. Creţu

ŞERBAN ORESCU

Demisia domnului Virgil Măgureanu

Demisia d-luí Virgil Măgureanu din funcţia de director SRI constituie un eveniment de primă importanţă, din mai multe motive:

– Datorită unei anomalii a Constituţiei, directorul SRI are un statut mult superior colegilor săi din ţările democratice (contrar afirmaţiilor, **mandatul său nu este limitat în timp**, iar procedura numirii de către corpurile legiuitoare reunite evocă numirea primului-ministru);

– Serviciul Român de Informaţii dispune, conform legii sale de organizare, de mijloace (întreprinderi economice etc.) şi privilegii pentru salariaţii săi, de care nu dispun colegii din Vest, dar de care a dispus fosta Securitate;

– A fost considerat – ceea ce premierul Victor Ciorbea a confirmat zilele trecute la Bruxelles şi d-l N. Ionescu-Galbeni în şedinţa Parlamentului din 30 aprilie – drept un serios bastion al gîndirii şi acţiunii politice antioccidentale;

– Deşi d-l Virgil Măgureanu s-a străduit să-şi dovedească de fiecare dată neimplicarea, la intervale regulate, în urma penelor serviciului său, opinia publică a avut prilejul să se întrebe dacă nu cumva, chiar dacă sub o formă atenuată, SRI este urmaşul fostei Securităţi.

Iată de ce demisia d-lui Virgil Măgureanu poate avea (să fim prudenţi) semnificaţia unui „amurg al zeilor" – dacă ne e permis să utilizăm acest concept, fără permisiunea lui Richard Wagner.

Istoria acestei „demisii anunţate" începe la 1 decembrie 1996, odată cu preluarea puterii de către coaliţia de partide avînd ca nucleu Convenţia Democrată. Atunci s-a constatat că d-l Virgil Măgureanu – contrar unor aşteptări întemeindu-se pe logica internă a fostei opoziţii – a rămas în funcţie. Întrebaţi, apropiaţi ai noului regim explicau că d-l Virgil Măgureanu a ajutat opoziţia, şi anume împiedicînd fosta putere să falsifice rezultatul alegerilor în faza finală a computerizării. D-l Virgil Măgureanu însuşi a dezminţit ştirile în acest sens, care n-au fost niciodată probate. Răspîndirea lor cu rapiditate în întreaga ţară – cu toate că oficial nu se spusese nimic – dă de gîndit. Cert e că aceste zvonuri au contribuit mult la formarea unui curent de opinie favorabil directorului SRI. O logică elementară îndeamnă mai curînd la scepticism, avînd în vedere vocea d-lui Adrian Năstase cerînd menţinerea d-lui Virgil Măgureanu ca director SRI. (Zilele acestea s-a putut vedea că d-l Virgil Măgureanu are în continuare în d-l Ion Iliescu un bun prieten.) Versiunea, răspîndită însă chiar de d-l P.M. Băcanu, privind reversarea de partea noii puteri a d-lui Virgil Măgureanu s-a dovedit un basm sau, ca să folosim un termen de serviciu secret, o „legendă". Dezbaterile parlamentare din 30 aprilie şi declaraţiile d-lui Victor Ciorbea la Bruxelles despre înlăturarea ultimelor vestigii sovietice prin schimbarea conducerii serviciilor secrete învederează acest lucru.

Cert e că d-l Virgil Măgureanu părea „solid în şa" la începutul anului 1997. Indiferent de trecutul său – începuseră mulţi din foştii săi adversari să gîndească –, el părea că se bucură de cauţionarea noii puteri. Răsfoind presa, se putea constata că o parte a presei independente îl menaja acum pe d-l Virgil Măgureanu! Căpitanul Constantin Bucur, care dăduse în vileag interceptările ilegale de convorbiri telefonice, fusese dat uitării. (Procesul Bucur continuă chiar acum – ceea ce constituie un scandal.) În mod semnificativ, în ultimele luni am întîmpinat multe refuzuri la articole care considerau prezenţa în continuare a d-lui Virgil Măgureanu în fruntea SRI un risc pentru siguranţa naţională sau pentru politica de integrare în NATO (nu şi în *„22"*).

Cu circa o lună şi jumătate în urmă, s-a întîmplat ceva nou. Dacă pînă atunci d-l Virgil Măgureanu fusese în continuare combătut, dar în stilul specific şi lipsit de credibilitate al *României Mari* – subit şi paralel a fost declanşată o campanie de presă împotriva d-lui Virgil Măgureanu şi serviciului său în Statele Unite, în *Lumea Liberă* şi în ţară în ziarul *Ziua*. Printre protagoniştii acestei campanii în SUA s-a aflat şi se află în continuare d-l Ion Mihai Pacepa, personaj controversat desigur, dar căruia nu i se poate contesta că a contribuit, prin dezvăluirea reţelelor ceauşiste de spionaj în Occident, la demolarea comunismului. Or, se poate crede, la presiunea d-lui Virgil Măgureanu, ca exponent al viziunii de „trădare" a fostei Securităţi – Ion Mihai Pacepa continuă să fie considerat şi azi ca trădător de ţară, ceea ce este o aberaţie, dar şi o greşeală politică gravă. În aceeaşi situaţie se află şi Mircea Răceanu – diplomatul condamnat la ani grei de închisoare de Tribunalul Militar, sub Ceauşescu, pentru că uneltea împotriva siguranţei statului, în realitate pentru răsturnarea lui Ceauşescu, cu sprijinul unor diplomaţi americani acreditaţi la Bucureşti. Atît Ion Mihai Pacepa, cît şi Mircea Răceanu se bucură de consideraţie în Statele Unite, dar sînt în continuare – chiar şi acum – „trădători" pentru autorităţile româneşti. Cu atît mai uşor a fost, deci, pentru promotorii campaniei de presă anti-Măgureanu să prezinte drept anacronism contrar intereselor vitale ale ţării prezenţa în continuare a directorului SRI în postul ce-l deţine de şapte ani. Dacă d-l Virgil Măgureanu ar fi dat dovadă de un elementar simţ politic, ar fi abandonat de mult această poziţie dogmatică – dar n-a fost să fie, pentru că **domnia sa este de bună seamă un dogmatic. Dovezile abundă.**

Faptul că demisia d-lui Virgil Măgureanu a fost cunoscută pe culoarele Congresului Statelor Unite cu două–trei zile înaintea cunoaşterii ei publice la Bucureşti, faptul că d-l Emil Constantinescu a dat pe această temă – după cum comunică presa de la Bucureşti –, cu anticipaţie, un interviu presei americane, explicaţia dată de d-l Nicolae Ulieru demisiei d-lui Virgil Măgureanu în chiar ziua prezentării ei (înainte de a se încerca o anumită „fardare" a realităţilor), că demisia s-a produs în urma unor presiuni interne şi externe (adică nu chiar de bunăvoie, cum a încercat ulterior acelaşi purtător de cuvînt s-o dreagă), declaraţiile unui domn Ion Iliescu indignat de aceleaşi „presiuni" par să confirme ipoteza după care însuşi ministrul român de Externe, d-l Adrian Severin, ar fi fost informat la Washington că prezenţa d-lui Virgil Măgureanu în fruntea SRI este incompatibilă cu integrarea nord-atlantică a României. De unde, precipitarea evenimentelor la Bucureşti. Şi e perfect logic să se fi reacţionat aşa peste Ocean. De mirare este cum de nu a intuit noul regim mai de mult că d-l Virgil Măgureanu se cere schimbat. Cauzele demisiei d-lui Virgil Măgureanu puteau fi anticipate.

D-l Virgil Măgureanu nu-i omul care să nu se fi pregătit pentru această eventualitate – că nu va mai fi directorul SRI. Doar viitorul va arăta dacă nu cumva domnia sa s-a gîndit, din exces de prevedere, şi la vreun succesor. Ceea ce se ştie e că dînsul vrea să intre în politică. Şi iată că vechiul prieten de momente grele (care-l „inocentase" pe d-l Virgil Măgureanu şi cînd acesta şi-a publicat, contrar legii, dosarul de rezident al Securităţii, dar fără a fi demisionat, cum aceeaşi lege îl obliga), e vorba de d-l Mircea Ionescu-Quintus, i-a sărit în ajutor. D-l Quintus, preşedintele PNL, omul fin, liberalul „din tată în fiu", se presupune, ca epigramist, şi omul cu humor, uitînd toate acestea, l-a invitat pe d-l Virgil Măgureanu să intre în istoricul Partid Naţional Liberal al Brătienilor. Conform versiunii publicate în *Cronica Română* din 26–29 aprilie '97, nedezminţită, după cîte ştim, pînă acum, d-l Mircea Ionescu-Quintus ar fi justificat astfel invitaţia adresată d-lui Virgil Măgureanu: *„am observat că* (d-l Virgil Măgureanu) *are o concepţie foarte apropiată de cea liberală"*. Să se răsucească Brătienii în somnul lor de veci, în mormîntul de la Florica...

Concluzia: nu numai SRI-ul are nevoie de o radicală primenire, ci chiar partidele alcătuind actuala putere!

• Săptămîna pe scurt politică •

Marţi 29 aprilie

• România la Reuniunea ţărilor NATO

Premierul Victor Ciorbea a prezentat la Bruxelles, în faţa ambasadorilor ţărilor membre NATO, argumentele pentru ca România să fie primită în primul val în Alianţă. Şapte dintre ţările NATO şi-au exprimat sprijinul necondiţionat, în timp ce SUA, Germania şi Marea Britanie au avut o atitudine rezervată. O afirmaţie a primului-ministru, conform căreia desovietizarea structurilor de putere reprezintă un argument în plus pentru integrare, a stîrnit reacţii contradictorii.

• Ministrul Apărării la Washington

O delegaţie militară condusă de ministrul Apărării, Victor Babiuc, se află la Washington, unde s-a întîlnit cu William Cohen, secretarul Apărării şi cu alte personalităţi din Administraţia americană.

• Emil Constantinescu în Turcia

Prezent la Ankara, la o conferinţă privind cooperarea economică la Marea Neagră, preşedintele Emil Constantinescu a avut o întîlnire cu preşedintele ucrainean, Leonid Kucima, cu care a convenit înfiinţarea a două euroregiuni, împreună cu Republica Moldova. Emil Constantinescu a semnat şi un acord de liber schimb cu Turcia.

Miercuri 30 aprilie

• Directorul SRI şi-a anunţat demisia

Prezent în faţa Parlamentului pentru a prezenta raportul de activitate pe anul 1996, directorul SRI, Virgil Măgureanu, şi-a anunţat demisia din acest post.

• Ministrul german de Externe la Bucureşti

Vicecancelarul şi ministrul de Externe german, Klaus Kinkel, a apreciat relaţiile economice şi politice ale Bonn-ului cu România şi a arătat că „Germania este şi va rămîne avocatul ţărilor din Europa Centrală şi de Est, inclusiv al României, în problema apropierii de organizaţiile euro-atlantice"*. Kinkel este prezent la Bucureşti pentru a participa la manifestările ocazionate de împlinirea a cinci ani de la semnarea tratatului româno-german.*

• Cerere de ridicare a imunităţii

Ministrul de Justiţie, Valeriu Stoica, a solicitat Camerei Deputaţilor ridicarea imunităţii deputatului PDSR Gabriel Bivolaru şi a aprobat cererea Parchetului General privind reţinerea, arestarea, percheziţionarea şi trimiterea în judecată a parlamentarului.

Joi 1 mai

• Declaraţii după demisia şefului SRI

„Demisia lui Virgil Măgureanu se integrează într-un proces normal de schimbare şi vine la capătul unei activităţi îndelungate", *a declarat preşedintele Emil Constantinescu, care a mai arătat că este necesară restructurarea SRI. Liderii partidelor din coaliţia guvernamentală opinează că la conducerea SRI trebuie numită o persoană neutră din punct de vedere politic.*

Vineri 2 mai

• Social-democraţii salută victoria laburiştilor

Partidele social-democrate din România, PD, PSDR şi PDSR, au trimis mesaje de felicitare liderului laburist britanic, Tony Blair, pentru victoria repurtată în alegeri. Oamenii politici români văd în acest succes un reviriment al social-democraţiei în spaţiul european.

• Reprezentanţi ai cultelor la Cotroceni

Preşedintele Emil Constantinescu a primit reprezentanţi ai cultelor religioase, convenind asupra retrocedării treptate a bunurilor comunităţilor religioase. „Nu statul trebuie să rezolve aceste probleme, statul trebuie cel mult să creeze un cadru legislativ", *a declarat şeful statului.*

Sîmbătă 3 mai

• Tratatul cu Ucraina a fost parafat

La Kiev, ministrul român de Externe, Adrian Severin, a parafat Tratatul de bază cu Ucraina, după negocieri care au durat patru ani. „Nu s-au făcut sacrificii istorice", *a declarat A. Severin, care a mai arătat că încheierea Tratatului nu e în legătură directă cu eforturile României de integrare în NATO.*

• Regele Mihai la Iaşi

În continuarea turneului său prin ţară, Regele Mihai a ajuns la Iaşi, unde s-a bucurat de cea mai entuziastă primire. Pînă acum, fostul suveran al României a mai fost primit de autorităţi locale din mai multe judeţe (Timiş, Braşov etc.).

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Din numerele viitoare

• Suplimente gratuite: „Universitatea «Babeş-Bolyai»", „Legislaţie în presă", „Avort şi contracepţie" • Interviuri cu ***Victor Ciorbea, Leon Volovici, N. Ionescu-Galbeni, Attila Verestoy*** *• Anchete: „Corupţie cu corupţi", „Locuinţe de protocol", „Combinatul de la Galaţi", „Cancerul" • Cronică teatrală:* ***Irina Coroiu****: „Don Juan à la russe" •* ***N. Rădulescu Dobrogea****: „Poluări record" •* ***Nicolae Filipescu****: „România şi NATO" •* ***Dana Diminescu****: „Europa: între a gestiona mobilitatea persoanelor şi/sau a limita fluxul de migraţii" •* ***Vlad Alexandrescu****: „O reformă a învăţămîntului" •* ***Gabriela Adameşteanu****: „Călătorind prin Europa, cu viză, fără viză" •* ***Anelli Ute Gabanyi****: „NATO şi România" •* ***Bianca Balotă****: „Cazul Goma" •* ***Adrian Cioroianu****: „Umori memorialistice" •*

Scrisoare deschisă domnului Ion Cristoiu,

analist politic îngrijorat de situaţia mea locativă

Minunate domnule Cristoiu,

Vineri, 25 aprilie a.c., v-am admirat pe canalul Amerom 38, pe la orele 18.30, în plină indignare pentru faptul că subsemnatul n-ar fi primit aviz de evacuare din locuinţa pe care o ocup împreună cu familia din 1990; or, cum se ştie, vreo 25 de astfel de avize au fost expediate de d-l Hidegcuti, într-un superb şi ultim efort înainte de demisia domniei sale din postul ingrat de director general al Administraţiei Patrimoniului Protocolului de Stat – RA (unde, după ce d-l Pleşu se debarasase de domnia sa, fusese recuperat „de nou" şi fără de prihană). Numai subsemnatul şi d-l Petre Roman, spuneaţi dv., ar fi scăpat de zelul tardiv al d-lui Hidegcuti, rămînînd neavizaţi şi mofluzi.

Trebuie să remarc, prea-amabile domnule Cristoiu, că sursele dv. de informare par să fi rămas aceleaşi ca în perioada de mare exuberanţă cînd vă aflaţi la cîrma *Evenimentului zilei* – pentru că, n-o să credeţi, însă **am primit avizul cu pricina**: el poartă nr. 2.406 şi data de 9 aprilie 1997; iar cît îl priveşte pe d-l Petre Roman, vă mărturisesc că, nefiindu-mi deloc simpatic, l-aş muta pe dată în locul dv. în acea modestă casă de la ţară unde diverse posturi de televiziune vă arată gîndind printre găini, însă am impresia că fiind la ora la care vă scriu unul din primii trei oameni din stat, d-l Roman ar cam avea dreptul la o reşedinţă oficială, nu?

Firește, în ce mă privește, n-am nici un motiv de a reclama un drept similar; doar că, pe de altă parte, imobilul în care locuiesc ar putea, la rigoare, să aspire la titlul de „reşedinţă oficială", cu condiţia de a suferi unele reparaţii şi prefaceri, al căror deviz aproximativ s-ar cifra la cîteva sute de milioane de lei, plus devierea sau oprirea circulaţiei pe cel puţin o porţiune din Bulevardul Aviatorilor, în caz contrariu imobilul în discuţie rămînînd potrivit exclusiv pentru demnitarii surzi. De altminteri, doresc să vă informez cu respect, dragă domnule Cristoiu, că în 1990, cînd **mi s-a repartizat această locuinţă**, ea zăcea stingheră şi neocupată de cel puţin doi ani. De-atunci încoace, mi-am petrecut cea mai mare parte a timpului efectiv de locuit scoţînd apă cu găleata din subsol, de îndată ce regimul precipitaţiilor se îndesea (şi vă daţi seama că, din pricina acestui sezon excesiv de umed, trebuie să mă întrerup chiar acum, cînd vă scriu, ca să mai trag din cînd în cînd cîteva găleţi din subsol, ceea ce ar putea dăuna grav cursivităţii celor două–trei idei pe care ţin să vi le comunic – mii de scuze).

În altă ordine de idei, ştiu că mă bucur de atenţia dv. binevoitoare, ceea ce face ca, la răstimpuri, să daţi semne că soarta mea nu vă este indiferentă; bănuiesc că asta se datorează unor modeste analize ale fenomenului libertăţii de expresie de la noi, de după 1989, unde contribuţia dv. la marea cacofonie (şi chiar francacofonie) regizată de d-l Iliescu & Co. n-avea cum să-mi scape, oricît de obtuz aş fi fost; ştiu că veţi protesta, argumentînd că *Evenimentul zilei* a fost supus unor restricţii prezidenţiale tocmai de către d-l Iliescu, dar cred că aici n-aţi făcut, cu abilitatea care vă caracterizează, decît să jucaţi în limitele riscante ale unui sistem rigid, aşa după cum, pe vremuri, mizaţi la *Suplimentul literar al Scînteii tineretului* pe liberalul Nicuşor în contra tiranicului nea Nicu, ghinionul dv. venind din înrudirea, pînă la urmă, a celor doi, mai constrîngătoare decît diferenţele dintre ei. Ce vreau să spun? Că, pînă să ajungeţi la dreapta adulaţie de acum faţă de d-l Iliescu, făceaţi cu ochiul în sens opus, dînd o înaltă idee despre proverbiala imparţialitate a românului. Însă nu asta e problema – şi, finalmente, dat fiind marele pro-

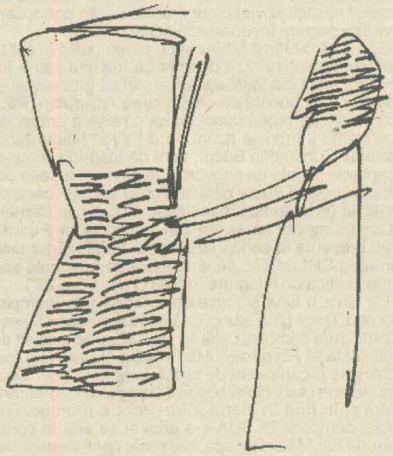

centaj de handicapaţi de la noi, vă admir încă o dată pentru strădania dv. constantă de a fi expus atîtea analize politice, magistrale de la nivelul unui oligoid, astfel ca verbul dv. să pătrundă pînă în cele mai defavorizate straturi ale populaţiei. Problema pe care îmi iau îngăduinţa de a v-o înfăţişa este următoarea: ca să nu lăsaţi lucrurile la jumătate în ce mă priveşte, n-aţi fi atît de bun, multiubite domnule Cristoiu, să mă ajutaţi să obţin o locuinţă mai normală, dacă tot vreţi să mă ajutaţi s-o părăsesc pe cea actuală? Fiindcă, într-adevăr, aici aţi intuit bine lucrurile: aş pleca oricînd de aici, cu condiţia să am unde. Şi, în fond, de ce n-aş participa şi eu la jaful colectiv din domeniul imobiliar, care, în lipsa unei restituiri clare a proprietăţilor, s-a petrecut la noi? Nu atît la cumpărarea sub preţ a unui apartament oarecare de bloc mă refer (apartament pe care să-l vînd mai apoi în dolari, cît nu face, şi, cu riscul unei mici greve a foamei, pentru care posed antrenament necesar, să obţin altul ş.a.m.d.) – fiindcă, în curînd, îmi vine să cred că hidoasele noastre blocuri vor trebui aruncate în aer, dacă vom voi să scăpăm de imaginea unei periferii a lumii a treia; nu despre asta e vorba, ci chiar de soarta locuinţelor de serviciu sau de protocol care nu vă dă pace; căci, într-adevăr, potrivit declaraţiilor televizate ale d-lui Hidegcuti (cred că pe Antena 1, unde, nu ştiu dacă aţi observat, se perindă toţi cei care urmează să dispară mai apoi, într-un fel sau altul), acestea fuseseră în număr de aproape 400, în vreme ce demnitarii noştri, în criză ori nu de cazare, n-ar depăşi cu totul 170 de capete. Chestiunea la care d-l Hidegcuti n-a răspuns însă este **cum de s-a ajuns de la cele 400 de locuinţe la cele 30 şi ceva mult disputate astăzi** – şi aici, nervul dv. de ziarist de investigaţie va tresări, desigur, cînd vă voi spune că am ştiinţă de cîteva adrese de acest fel, volatilizate ca prin farmec şi care n-au apărut niciodată pe nici un fel de liste litigioase, publicate de dv. sau de confraţii dv. – dar... toate la timpul potrivit.

Deocamdată, nepreţuite domnule Cristoiu, am convingerea că, spre a mă temporiza, veţi invoca, uzînd de bine cunoscutul dv. simţ al echităţii, ceea ce am putea denumi *ad-hoc* criteriul cronologic; veţi spune aşadar: de ce să plece subsemnatul primul, cînd în cartierul cu pricina locuiesc nestingheriţi foşti activişti de toată mîna, nederanjaţi de nimeni de pe vremea Anei Pauker? Şi, în consecinţă, veţi face mare tapaj pe această temă, dezvăluind toate matrapazlîcurile acestui *statu quo* cu acoperire legală, la care s-a ajuns prin cîteva mişcări simple, şi anume: scoaterea respectivelor locuinţe de sub regimul de protocol şi trecerea lor la ICRAL (sau Primărie), ceea ce, punîndu-le pe acelaşi plan cu orice alt apartament de bloc, le-a făcut pe dată cumpărabile de către chiriaşi, indiferent de existenţa unor proprietari care, în mod evident nelocuindu-le, nu au nici dreptul, potrivit legii scălîmbe a PDSR-ului, de a şi le revendica. Cam aşa s-a împuţinat fondul locativ de protocol cu 9/10, dar eu, mulţumindu-vă pentru presupusa dv. intenţie de a face lumină în acest domeniu, vă declar că asta mă interesează mai puţin, pentru că, precum deja aţi sesizat, eu n-am nimic împotriva mutării – doar să am unde; nu-mi închipui prin urmare că veţi reuşi dv. ce n-a reuşit nici nea Nicu, respectiv să mute din loc „năpîrcile lui Gheorghiu-Dej" (cum se exprima doamna dumisale, potrivit mărturiilor lui Pacepa); pe mine însă, cu oarecare bunăvoinţă, m-aţi putea ajuta, neţinînd seama de criteriul cronologic amintit, să eliberez această locuinţă, şi asta nu altfel decît concentrîndu-vă cu şi mai mare înverşunare asupra „abuzurilor" mele, punînd puţină pasiune în pledoariile dv., apărînd şi mai des (dacă se poate) la televiziune şi neslăbindu-mă deloc, oricît efort de dicţie v-ar costa această acţiune justă; fie deci ca eu să joc pentru dv. măcar rolul pe care l-au jucat pietricelele pentru Demostene, ceea ce, la urma urmei, n-ar fi o răsplată prea mică.

Al dv. etern recunoscător,

DAN PETRESCU

Bucureşti, la calendele lui april, 1997

Droburile de sare ale domnului Florin Gabrea

În cronica TV scrisă de d-l Florin Gabrea în nr. 16 (374) al revistei *„22"* există mai multe aserţiuni referitoare la mine. Întrucît logica acestora are supărătoare carenţe, le voi scruta, în faţa cititorului, pe rînd:

„Sărbătorind triumful pasiunii (lingvistice) asupra raţiunii (etice), senatorul George Pruteanu s-a instalat comod şi solid remunerat în grila de program a televiziunii publice..."

1. Este de neînţeles de ce ar fi „pasiunea lingvistică" în conflict cu „raţiunea etică". Recomandă vreun capitol al Moralei abţinerea de la preocupările cultural-lingvistice? 2. Nu m-am „instalat" cu de-la-mine putere, ci am fost **invitat**, şi pe drept cuvînt, deoarece, după inexplicabila întrerupere de la Pro TV, emisiunea era realmente solicitată şi de publicul larg, şi de alte posturi de televiziune. 3. Ca şi substantivul „hobby" (de mai jos), epitetul „comod" e complet nepotrivit, fiindcă cele 5 minute zilnice implică foarte multă muncă. 4. Nu pricep rostul sintagmei „solid remunerat": este o apreciere favorabilă? este o ironie? Nu am făcut niciodată public onorariul pe care-l primesc (din partea unei firme private) pentru emisiunea în cauză. D-l Gabrea crede, totuşi, că e informat. Şi mă întreb ce vrea d-sa să spună: Că NU ar trebui să fiu remunerat, emisiunile bune făcîndu-se pe bază de voluntariat patriotic? Sau că sunt PREA bine remunerat şi că nu şade frumos ca unui intelectual să i se răsplătească în bani efortul? Nu crede d-l Gabrea că însăşi ideea de a aduce în discuţie, pe bază de zvon gazetăresc, retribuţia (mică-mare) pe care o primesc eu, are ceva inefabil vulgar, ca o imixtiune indiscretă acolo unde nu fierbe cîtuşi de puţin oala ta? Se teme sincer d-l Gabrea că eu am să ajung un nabab şi că voi periclita finanţele ţării? Se teme sincer d-l Gabrea că Grupul Tofan va falimenta din cauza mecenatului la care se dedă? Mărturisesc că nu mi-e clar de a cui grijă nu se simte bine d-l Gabrea.

*„Emisiunea «Doar o vorbă **să̧ţ-i** mai spun», concepută şi prezentată de George Pruteanu, dar produsă de Tofan Grup..."*

Aici, în deplină perplexitate, întreb: de ce adversativul „dar"? Cum adică „dar"? Trebuia să mi-o produc singur? Să-mi încropesc la repezeală un studiou de televiziune?

„George Pruteanu ar avea tot dreptul să se dedice hobby-ului său lingvistic, cu condiţia ca el să nu fie parlamentar (plătit de la buget) şi membru al unui partid politic de renume".

Ieşirea din logică e flagrantă: fiind parlamentar, n-am dreptul la lingvistică! Din ce Constituţie o fi scos d-l Gabrea această interdicţie?! Şi, din nou, obsesia plăţii: ce are a face aici dreptul (sau non-dreptul) meu de a vorbi despre universurile limbii române, cu faptul că pentru funcţia şi activitatea de senator primesc o indemnizaţie? Şi pentru televiziune, şi pentru Senat, muncesc atît cît pot, ca să-mi fac corect şi, sper, bine datoria. I s-ar părea d-lui Gabrea mai legitime preocupările mele cultural-lingvistice dacă aş renunţa la suma lunară de la Senat? Dacă da: pe baza cărui raţionament? Sau, mai pe româneşte: ce are una cu alta?

„...Ceea ce ar fi şi mai grav, (s-ar putea ca) *sfîşiat între hobby şi profesiune, George Pruteanu să nu îşi dea seama că, remunerat fiind (de vreo 20 de ori mai substanţial decît îl plăteşte statul, aşa după cum se spune) de către o societate particulară, pentru minuscula emisiune de televiziune, el ar putea deveni, în parlament, apărătorul (manipulabil) al unor interese de (Tofan) grup şi că ar reprezenta, astfel, dovada vie (şi neîntreruptă) a unui caz tipic de corupţie".*

În acest pasaj, glisarea d-lui Gabrea în absurd atinge apogeul. Mergînd, într-un fraudulos registru al condiţionalului (s-ar putea, ar putea), pe teza „drobului de sare", d-sa ajunge la încheieri spăimoase. E ca şi cum aş arunca eu următoarea frază: „Dacă d-l Gabrea s-ar îmbăta criţă şi s-ar sui la volanul unei basculante cu frîne proaste şi ar conduce cu 100 la oră şi ar strivi fără milă 5 persoane adulte şi un copil mic, d-lui ar ajunge un criminal odios şi ar reprezenta astfel dovada vie şi irefutabilă a unui caz tipic de iresponsabilitate asasină". Să constatăm, cu toată seriozitatea, că d-l Gabrea stă cu groaza în sîn că **„s-ar putea"** ca eu **„să nu-mi dau seama"** că **„aş putea** deveni apărătorul manipulabil al unor interese" şi că atunci **„aş reprezenta"**, astfel, „dovada vie a unui caz tipic de corupţie". D-l Gabrea trebuie să-şi regăsească liniştea sufletească şi să mai scape de obsesia pecuniară; ipotezele d-sale în ceea ce mă priveşte ar fi grosolan ofensatoare, dacă n-ar fi mai întîi elucubrante; prin stipulaţie contractuală expresă e prevăzut că Grupul Tofan nu are dreptul să-mi influenţeze în nici un fel nici măcar conţinutul emisiunilor, necum să-mi mai ceară alte servicii. În tot ce am scris la gazete sau am vorbit public (radio, televiziune, tribună), a găsit d-l Gabrea măcar un cuvînt, o silabă, o virgulă de avocăţeală economică? Sunt om de carte, ţin la prestigiul acestei condiţii şi, în plus, din decenţă intelectuală, nu mă bag în ce nu mă pricep. Domeniul de activitate al Grupului Tofan este unul industrial; pe cît ştiu, cel al anvelopelor, cu care n-am şi nu voi avea nici o tangenţă. Cînd, şi numai cînd, mă va auzi d-l Gabrea glăsuind în Parlament despre pneuri, atunci să emită supoziţii despre teoretica, eventuala, potenţiala mea „manipulabilitate" sau „coruptibilitate". Pînă în acea u-cronică zi, însă, îl rog să-şi măsoare cuvîncios ipotezele fantasmagorice.

GEORGE PRUTEANU

Piaţa Universităţii

Victor Turner a demonstrat că în orice organism social există o alternanţă necesară, chiar dacă simbolică, între componenta ierarhică şi cea recuperatorie, care destituie ierarhiile şi reinstaurează periodic ceea ce el numeşte *communitas*, solidaritatea egalitară a originilor. Orice perturbare de lungă durată a acestor ritmuri alternante poate deveni explozivă. Or, noi am trăit aproape o jumătate de secol o situaţie perversă: o societate care pretindea că este o perpetuă afirmare comunitară şi egalitară era în fapt o puşcărie generalizată, cu ierarhiile feroce ale universului concentraţionar care îi servea drept referent. Această duplicitate se vedea poate cel mai bine în pretinsele sărbători comunitare – mitinguri comandate, serbări cu o încadrare poliţienească mult mai vizibilă chiar decît cea cotidiană, false ritualuri colective ajungînd la instrumentalizarea pînă şi a trupurilor participanţilor, care nu mai aveau o existenţă proprie, deveneau grafisme ale „numelui sacru" al conducătorului – adică ale numelui însuşi al deriziunii, practicate cotidian de cei mai mulţi dintre noi în variate forme şi contexte. Atare cumul de *oxymora* nu putea să nu genereze o sufocare crescîndă.

Ouzouf a identificat în Revoluţia Franceză conceptul de „sărbătoare revoluţionară", cu deosebirea că, niciodată oficializat ca festivitate a puterii instalate, a scăpat de scleroză şi a rămas mereu spontan. O întreagă generaţie exorciza astfel teama de represiune şi deprindea o semiotică a spontanului. Piaţa a reprezentat, în ciuda aparentei sale gratuităţi, o etapă – o sărbătoare – fără de care n-am fi putut progresa. Sigur, pentru naturi mai puţin autonome şi cărora chingile totalitare le intraseră adînc în carne, acest fenomen a părut o expresie a haosului. Într-un sens simbolic el chiar a şi fost – nu haos, ci spectacolul eliberator al haosului, negarea ierarhiilor partidului-stat.

Despre toate acestea vorbeşte azi o voce anonimă şi pluriformă, o voce contradictorie şi extraordinar de elocventă în excepţionala carte realizată de Irina Nicolau, ***Piaţa Universităţii***. Acest colaj neobişnuit, fascinant prin nemijlocirea unei oralităţi subtil controlate într-o arhitectură niciodată crispată, care captează vocile psihodramei pe care am trăit-o atunci într-o rumoare fără egal, este cu totul altceva decît o simplă mărturie despre Piaţa Universităţii. Şi nu este, decît în vreversităţii a avut totuşi şi o altă dimensiune. Rumoarea, care ştie tot ce este de ştiut, spune, de altminteri, în cartea Irinei Nicolau: *„Adică piaţa asta ie sacră în ambele sensuri: şi sfîntă, şi blestemată. Şi cheamă sînge. Trebuie făcut ceva, trebuie purificată piaţ-asta, trebe-npăcată, pentru că am... am început să cred că ieste ceva care chiamă să se verse sînge şi mai departe, că lucrurile nu s-au oprit.*

Fractura pe care 21 decembrie a produs-o în acest coşmar a avut spaţiul ei, devenit brusc sacru prin sîngele vărsat atunci, cum a avut timpul ei sacru – seara şi noaptea, timpul de priveghi şi de refuz al refugiului. Restaurarea solidarităţii opusă ierarhiei letale a represiunii nu a fost totuşi decît într-o prea mică măsură, şi pentru prea puţini dintre noi, acel exerciţiu esenţial de libertate de care era nevoie pentru a şterge urmele unei jumătăţi de veac de încremenire. Aceste coordonate au reprezentat însă armătura unei reluări rituale de mari proporţii şi semnificaţie: mitingul-maraton de la sfîrşitul lui aprilie şi din tot cursul lunii mai 1990, pînă la alegeri: Piaţa Universităţii.

Manifestaţia, care a început exact acum 7 ani, în ultima săptămînă din aprilie 1990, a reunit o diversitate extraordinară de teme şi de motive; a fost într-adevăr un ritual spontan de eliberare – cam în sensul în care Mona rea arhitectului ei, o carte de nisip, care nu interpretează şi nu explică. Este o ţesătură a tuturor adevărurilor şi a tuturor minciunilor posibile, o şoaptă omniscientă – un monument mai degrabă decît un document. Este un exerciţiu de libertate despre cel mai singular exerciţiu de libertate pe care l-am trăit. Una din vocile anonime ale cărţii chiar spune (p. 119): *„La început existau privirile alea spăimoase în dreapta şi în stînga, nu ştiai dacă în jurul tău nu sînt provocatori, securişti, duşmani. Ei, acum nu le mai pasă. Nu-i mai pasă nimănui. Practică un sistem... adică s-a creat practic un sentiment comunitar în cîteva săptămîni. Într-adevăr, pe teritoriu' ăla frica începe să se disperseze...".*

Versiune românească a polonezei alternative portocalii, ecou bucureştean al manifestaţiilor de tip praghez? Pasajele încărcate de umor nu lipsesc, fiindcă piaţa a avut umor, cum nu lipsesc pasajele serafice, cele groteşti, cele dezgustătoare. Am văzut însă de curînd Piaţa Venceslas de la Praga, cu emoţie – dar nu cu aceeaşi emoţie, fiindcă acolo ritul fondase altfel, altceva: dialogul, desistarea forţei represive, victoria „de catifea". Piaţa Universităţii a avut mereu, foarte aproape de suprafaţa asfaltului, pulsaţia tragică şi indelebilă a morţilor din decembrie şi umbra, nu totdeauna salubră, a culpabilităţii unei întregi generaţii care nu se confruntase atunci cu moartea: cîţi dintre noi nu am trăit Piaţa Universităţii ca pe o punere în scenă compensatorie a ireparabilei noastre absenţe din acelaşi loc, dar într-un alt timp?

Afinitatea dintre ceea ce era încă inform, încă difuz, încă sărbătoresc în Piaţă şi fluiditatea unei ţesături care se ţese sub ochii noştri chiar, cu o viaţă a ei, aparte, în cartea despre care vorbesc, este un bun prilej de a medita la ceea ce am cîştigat şi la ceea ce am pierdut de atunci pînă azi. Imediat după alegeri, Irina Nicolau îmi spunea că, la 16 noiembrie, mitingul din Piaţa Universităţii se sfîrşise. Nu pot să nu-i dau în fiecare zi mai multă drep-

tate: cu furie (dacă s-ar fi sfîrşit atunci ca acum, cîte s-ar fi putut evita...), cu temere (nu se va fi pierdut oare ceva iremediabil odată cu acest îndelung aşteptat final?), cu nostalgie, cu amintirea acelei rumori fără egal pe care o regăsesc, mai vie şi mai spontană decît aş fi putut spera, în filele acestei cărţi-epitaf.

ZOE PETRE

Io umblu acuma cu ziaru' *România liberă* sau *„22"* la vedere împăturite cu titlul p-afară, ca o insignă de golan. Insigna n-am purtat-o, dar acum simt nevoia să port ziarul.

Irina Nicolau, *Piaţa Universităţii*, Editura Nemira, 1997

● *Grupul de Dialog Social îşi manifestă dorinţa de a media cu imparţialitate acest dialog. Cere tuturor celor aflaţi în conflict în aceste zile să vină la masa tratativelor. Propunem Televiziunii să facă imediat cunoscute invitaţia noastră şi să găzduiască acel dialog.*

● *Părerea mea că o mare vină poartă, în sfîrşit, o anumită parte a presei cum ar fi România liberă precum şi acei indivizi care se consideră oameni de mare cultură de la Grupu' de Dialog Social care în permanent i-au întreţinut pe aceştia din punct de vedere moral, nu ştiu dacă şi material, da' alţii şi material.*

● *Golan înrăit, Golan recidivist, Golan mormoloc, Golan agresiv, Golan melancolic, Golan trist, Golan optimist, Golan în creştere, Golan turbat, Copil de golan, Golan fericit, Golan cu faţă umană, Golan afanisit, Golan specialist, Golan independent, Golan hoţ de trandafiri, Golan Press, Golan Hi Fi, Pui de golănel, Golăncuţă, Golăniţă, Golănaş, Golan posac, Golan 200%, Golan de frunte, Golan bătrîn, Golan-huligan, Golan demn, Cîine golan, Golan bătrîn şi blînd, Golan şef, Golan de bine, Golan sentimental, Golan ferm, Golancă svăpăiată, Golan grevist, Golan de cursă lungă, Golan încremenit în proiect, Golan oţelit, Zmeu golan...*

Un raport ce nu aduce lumină

Deşi estompat oarecum de miza politică a demisiei directorului SRI, raportul de activitate al acestei instituţii pe perioada septembrie 1995–decembrie 1996 a stîrnit la rîndul său unele dispute. Pînă la urmă, Raportul SRI nu a mai fost nici măcar prezentat în faţa Parlamentului de către directorul Virgil Măgureanu, acesta considerînd că documentul este oricum cunoscut de către legiuitori, şi de aceea a preferat să ţină un discurs strict politic.

Lipsit de savoarea ori suspansul unui roman poliţist – lucru normal, de altfel –, Raportul SRI păcătuieşte totuşi printr-o destul de largă generalitate şi prin unele ambiguităţi.

Lupta contra corupţiei – succese invizibile

Subminarea economiei şi degradarea potenţialului unor ramuri şi sectoare economice de importanţă naţională reprezintă ameninţarea cu cel mai ridicat potenţial de risc privind starea de siguranţă naţională, consideră SRI. Serviciul Român de Informaţii, se arată în raport, a semnalat organelor abilitate situaţii şi acţiuni manifestate fie în **sfera corupţiei şi a managementului neperformant**, fie în cea a **economiei subterane**, *„contribuind astfel la evitarea unor pierderi economice de ordinul miilor de miliarde de lei, estimate ca efect direct"*. Această afirmaţie naşte unele mirări: dacă SRI a tot tras semnalele de alarmă amintite mai sus, de ce totuşi nu s-a întîmplat nimic vizibil în eradicarea corupţiei, pentru că în perioada luată în discuţie de către raport (septembrie 1995–decembrie 1996) nu a fost instrumentat juridic nici un caz de amploare. Unde a apărut blocajul în stoparea corupţiei?

Pe de altă parte, ambiguitatea este menţinută şi prin formularea *„de ordinul miilor de miliarde"*, aceasta amintind de alte cîteva „estimări" avansate generos de către SRI (economia subterană ar reprezenta circa 40% din PIB sau chiar 70% pe anumite sectoare bugetare).

Alte pericole la adresa siguranţei naţionale

Faţă de rapoartele prezentate în anii trecuţi, actualul text SRI conţine mai multe exemple de persoane, nenominalizate însă, care au încălcat reglementările privind siguranţa naţională. Pasajele referitoare la liderul PRM, C.V. Tudor, au dispărut, dar au fost subliniate în schimb încercările unor mişcări extremiste, de dreapta sau de stînga, de a submina regimul democratic din România. O altă constatare importantă ar fi că reprezentanţii UDMR nu se mai regăsesc printre *„iredentiştii maghiari"*, dar sînt în schimb înfierate informaţii din ziare precum *România Mare*, *Politica* şi *Ziua*.

Virgil Măgureanu a votat schimbarea

Neaşteptat de consistentul paragraf din raport intitulat „Separatismul etnic" (cu ample referiri la acţiuni menite să ducă la realizarea *„autonomiei comunitare maghiare, în general, şi a autonomiei teritoriale în zona secuiască, în special"*) a generat o luare de poziţie din partea parlamentarului UDMR Csapó József, care a încercat, raportîndu-se la legislaţia internaţională, să demonstreze partea bună a activităţilor desfăşurate de Consilul Consultativ din Secuime, activităţi incriminate în raport. Acesta a fost, de fapt, unul din singurele momente tensionate ale dezbaterii, reprezentantul UDMR fiind de mai multe ori întrerupt de opoziţie. Replica a venit în special din partea lui Vasile Matei (PUNR), care a acuzat din nou UDMR de extremism şi tendinţe autonomiste.

Nici destul de numeroasele „defecţiuni" ale SRI nu s-au bucurat de prea multă atenţie. Spre exemplu, singura explicaţie a SRI în cazul ofiţerului Constantin Bucur, cel care a dezvăluit unele înregistrări telefonice ilegale, este că acesta *„e un ofiţer frustrat de neîmplinire profesională, o pradă uşoară pentru cei interesaţi"*.

În rest, conform raportului, Serviciul Român de Informaţii pare să aibă sub control cam toate acţiunile ilegale puse la cale de chinezi, kurzi, arabi.

În loc de concluzii

Activitatea SRI a fost apreciată în general critic de către reprezentanţii grupurilor parlamentare. La o extremă s-a situat ţărănistul Nicolae Ionescu-Galbeni, preşedintele Comisiei parlamentare de supraveghere a SRI, care a apreciat că serviciul *„a dezinformat şi a indus în eroare Parlamentul"*, că *„îşi umple rapoartele cu banalităţi, ocolind informaţii ce ţin de siguranţa naţională"*. Alţi reprezentanţi ai coaliţiei, Adrian Vilău (PD) şi Frunda György (UDMR), au solicitat ca SRI să fie trecut în subordinea Guvernului (mai exact, în cea a Ministerului Justiţiei), pentru a se reglementa astfel controlul civil asupra acestei instituţii. În schimb, membrii opoziţiei parlamentare (PDSR şi PUNR îndeosebi) au considerat că Virgil Măgureanu va rămîne în istoria SRI şi că serviciul construit de acesta este unul profesionist, profund ataşat valorilor democraţiei.

MARIAN CHIRIAC

Paşi către reforma sanitară

Ministerul Sănătăţii a prezentat într-o conferinţă de presă (vineri 2 mai a.c.) activitatea sa de pînă acum şi măsurile pe care le va lua în continuare pentru reforma sistemului sanitar.

O importantă realizare este creşterea bugetului Sănătăţii de la 2,7% din PIB, prevăzut iniţial, la 3,2%. Chiar şi această valoare este însă insuficientă în raport cu starea precară de sănătate a populaţiei şi cu gravele deficienţe ale actualului sistem sanitar. În cadrul fostelor ţări comuniste, România ocupă penultimul loc la cheltuielile pentru sănătate, înaintea Albaniei, media pe aceste ţări fiind 5,9% din PIB. Ţările din UE cheltuiesc în medie 7,8% din PIB pentru sănătate.

În ultimii 7 ani, cheltuielile pentru sănătate raportate la PIB s-au menţinut la valori foarte mici: 2,8% în 1990; 3,3% în 1991; 3,4% în 1992; 2,9% în 1993; 3,3% în 1994; 2,9% în 1995 şi 3% în 1996.

S-a constatat că în perioada ianuarie–aprilie a.c. încasările la fondul special s-au realizat numai în proporţie de cca 50%, cu un deficit lunar de 55 miliarde lei, din cauză că numeroase întreprinderi nu au plătit contribuţia la asigurările sociale. Pentru remedierea acestei situaţii, Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale a iniţiat un proiect de hotărîre de guvern prin care agenţii economici sînt obligaţi să prezinte lunar o situaţie cu efectuarea acestor plăţi.

În condiţiile unui buget redus, Ministerul Sănătăţii a decis o administrare judicioasă a banilor, cu restrîngeri la numeroase capitole de cheltuieli. Astfel, spitalele vor trebuie să-şi restrîngă numărul de paturi şi să crească utilizarea unui pat. În locurile în care este posibil, se vor înfiinţa paturi de zi, prin organizarea de staţionare pe lîngă spitale, unde bolnavii vor sta internaţi între orele 10–18.00. Se va încerca, de asemenea, utilizarea personalului medical mai ales în aceste staţionare, pentru a se elimina sporurile pentru gărzi, lucru de noapte şi zile de sărbătoare. Se vor introduce spitalizarea şi tratamentul la domiciliu în situaţiile în care nu este necesar ca tratamentul să fie supravegheat, spitalul asigurînd gratuit medicamentele. Analizele medicale şi alte examene de laborator se vor efectua în ambulatoriu, după o procedură standardizată, pentru a se elimina analizele ce nu sînt necesare.

Dispensarele de întreprindere vor trece în responsabilitatea financiară a acestora. Totodată, bolnavii aflaţi în asistenţa medicală a unor instituţii ce au reţea sanitară proprie vor trebui să plătească costurile spitalizării în cazul internării în unităţile Ministerului Sănătăţii.

Se vor face economii şi la cheltuielile administrativ-gospodăreşti, prin libertatea acordată spitalelor de a cumpăra serviciile necesare din afara unităţilor proprii, la preţurile cele mai avantajoase.

Bugetul pentru unităţile sanitare va fi alocat global, urmînd ca fiecare unitate să-şi repartizeze fondurile pe diferite compartimente în funcţie de necesităţile proprii. Descentralizarea bugetară şi decizională va merge pînă la nivelul secţiilor de spital.

Se va introduce practica privată în unităţile sanitare publice, se vor concesiona sau închiria spaţiile subutilizate şi se vor înfiinţa noi policlinici cu plată.

Pasul decisiv către realizarea reformei sistemului sanitar este adoptarea *Legii Asigurărilor Sociale de Sănătate*. Aceasta a fost aprobată de Senat în septembrie 1994 şi de comisiile de specialitate ale Camerei Deputaţilor în decembrie 1996, urmînd să intre în plenul Camerei în primul semestru al lui 1997. Adoptarea acestei legi şi înfiinţarea caselor de asigurări de sănătate vor permite finanţarea serviciilor medicale în regim concurenţial, indiferent că sînt de stat sau private.

În privinţa pregătirii medicilor, Ministerul Sănătăţii a înaintat la Guvern o propunere pentru reintroducerea unui an de stagiu după examenul de licenţă.

OANA ARMEANU

Bugetul Ministerului Sănătăţii pe 1997 va fi împărţit după cum urmează:

	total	buget	fond special
• total	5.116,6	3.774,9	1.341,7
• cheltuieli de personal	2.289,5	2.288,9	0,6
• cheltuieli materiale	1.922,7	907,2	1.015,5
din care			
– gratuităţi	1.458,6	843,6	615
– compensate	400,5	–	400,5
• cheltuieli pentru investiţii	244,3	188,3	56
• rambursări de credite externe	376,6	376,6	–
• transferuri	13,9	13,9	–

ULTIMA ORĂ

Premierul Italiei la Bucureşti

Luni 5 mai, la Palatul Victoria, au început convorbirile oficiale dintre primul-ministru român, Victor Ciorbea, şi delegaţia condusă de preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Italiene, Romano Prodi. Cei doi premieri consideră această vizită ca un moment de consolidare şi diversificare a relaţiilor bilaterale, atît în plan politic, cît şi în plan economic şi comercial. Victor Ciorbea a apreciat ca semnificativ pentru evoluţia acestor relaţii faptul că aceasta este prima vizită în România a unui premier italian în ultimii 20 de ani. Pentru partea italiană, principalele domenii de interes economic sînt reprezentate de construcţiile de autostrăzi şi infrastructură de telecomunicaţii, industria de avioane, automobile, camioane şi maşini agricole, industria lemnului, dar şi agricultura şi ramurile prelucrătoare conexe. În cadrul discuţiilor bilaterale, a fost menţionat, de asemenea, sprijinul constant pe care Italia îl acordă ţării noastre în cadrul instituţiilor financiare internaţionale.

HUMANITAS
Cartea care dăruie

Humanitas a editat recent un volum bilingv de poezii: *Poèmes/Poeme* de Lia Savu. Scrise în limba franceză şi publicate pentru prima dată în prestigioasa revistă pariziană *Poésie*, de către Colette Seghers, poemele au fost traduse în românește de Ştefan Augustin Doinaş: „Abia procedînd la traducerea acestor bijuterii lirice, mi-am dat seama în ce măsură cuvintele unui poem – apreciate în carnea lor fonetică – se cheamă unul pe altul, cu ce nonşalanţă rimele se impun firesc ca tot atîtea acorduri genuine, fără de care poemul şi-ar pierde melodicitatea aparte, arhitectura-i suavă".

***Poèmes/Poeme* de Lia Savu în toate librăriile HUMANITAS**

ILIE ŞERBĂNESCU

7 ani în 7 luni: Acordul cu FMI

A intrat în vigoare **Acordul cu Fondul Monetar Internaţional,** în urma căruia România dobîndeşte acces la o finanţare pentru acest an de circa **430** de milioane dolari, precum şi, prin implicaţie, la resursele puse la dispoziţie prin linii de credit de către Banca Mondială: în total aproape 1 miliard de dolari. Mai important este însă girul de credibilitate internaţională pe care România îl capătă în acest fel, semnal indispensabil pentru menţinerea pe piaţa internaţională a capitalului privat şi de bun augur pentru investitorii străini.

5 acorduri cu FMI: asemănări şi deosebiri

Acordul aprobat de instanţa de decizie a Fondului Monetar Internaţional este al cincilea încheiat de către România postdecembristă cu instituţia financiară internaţională de la Washington. Între noul acord şi cele precedente există şi nu există mari deosebiri.

Nu există mari deosebiri pentru că, în condiţiile în care toate guvernările anterioare (Iliescu-Roman, Iliescu-Stolojan, Iliescu-Văcăroiu) au mers invariabil pe ideea *„spunem ca ei şi facem ca noi"*, cerinţele minime pe calea reformei revenind astfel de la un acord la altul şi, în mare parte, regăsindu-le deci şi în noul acord: liberalizarea preţurilor, liberalizarea cursului valutar, liberalizarea schimburilor comerciale. Nimeni n-a obligat România să se angajeze pe calea spre o economie de piaţă. Dar dacă s-a angajat, era normal să şi meargă într-o atare direcţie. Şapte ani nu s-a făcut mare lucru pe calea reformei spre o economie de piaţă. Iar în ce priveşte reforma întreprinderii, adică a obligării acesteia să-şi aşeze activitatea pe criteriile performanţei şi profitabilităţii, nu s-a făcut mai nimic.

Tot ceea ce s-a realizat a fost în urma presiunilor externe, fiind practic scos cu forcepsul de către FMI şi Banca Mondială. Şi, firesc, acordurile cu FMI au reluat, invariabil, tema restructurării şi reformei întreprinderii. Tema este evident pusă din nou în ultimul acord, însă de data aceasta fără echivoc şi fără portiţe de ocolire. În plus, tocmai din cauza absenţei oricărei asanări în economia reală, în rîndurile întreprinderilor, situaţia economică, cu fluctuaţii mai mari sau mai mici, a fost întotdeauna gravă şi marcată de profunde dezechilibre. Astfel, acordurile cu FMI au încorporat măsuri de stabilizare şi echilibrare a economiei, măsuri nepopulare, prin inevitabilele constrîngeri bugetare şi monetare. Iar în noul acord constrîngerile monetare şi bugetare sînt mai gîtuitoare decît oricînd altă dată, pentru că şi dezechilibrele la care se ajunsese în economia românească în urma cosmetizărilor electorale din anul 1996 erau fără precedent, atît în ce priveşte bugetul statului, cererea şi oferta pe piaţa internă, cît şi în ce priveşte plăţile externe.

Deosebirile faţă de anterioarele acorduri cu FMI sînt în legătură cu contextul realmente nou în care a fost negociat **Acordul** pentru 1997. De o parte a mesei, s-au găsit negociatorii FMI şi Băncii Mondiale, excedaţi de poziţia de pînă acum a autorităţilor de la Bucureşti – poziţie bine caracterizată de formula *„uite reforma, nu e reforma"* –, radicalizaţi de încercările fostelor guvernări de a trişa sau păcăli şi determinaţi să nu mai accepte nici un compromis, ci, dimpotrivă, să impună tot ceea ce căutaseră fără succes pînă acum să fie acceptat de către oficialităţile române. De cealaltă parte a mesei, s-au aflat reprezentanţii noii guvernări, prima dispusă după '89 să întreprindă o reformă reală spre o economie de piaţă, dar, din păcate, nu şi pregătită efectiv cu un program propriu într-o atare direcţie, ci, mai degrabă, trăind în iluzia că voinţa politică ar fi şi suficientă pentru o reformă substanţială, ale cărei dureri ar putea fi de altminteri lesne compensate de o protecţie socială pentru care s-ar găsi şi resurse. Deci, echipa FMI-Banca Mondială a avut în faţă un partener deschis şi bine intenţionat, dar cu o slabă capacitate de negociere, ţinînd cont şi de moştenirea pe care o avea în circă de la fosta guvernare pe linia atît a gravei situaţii economice, cît şi a lipsei de credibilitate.

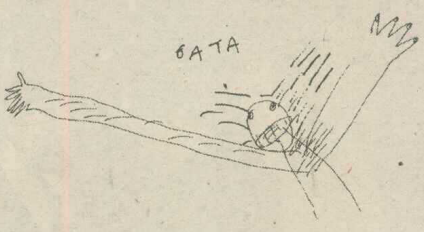

Ce se poate, ce nu se poate pe termen scurt

Astfel, nu a putut ieşi decît **Acordul** care a ieşit. Şi în care, la presiunea, de altminteri nu prea puternică, a FMI şi a Băncii Mondiale – întrucît n-a prea avut ce să se negocieze –, se prevede ca România să facă în cîteva luni ceea ce n-a făcut în 7 ani. Că n-a făcut în 7 ani ceea ce trebuia, asta este clar şi nu este vina FMI şi a Băncii Mondiale. Că se poate face în cîteva luni ceea ce nu s-a făcut în 7 ani, asta rămîne de văzut!

Fapt este că guvernul, în absenţa unui program propriu, cu calendar şi etape precise, cu răspunsuri alternative în funcţie de consecinţele posibile, a acceptat şi ceea ce se poate, dar şi ceea ce nu se poate face chiar imediat sau pe termen scurt. S-a acceptat şi ceea ce România trebuia să facă oricum, indiferent dacă, aşa cum se tînguie adversarii reformei, nu ar fi fost „pregătită", dar şi ceea ce nu prea trebuia, pentru că România, chiar nefiind deocamdată pregătită pentru aşa ceva, îşi asuma riscul unor periclitări economice pe termen lung. Astfel, în mod salutar, s-au transparentizat toate subvenţiile şi s-au pus în competiţie toate alocările de resurse în care este implicat statul. S-au redus substanţial aceste subvenţii, pentru a se pune stavilă promovării pierderilor în economie. Au fost amputate drastic cheltuielile bugetare, pentru ca, în principiu, ele să poată fi susţinute din veniturile previzibile, astfel încît să se poată spera într-o temperare a inflaţiei. Pentru prima dată în România, energia nu va mai fi vîndută sub costuri, ceea ce pune capăt anomaliei ca unii să consume energia şi alţii s-o plătească. Se liberalizează cursul de schimb, oprindu-se absurditatea subvenţionării importurilor în condiţiile încercărilor de blocare administrativă a devalorizării leului. Şomajul este acceptat ca pîrghie de corecţie în economie. Toate acestea erau indispensabile pentru economia românească. Dacă nu erau făcute, nu exista nici o şansă ca economia românească să ştie unde se află, pentru ca apoi să poată spera într-o îmbunătăţire a performanţei.

Dar, din păcate, prin anumite măsuri, industria şi agricultura sînt aruncate fără acoperire în vîltoarea necruţătoarei concurenţe internaţionale. Ceea ce, în principiu, este bine. Numai că nu este la fel de bine pentru stadiul în care se găsesc acestea. Singurul stimulent care ajuta exporturile – o reducere de 50% a impozitului pe profit în cazul activităţilor pentru export – este, în mod paradoxal, eliminat. Or, cea mai gravă problemă a industriei româneşti o constituie capacitatea redusă de export a acesteia, de aici venind toate limitările din economie. Pentru vreme încă îndelungată, exporturile trebuie sprijinite, pieţele externe fiind singurele care pot absorbi o creştere economică reală în condiţiile slabei cereri interne. De asemenea, sînt reduse dramatic taxele vamale la importurile agroalimentare, deşi producţia agricolă internă este, fără îndoială, în postura de copil handicapat, întrucît nici una din instituţiile obligatorii graţie cărora agricultura poate funcţiona într-o economie de piaţă nu operează deocamdată în România.

Ca o caracteristică a noului **Acord** cu FMI, restructurarea nu mai aşteaptă stabilizarea sau echilibrarea prealabilă a economiei, ci trebuie să se înfăptuiască aproape în paralel. Practic, prin privatizare sau lichidare, statul a trebuit să se descotorosească de unele întreprinderi producătoare de pierderi din industrie şi din agricultură, încă din faza preliminară, chiar ca o precondiţie a aprobării acestuia de către FMI. Şi, în esenţă, aproape toate criteriile de performanţă din fazele ulterioare ale derulării **Acordului** sînt de ordin structural, adică legate de asanări în rîndurile întreprinderilor, prin privatizări sau lichidări.

Întreprinzătorul privat a fost uitat

Că mai tot din ceea ce prevăd noile acorduri cu FMI şi Banca Mondială era necesar, este clar. Că unele lucruri nu prea trebuiau acceptate pentru că se riscă să se rămînă şi fără pantalonii zdrenţuiţi pe care îi mai avem, şi asta e clar! Putem să regretăm acum încă şi mai tare că nu s-a făcut timp de 7 ani ceea ce trebuia: mai încet, mai cu calm şi cu costuri sociale mai mici. O facem acum. Evident, cu costuri mai mari! Să vedem ce va ieşi! Dacă o mai amînăm pînă mîine, va costa încă şi mai scump!

Regretabil este însă că nici programul FMI, nici programul Băncii Mondiale pentru România nu stabilesc absolut nimic în susţinerea sectorului privat pe care se laudă că vor să-l promoveze. Dimpotrivă, întreprinzătorul privat – şi ce să mai vorbim de cel mic – este supus acum unui şoc multiplu faţă de perioada imediat anterioară, chiar dacă este vorba de şocuri rezultînd din aducerea condiţiilor pieţei la realitate: energie la preţuri adevărate, dar mai mari; importuri la cursuri reale, dar mai costisitoare; impozitare sporită; scumpire exorbitantă a creditului; prăbuşire a cererii din cauza necesarei reduceri a consumului. Şi toate acestea fără a beneficia, măcar ca o modestă compensaţie, de un firav sprijin pentru investiţii şi pentru exporturi.

Preşedintele României, Emil Constantinescu, a primit o delegaţie a asociaţiilor culturale din Bucovina

Membrii delegaţiei au subliniat faptul că este pentru prima dată cînd reprezentanţii românilor bucovineni sînt primiţi de preşedintele României şi şi-au exprimat convingerea că această primire dovedeşte interesul noilor autorităţi, instalate după alegeri, faţă de problemele românilor din afara ţării.

În cursul discuţiilor, au fost evidenţiate mijloacele prioritare prin care statul român ar putea ajuta comunitatea românilor bucovineni din Ucraina. În opinia oaspeţilor, sprijinul se poate materializa atît prin susţinerea programelor şcolare, a manifestărilor culturale şi a mass-media româneşti din Ucraina, cît şi prin intervenţia autorităţilor române pe lîngă autorităţile de la Kiev în vederea respectării consecvente a drepturilor minorităţii române pe care legea ucraineană le garantează.

Preşedintele Emil Constantinescu a evocat progresul relaţiilor economice dintre România şi Ucraina şi a menţionat cîteva din proiectele comune din zonele în care minoritatea română este prezentă. Acestea includ o serie de schimburi culturale, colaborare pe linie de învăţămînt de toate gradele, un loc aparte revenind Universităţii din Cernăuţi, care ar trebui să-şi regăsească vocaţia multiculturală, precum şi o colaborare în cadrul programelor de radio şi televiziune.

Biroul de presă al Preşedinţiei României

22 aprilie 1997

ANTET

Pledoarie pentru NATO

Agresiunile Uniunii Sovietice împotriva lumii

De ce **trebuie** să intrăm în NATO?

1. *Hitler a exterminat circa 6 milioane de evrei (300.000 de cetăţeni germani). Stalin a ucis 66 de milioane de cetăţeni sovietici.* **DE TREI ORI POPULAŢIA ROMÂNIEI!**
2. În numai 40 de ani (1948-1989), URSS a intervenit militar în afara graniţelor proprii de 11 ori: din Coreea până în Cehoslovacia şi în Orientul Mijlociu.
3. Prin toate declaraţiile oficialilor săi, Rusia confirmă că este continuatoarea imperiului sovietic. Pentru orice rus Moscova este încă inima unui Imperiu.

Război contra speciei umane: Condamnarea *alien*-ului comunist rus; protocoalele secrete ale Pactului Ribbentrop-Molotov, prezentate din interiorul sistemului, de doi militari de carieră:

Gen. Oleg Sarin & Col. Lev Dvoretsky.

[312 pag., 15500 lei]

Agresiunile Uniunii Sovietice împotriva lumii, 1919-1989

Editura ANTET

Adresa redacţiei: str. Miron Costin nr. 9A; Bucureşti; Tel: 6175332

O.P. 22 C.P. 285

CRONICĂ DE FILM

Căsnicia în cătuşe
(Sau cît de comercial poate fi un film de autor)

***Asfalt Tango*: coproducţie franco-română. Producători**: Les Films du Rivage, Domino Film. **Scenariul şi regia**: Nae Caranfil. **Imaginea**: Cristian Comeagă. **Cu**: Charlotte Rampling, Mircea Diaconu, Florin Călinescu, Marthe Felthen, Cătălina Răhăianu ş.a.

Hotărît lucru, Nae Caranfil a adus un aer de prospeţime, rigoare şi originalitate în peisajul destul de mohorît şi fanat al cinematografiei româneşti actuale. Prospeţime, pentru că la filmele lui (***E pericoloso sporgersi*** şi ***Asfalt Tango***) participi cu sentimentul reconfortant că ceea ce vezi, deşi cunoşti în mare parte, vezi pentru prima oară. Rigoare, pentru că regizorul dovedeşte că stăpîneşte perfect toate mijloacele de expresie ale cinematografului. Originalitate, nu pentru că „formula" cinematografică folosită i-ar aparţine în exclusivitate, ci pentru că materialul asamblat poartă semnătura unei pregnante individualităţi temperamental-intelectuale. Între cei doi poli magnetici (**filmul de autor** – cu vîrfurile lui europene: Fellini, Tarkovski, Bergman, Buñuel – şi **filmul de public** – cu giganţii săi perfecţionişti, de dincolo de ocean: Scorsese, Sidney Pollack sau Spielberg), în jurul cărora gravitează toate marile personalităţi, Nae Caranfil s-a plasat undeva la mijloc, menţinîndu-se într-o relativă stare de echilibru, care, pe timp îndelungat, ar putea deveni o stabilitate generatoare de compromisuri. ***E pericoloso sporgersi*** era, în absenţa unei vădite reţete comerciale, un bun film de autor ce şi-a găsit repede un public entuziast, în vreme ce ***Asfalt Tango*** este, în ciuda reţetei comerciale, un mai puţin reuşit film de public, în care autorul a acceptat compromisul inexplicabil de ascundere în spatele „formulei". Paradoxal, tocmai una din marile calităţi ale lui Nae Caranfil, aceea de a şti să construiască o naraţiune cinematografică, i-a jucat regizorului, în cel de-al doilea film, o festă. Ştiinţa, indiscutabilă, de a crea surprize, de a construi piste false, de a doza elementele de suspans şi de a cumula stările de tensiune s-a transformat, aici, într-o prestidigitaţie cu efecte inflaţioniste. Un inexplicabil refuz de a pătrunde în adîncime (demers considerat, probabil, desuet şi inoperant) face ca povestea, dezarmant de simplă, să cantoneze, în goana explicită după spectatori, într-un discurs de suprafaţă, cu efecte facile şi deseori vulgare. Sămînţa narativă (un tînăr mecanic de maşini, supărat că soţia – balerină la operă, pe care o iubeşte şi pentru care munceşte din greu – l-a părăsit pe neaşteptate, intenţionînd să plece în Franţa – alături de alte cîteva tinere femei, pentru a se angaja într-o trupă de cabaret –, se hotărăşte să-i ia urma, pentru a o aduce înapoi acasă) refuză să rodească, în ciuda tratamentului intensiv cu „îngrăşăminte" comice. Din următoarele motive:

1. A fost căutat **succesul** (din considerente manageriale, extraculturale, rău înţelese) concomitent, la două categorii de public distincte, ireconciliabile: unul autohton, gregar, necultivat şi inform, şi altul francez (european), rafinat, elitar şi individualizat. Lucru care s-a răzbunat în cele din urmă, produsul fiind (credem noi) un hibrid frustrant pentru ambele categorii. Ce numitor comun, la nivelul receptării, pot avea avalanşele verbale pornologice ale şoferului de autobuz extrovertit şi ironia fină, cu accente malefice, disimulate, ale femeii (Marion) pervertite pînă în măduva oaselor, care nu e învăţată să piardă? Cîtă credibilitate (estetică) îi pot conferi, personajului Gigi, în afara spaţiului carpato-danubian, eforturile actoriceşti (pline de ticuri televizioniste) ale lui Florin Călinescu? (Spre definirea parametrilor, am aminti aici personajul proxenetului, din filmul lui Scorsese, ***Taxi Driver***, interpretat de Harvey Keitel, sau cel interpretat de François Perrier, în ***Nopţile Cabiriei***, regizat de Fellini.)

Cine pe cine conduce? Preliminarii la un tango al puterii
(Nae Caranfil, Mircea Diaconu, Charlotte Rampling)

2. Conform cu bunul manual american de scenaristică, personajul principal, bine definit, este cel care poartă încărcătura ideatică a filmului şi este agentul purtător al simpatiei publicului. În ***Asfalt Tango*** se oferă două variante posibile: **Dacă Andrei** (soţul) **este personajul principal** (ceea ce înclinăm să credem), atunci (şi aici Gabriel Liiceanu are dreptate) **povestea este de esenţă tragică, iar el reprezintă** (conform veşnicei şi verificatei scheme dualiste) polul plus, adică **binele** (sentimentul moral al statorniciei, iubirea dezinteresată, aspiraţia către armonie, care sînt, în mod vădit, prin dezertarea Dorei, lezate), în vreme ce Dora (soţia), superficială, labilă şi veşnic nemulţumită, reprezintă polul minus, adică răul. În acest caz, finalul filmului **nu este** un *happy-end*, adică binele (conform schemei maniheiste) nu învinge răul. Dacă, dimpotrivă, **Dora este personajul principal** (dorind evadarea dintr-o viaţă mediocră, monotonă şi precară, petrecută alături de un partener sufocant, obtuz şi lipsit de sensibilitate), atunci **povestea este de esenţă comică**, iar ea, **Dora** (prototipul dinamic al ascensiunii şi al tentaţiei absolutului), **reprezintă binele**, în vreme ce morocănosul, pisălogul şi demodatul Andrei, simbolul imobilităţii chtonice (chiar cu conotaţiile ei modern-politice), reprezintă răul. În acest al doilea caz, finalul filmului **este** un *happy-end*, binele învingînd răul. După cum se poate lesne observa, ambele variante rămîn nevalidate şi în asta rezidă şi eşecul (camuflat) al filmului. Povestea, credibilă în datele ei generale, se clatină la nivelul personajelor principale. Dora şi Andrei sînt un cuplu nefericit, nu pentru că ar fi persoane antagonice, ci pentru că nu aparţin aceleiaşi lumi ficţionale. Mircea Diaconu este un mare, un foarte mare actor, dar el joacă un personaj pe care nu îl cunoaşte. De parcă, aşezat în faţa oglinzii, imaginea lui reflectată i-ar lua în răspăr mişcările.

3. Inadvertenţe de acţiune, de mediu social, de comportament uman şi de ambianţă. Dăm doar cîteva exemple. Andrei este mecanic de maşini (eşuat sau din vocaţie?), dar locuieşte cu Dora într-un apartament ce ar stîrni invidia unui programator de computere, vorbeşte fluent limba franceză şi se comportă în toate situaţiile cu o fineţe şi un tact ce nu pot fi decît de sorginte intelectuală; taximetriştii care refuză clienţii (piedicile „scenaristice" în derularea acţiunii de urmărire) sînt un clişeu tipic al defunctei epoci comuniste. Astăzi, şoferii de taxi se bat (la propriu) pentru clienţi; poliţistul, în pană de activitate, care priveşte, idiotizat, filme cu Arnold Schwarzenegger; fata care îl „agaţă" pe omul de afaceri francez etc.

4. Un refuz al asumării, pînă la capăt, a tematicii sexualităţii, fundamentală pentru acest film. Secvenţa (poetizantă) din finalul filmului, cînd Marion (Charlotte Rampling) se desfăşoară în lecţia de tango steril, ar fi trebuit să fie, în totalitate, partitura lui Andrei, printr-o explozie a defulării, a setei de răzbunare, a dorinţelor sexuale reprimate şi a umilinţei îndurate. Mircea Diaconu ar fi trebuit să o înghită, cu fulgi cu tot, pe Charlotte Rampling, asumîndu-şi, în felul acesta, dubla înfrîngere: pierderea irecuperabilă a soţiei sale şi confirmarea ideii lui Marion că el nu o merită pe Dora. Scenei brutale, incomode, dar cu un vădit rol cathartic, i-a fost preferată delicateţea unei metafore diluate, actul sexual fiind înlocuit cu focul, cam anemic, de artificii. (Aş aminti, aici, efectul năucitor, sufocant al emoţiei şi încordării sexuale, pe care l-a avut secvenţa erotică între poliţistul, aflat într-o situaţie similară, jucat de Michael Douglas, şi fosta lui soţie, din filmul ***Basic Instinct***).

Nu putem încheia, fără a trece în revistă performanţele filmului: ritmul alert al povestirii, muzica („lipită" de încărcătura emotivă), mizanscena de orfevru, mai ales la scenele „mici" (vezi capodopera actoricească, a lui Mircea Diaconu şi a Charlottei Rampling, în secvenţa din taxi, de după agresarea lui Andrei de către borfaşul ocazional), montajul, imaginea (Cristian Comeagă; fluenţa şi rolul dramaturgic al mişcărilor de cameră, unghiurile de filmare nonşalante, precum şi torpoarea lîncezită a tabloului de grup). Şi nu în cele din urmă, trebuie consemnată marea revelaţie umană a acestui film (ea însăşi cît un film întreg), care este personajul fetei francofone. Este singurul personaj (interpretat uluitor de Marthe Felthen, cu sclipirile de drăgălăşenie şi inocenţă ale lui Meryl Streep, amestecate cu feminitatea insinuantă a lui Michelle Pfeifer) cu o dimensiune metafizică ce surclasează tipologic întregul pluton, cu tot cu Dora, al figurantelor din autobuz. Secvenţa violului de la benzinărie (aripa îngerească a lui Tarkovski a atins atunci fruntea regizorului), cînd fata îşi umileşte agresorul, scuipîndu-i în obraz insultele, în cea mai pură şi mai „dulce" limbă românească, este antologică.

FLORIN GABREA

POLIROM NOUTĂŢI

O întîlnire cu ADAM MICHNIK,

cu prilejul lansării volumului:

Scrisori din închisoare şi alte eseuri

Invitaţi:
Vladimir Tismăneanu, Nicolae Manolescu, Andrei Pleşu, Mircea Mihăieş

Marţi, 13 mai, ora 12[00] la Sediul Uniunii Scriitorilor

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Plural

NOILE TARIFE ALE ABONAMENTELOR CU REDUCERE LA REDACŢIA „22"

Foarte avantajos pentru cadre didactice, elevi, studenţi, pensionari, foşti deţinuţi politici şi veterani de război:
- Numai **6.000 lei** pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (reducere **54%**);
- Numai **5.000 lei** pe 3 luni, cu ridicare de la redacţie (reducere **62%**).

PRACTIC JUMĂTATE DIN EXEMPLARELE PRIMITE SÎNT GRATUITE.

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sînt, de asemenea, cu reducere:
- **9.000 lei** pe 3 luni (reducere **31%**), cu expediere la domiciliu;
- **8.000 lei** pe 3 luni (reducere **38%**), cu ridicare de la redacţie.

Cei interesaţi sînt rugaţi să achite la sediul redacţiei (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poştal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, Bucureşti,* Adeverinţele (talon de pensie, adeverinţe şcolare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti,* cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.

MĂRIRILE DE PREŢ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

PLEDOARIE PENTRU DREPTURILE COPILULUI

6 mai 1997
Nr. 48
22 plus
Supliment al revistei „22“

Conferinţa Europeană privind Drepturile Copiilor Instituţionalizaţi

Potrivit unui recent raport publicat de către **Centrul Internaţional pentru Dezvoltarea Copilului Florenţa**, în zona Europei Centrale şi de Est, în CSI şi în ţările baltice trăiesc circa 700.000 de copii plasaţi în instituţii, un sistem de îngrijire dezvoltat şi moştenit din perioada regimului comunist. Condiţiile precare din aceste instituţii, cît şi efectele negative asupra dezvoltării copilului au fost îndelung mediatizate în primii ani ai tranziţiei.

Şi astăzi mass-media se mai ocupă de acest subiect, subliniind aspectele negative din numeroase ţări din zonă, printre care şi România. Este adevărat că schimbările s-au produs cu întîrziere. În prezent, numărul copiilor instituţionalizaţi este în creştere, iar respectarea drepturilor lor e departe de a fi complet realizată.

Pînă acum, România a fost martora unor proiecte pilot, la scară redusă, şi a unor programe de succes – unele realizate cu asistenţa **Reprezentanţei UNICEF** –, menite să ridice standardul de îngrijire instituţională. Este momentul să trecem la proiecte de nivel naţional, să identificăm succesele şi eşecurile înregistrate şi să promovăm proiecte care protejează drepturile copiilor instituţionalizaţi.

Iată de ce **Reprezentanţa UNICEF** în România, împreună cu **Departamentul pentru Protecţia Copilului** din cadrul **Guvernului** României au decis organizarea la Bucureşti, cu sprijinul **Biroului Regional UNICEF** de la Geneva pentru Europa de Est, CSI şi ţările baltice şi a **UNICEF** New York, a unei conferinţe europene. Scopul ei – să identifice căile de parcurs pentru ca politicile necesare în domeniul protecţiei copilului să capete contur şi să fie aplicate. Conferinţa aduce laolaltă specialişti şi practicieni în domeniu, reprezentanţi ai guvernului, ai instituţiilor şi ai ONG-urilor care lucrează cu şi pentru copiii plasaţi în instituţii din 12 ţări ale Europei Centrale şi de Est, CSI şi ţările baltice. Timp de trei zile, ei vor dezbate aspecte specifice ale protecţiei copilului instituţionalizat, în vederea găsirii unor modele şi identificării de standarde de îngrijire în consonanţă cu drepturile copilului şi interesul său superior, potrivit *Convenţiei ONU privind drepturile copilului.*

Ca o dovadă a interesului faţă de situaţia copiilor plasaţi în instituţii, prioritară pe agenda politică a României, lucrările conferinţei vor fi deschise de preşedintele Emil Constantinescu, împreună cu directorul executiv **UNICEF**, doamna Carol Bellamy.

La pregătirea conferinţei şi-au dat concursul **Departamentul pentru Protecţia Copilului** din cadrul **Guvernului** român, *Programul pentru Protecţia Copilului DPC-EU/PHARE*, alături de organizaţii neguvernamentale, precum **Observatorul pentru Dezvoltarea Copilului din Europa de Est**, **Médicins du Monde**, **Fundaţia Soros pentru o Societate Deschisă**, **Salvaţi Copiii**, **World Vision**, **Pentru Copiii Noştri**. Un sprijin financiar suplimentar au oferit organizaţia **Salvaţi Copiii,** alături de **Comisia Europeană** prin *Programul de Protecţia Copilului.*

unicef
United Nations Children's Fund

MAIE AYOUB VON KOHL, reprezentant special UNICEF în România

În problema protecţiei copiilor trebuie

– Interviu realizat de Iulian Anghel –

Stimată doamnă Maie Ayoub von Kohl, înainte de a fi cooptată în UNICEF aţi lucrat ca ziarist în presa americană. Spuneţi-mi, ce v-a determinat să renunţaţi la această carieră şi să optaţi pentru UNICEF?

Trecerea de la profesia de ziarist la cea de funcţionar în cadrul **UNICEF** nu s-a produs brusc, pentru că am intrat în **UNICEF** în calitate de responsabil cu mass-media. Am fost coordonator de informare şi presă, apoi principalul responsabil de relaţiile cu presa în operaţiunile de urgenţă din Etiopia, iar mai tîrziu, la New York, am avut aceeaşi însărcinare pentru operaţiunile din Sudanul de sud. După aproape 12 ani de carieră la **UNICEF** (6 în relaţii de presă şi 6 în managementul de programe), am avansat, am avut din ce în ce mai mari responsabilităţi şi am ajuns şef de misiune al unei ţări. Dacă ar fi să mă gîndesc la un motiv strict particular ce m-a determinat să renunţ la cariera de ziarist, aş spune că am crezut întotdeauna în activitatea Naţiunilor Unite. Faptul că am părăsit presa pentru a mă alătura Naţiunilor Unite nu este ceva neaşteptat, ci un lucru care a crescut în mine şi care avea rădăcinile sale în viaţa mea. Venind la **UNICEF**, am cunoscut foarte bine toată regiunea Orientului Mijlociu, bazinul mediteranean, Turcia, Africa de Est şi de Vest, am lucrat în Asia, am deci experienţa **UNICEF** pe trei continente.

Cum aţi găsit România la venirea dv. aici ca şef de misiune a UNICEF şi care este opinia dv. privitoare la situaţia respectării drepturilor copilului în România?

România este într-un anume fel diferită faţă de alte ţări pe care le cunosc. Dar există de asemenea şi multe puncte comune. Evident, România face parte din Europa şi există multe diferenţe, din punct de vedere al nivelului de dezvoltare, faţă de alte ţări sărace din lume (unde mai există încă multe de făcut în ce priveşte sănătatea, vaccinul, prevenirea maladiilor etc.). Din acest punct de vedere, România este de departe mai avansată. Procentele de imunizare, de vaccinare sînt mai mari de 80%, iar pentru anumite vaccinuri chiar de 90%. În alte ţări ele se situează încă la nivelul de 60% sau 70%. România avea şi continuă să aibă un oarecare nivel al serviciilor pentru copii. Are, spre exemplu, unul din cele mai mari niveluri din lume în ce priveşte educaţia primară, secundară şi universitară. Comparaţiile sînt însă adesea primejdioase pentru că, atunci cînd se compară, se spune de obicei: *„A, România este superioară în cutare sau cutare lucru sau este mai puţin avansată în cutare domeniu...“*. Cînd este vorba de copii, însă, se observă că, de oriunde ar fi, ei au nevoie de protecţie, şi asta chiar dacă n-ar trebui să ne referim decît la scandalurile de pedofilie şi abuz sexual asupra copiilor, izbucnite acum în ţările Europei de Vest şi chiar în Statele Unite. Se poate vedea aici că fiecare ţară are problemele sale atunci cînd este vorba de protecţia copiilor. Tocmai această situaţie trasează o principală caracteristică a **UNICEF**: fiecare program este adaptat în funcţie de specificul problemelor din respectiva ţară. Programele noastre sînt construite pe baza realităţii unei ţări.

Cauzele instituţionalizării

Care este specificul programului UNICEF în România?

Ca agenţie internaţională, **UNICEF** a venit în România în anul 1990. În iunie 1990 a avut loc prima misiune de studiu pe teren, pentru a se face o evaluare a situaţiei copiilor în România, şi ea a survenit în urma difuzării imaginilor micuţilor din casele de copii care făcuseră, în acea perioadă, prin intermediul televiziunilor, înconjurul lumii. Am avut o echipă care a venit aici să studieze şi care, plecînd, a formulat un program pentru redresarea acestei situaţii. Este drept că **UNICEF** este o agenţie avînd o mare reputaţie pentru situaţiile de urgenţă. Dar **UNICEF** are de asemenea un mandat specific şi o particularitate a funcţionării sale: chiar în situaţiile de urgenţă (şi se poate spune că, în România anilor 1990–1991, era o situaţie de urgenţă), **Reprezentanţa UNICEF** urmăreşte două lucruri: prevenirea urgenţei şi relevarea cauzelor acesteia, pentru ca în viitor ea să nu se mai producă. Pe de altă parte, are în vedere construirea unei capacităţi naţionale care să redreseze o astfel de problemă. Deci nu este întotdeauna vorba de o acţiune de pură urgenţă, ci de o asistenţă care merge mai departe, în scopul înlăturării cauzelor acesteia. Plecînd de la situaţia copiilor instituţionalizaţi, trebuie văzut care sînt cauzele acesteia în România. Ele erau şi continuă să fie (pentru că instituţionalizarea, din păcate, continuă să existe) strîns legate de cauzele sociale, de cele economice, de cele sistemice, venite dintr-un anume mod de a aborda lucrurile –, o moştenire a trecutului care conţine de asemenea o problemă de mentalitate. În toate familiile care aveau o problemă, mandatul de a o rezolva cădea în sarcina statului. Familia nu era responsabilă: era responsabilitatea statului de a se ocupa de problemele populaţiei sale. Acest lucru a antrenat anumite investiţii economice: în loc să se investească în sistemele de protecţie socială, statul comunist a investit în instituţiile pentru copii. A construit instituţii, a plătit pentru copiii aflaţi acolo. A încurajat deci părinţii să creadă că soluţia este de a-şi duce copiii în leagăne, în cămine etc. Am analizat deci cauzele acestei instituţionalizări şi am încercat să sprijinim familia în societate. Această strategie de sprijinire a familiei pentru a avea garanţia că copilul primeşte îngrijirile de care are nevoie în familie atinge mai multe domenii: **sănătate**, **educaţie**, **asistenţă socială**, precum şi domeniul **statistic**.

• Născută la 29 noiembrie 1950 în Liban • A absolvit Universitatea Americană din Beirut, licenţă în jurnalistică (BA) (1974), şi Universitatea New York, Master în studii privind Orientul Mijlociu (1982) • Reporter la săptămînalul libanez *Monday Morning Weekly* (1971–1974); corespondentă la agenţia de presă United Press International (1975–1977); coordonator în cadrul Forţei Interimare a Naţiunilor Unite în Liban (1978–1981); coordonator de informaţii la sediul UNICEF din New York (1982–1985); coordonator informare şi comunicare pentru programele UNICEF, biroul UNICEF Addis Abeba, Etiopia (1986–1987); coordonator informaţii Departamentul Programe de Urgenţă UNICEF, New York (1987–1989); coordonator de Program, Secţia Orientul Mijlociu şi Africa de Nord la sediul UNICEF, New York (1989–1993); reprezentant special UNICEF în România (din octombrie 1993).

Cum colaboraţi cu instituţiile statului abilitate în dezvoltarea de programe care să asigure o reală protecţie a copiilor?

Colaborarea cu autorităţile române are mai multe faţete. Lucrăm direct cu guvernul, cu ministerele; avem o colaborare din punctul de vedere al unei asistenţe tehnice, al unei asistenţe financiare şi de echipament. Ce este însă foarte important de înţeles e că nu există un program propriu al **UNICEF** în nici o ţară din lume. **Există doar programe asistate de UNICEF**. Adică: într-o ţară în care noi lucrăm în colaborare cu diferite instituţii, poate exista un program naţional care primeşte asistenţa **Reprezentanţei UNICEF**. Acest lucru fiind lămurit, pot spune acum că în România asistăm, la nivelul ministerelor, la dezvoltarea programelor care îi privesc pe copii, colaborăm de asemenea cu **Ministerul Justiţiei**, **Muncii şi Protecţiei Sociale**, cu toate ministerele implicate în politica socială a ţării. Lucrăm de asemenea cu cabinetul primului-ministru în scopul dezvoltării unei politici naţionale în domeniu. Lucrăm direct cu universităţile din Cluj, Bucureşti, Iaşi, Timişoara, Alba Iulia. Aducem un sprijin pentru profesori pe partea intelectuală, sprijinim anumite cursuri; am subvenţionat, de exemplu, cursuri de formare a tinerilor, care nu există aici, dar există în străinătate. Colaborăm, de asemenea, cu institute precum **Institutul pentru Cercetarea Calităţii Vieţii** şi multe astfel de institute autonome. Lucrăm cu ONGurile şi le susţinem proiectele, susţinem dialogul lor cu autorităţile publice. Lucrăm, de asemenea, cu mamele, cu familiile sau cu copiii – fie prin ONG sau prin proiectele pe care le susţinem, de exemplu, în grădiniţe. Dar susţinem direct şi individul.

Cum se realizează acest lucru?

Alături de sprijinul pe care l-am dat în formarea educatoarelor de grădiniţă (la nivelul modului de predare), am propus o manieră mai participativă, mai plină de responsabilizare a copiilor. S-au creat de asemenea centre deschise părinţilor. Există un dialog între ei şi profesori, care pînă la urmă este în avantajul copiilor.

Săptămînile trecute aţi organizat o conferinţă, care a abordat problema integrării copiilor cu nevoi speciale. Puteţi da cîteva amănunte despre ea?

Această conferinţă a fost un succes prin participarea mare a autorităţilor centrale şi prin schimbul de idei cu reprezentanţii din teren, profesori etc. Au participat, de asemenea, reprezentanţi ai ministerelor şi secretarul de stat din **Ministerul Învăţămîntului**. Conferinţa a fost un proiect al **Ministerului Învăţămîntului**, pe care noi l-am sprijinit din punct de vedere financiar, tehnic, am adus aici experţi etc. După aproape 5 ani observăm că în oraşe există o schimbare a politicii la nivelul şco-

● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ● ŞTIRI ●

*• Între 16 si 19 aprilie, a avut loc la Bucureşti, la Hotel Parc, Conferinţa Naţională cu tema „Integrarea şcolară şi socială a copiilor cu nevoi educaţionale speciale“, organizată de **Reprezentanţa UNICEF** împreună cu **Ministerul Învăţămîntului**. Participanţii la conferinţă (reprezentanţi ai inspectoratelor şcolare, cadre didactice din universităţi, reprezentanţi din ONG-uri, instituţii de cercetare, cît şi specialişti străini) au dezbătut strategia de restructurare a educaţiei speciale pe perioada 1997–2000.*

*• În urma acordului încheiat între **Comisia Naţională de Statistică**, **Institutul Italian pentru Statistică (ISTAT)** şi **Reprezentanţa UNICEF** din România, 15 reprezentanţi din ministerele cu atribuţii în domeniul social, cît şi din instituţii asociate, vor urma în luna mai 1997, la Bucureşti, un curs de pregătire pentru domeniul statisticilor sociale. Cursul a fost urmat deja de 6 specialişti români în Italia şi va fi repetat în luna octombrie 1997 la Iaşi, pentru specialişti la nivelul judeţului, cît şi al judeţelor învecinate.*

*• O echipă de specialişti din cadrul **Institutului pentru Cercetarea Calităţii Vieţii** a demarat un studiu de revizuire a rezultatelor înregistrate în implementarea programelor şi proiectelor de asistenţă derulate de **UNICEF** în România în perioada 1991–1996. În urma întîlnirilor pe grupe de lucru sectoriale, se va întocmi un raport cuprinzînd recomandări în domeniul politicilor în favoarea copilului. Beneficiar al raportului este **Departamentul pentru Protecţia Copilului** din cadrul guvernului român. Studiul este finanţat de către **Academia Română**, beneficiind de asistenţă tehnică şi financiară din partea **Reprezentanţei UNICEF**, **Uniunii Europene**, **Băncii Mondiale**, **USAID**, **Fundaţiei Soros**,*

înlăturată moştenirea trecutului

lilor, la nivelul mentalităţii profesorilor. Există de asemenea o schimbare de mentalitate la nivelul familiei, există acum cazuri de copii cu deficienţe, care efectiv au fost integraţi. Vorbind despre schimbarea mentalităţii, aş vrea să mai adaug un lucru pe care l-am amintit la început: diferenţa dintre România şi alte ţări la nivelul educaţiei. Este mult mai uşor să munceşti într-un mediu educat decît într-unul în care nivelul de educaţie este foarte scăzut. Nu numai că este mai uşor, dar este şi diferit: metodele şi strategiile de muncă, de persuasiune, strategiile de management sînt foarte diferite în cele două medii. Însă cînd este vorba de a schimba ceva, asta reprezintă un dezavantaj, pentru că există o mai mare rezistenţă.

Lipseşte tradiţia de a-ţi arăta în public succesele

Care este relaţia instituţiei dumneavoastră cu mass-media? Vă pun această întrebare pentru că presa românească reflectă mai degrabă problemele negative, reale de altfel, atunci cînd vorbeşte de situaţia copiilor, mai degrabă decît timidele încercări care se fac pentru rezolvarea lor.

UNICEF lucrează discret. În România, ca peste tot de altfel, birourile **UNICEF** nu caută publicitatea, pentru că metodologia este de a pune înainte partenerul. Iar dacă românii îşi amintesc şi spun: *„Bine, uite am beneficiat de asistenţa UNICEF-ului"* – este foarte bine. Dacă nu, nu. Asta este o faţetă a filosofiei noastre în raport cu presa. Din alt punct de vedere, cred însă că sîntem în momentul de faţă foarte aproape de a angaja alte raporturi cu presa, pentru că ceea ce vrem să facem în această privinţă este să stabilim cu ea o relaţie de **conţinut**, şi nu de **formă**. Sperăm că în acest proces de lucru cu presa vom putea crea un grup de ziarişti de la diferite publicaţii care să fie interesaţi de respectarea drepturilor copiilor, într-o asemenea manieră încît aceste persoane să devină purtătorii de cuvînt ai drepturilor copiilor. Deci, nu ca **UNICEF** să facă o propagandă, ci să fie creată o capacitate naţională la nivelul mass-media care să poată face presiuni la nivel naţional asupra autorităţilor, a societăţii, a părinţilor, asupra şcolilor, în scopul apărării drepturilor copiilor şi pentru a ne ajuta şi pe noi să explicăm societăţii de ce anume decizii sînt necesare, de ce copiii au nevoie de a fi protejaţi prin anumite decizii.

Într-un anume fel, din nenorocire însă, românii sînt adesea cei mai critici – nu spun numai faţă de alţii, dar şi faţă de ei înşişi. Nu există aici cu adevărat o tradiţie în a-ţi arăta în public succesele. Chiar cînd este vorba de românii care au repurtat un succes oarecare, aceştia sînt mai degrabă critici faţă de ei înşişi decît lăudăroşi. Asta, pe de o parte, este lăudabil şi demonstrează seriozitatea societăţii, pe de alta însă, duce la lipsa publicităţii în străinătate – în sensul de a face cunoscute în afara ţării progresele pe care le fac românii. Mass-media trebuie să îşi ia în serios rolul de critic, dar există întotdeauna şi aspecte pozitive care ar trebui să le intereseze. Sper că vom avea ocazia la sfîrşitul acestui an, în septembrie mai precis, să avem un raport naţional prezentat de România **Comitetului Drepturilor Copilului** de la Geneva. Am speranţa că autorităţile române (şi noi sîntem pregătiţi să-i ajutăm) vor profita de această ocazie pentru a încerca să arate acolo progresele pe care le-au făcut începînd din 1990.

La începutul acestui an, preşedintele Emil Constantinescu a lansat un program la scară naţională, intitulat *„Copiii noştri"*. Care este opinia dumneavoastră faţă de acest program?

Cunosc acest program şi sîntem foarte fericiţi să vedem că această iniţiativă se plasează chiar la nivel prezidenţial. Mai mult, programul îi tratează într-o manieră globală pe toţi copiii României: el este dedicat copiilor chiar înainte de naştere şi apoi pînă la vîrsta de 18 ani şi priveşte toate aspectele vieţii copilului: aspectele sănătăţii, educaţiei, protecţiei etc. Lucrăm acum împreună cu echipa prezidenţială pentru a încerca să-l punem în practică. Echipele noastre aflate aici sprijină cu asistenţă tehnică, sprijinim schimbul de informaţii şi sîntem angajaţi împreună cu echipa prezidenţială pentru a face o evaluare a programului **UNICEF** la nivelul judeţului Iaşi, care va avea loc luna aceasta. Ne-am înţeles să fim parteneri în acest program pentru a examina posibilitatea unui model în aplicarea programului *„Copiii României"* la nivel de judeţ. Conlucrăm îndeaproape cu noul departament al protecţiei copilului; ei au o sumă de proiecte pe care noi le sprijinim şi sperăm, de asemenea, că ne vor fi parteneri în proiectul pe care îl dezvoltăm la Iaşi.

Care sînt dificultăţile de care v-aţi lovit în asistarea programelor privind protecţia copilului în România?

Am avut dificultăţi la nivelul dezvoltării unei politici naţionale, a unei reforme privind protecţia copilului. Deşi au fost situaţii în care existaseră proiecte care avuseseră un succes considerabil, nu s-a reuşit integrarea experienţei cîştigate cu aceste proiecte pilot la nivelul politicii naţionale. Noi sperăm să vedem dezvoltîndu-se un mecanism care să preia experienţa acestor proiecte. Pe de altă parte, sperăm într-o apropiere între ministere, o coordonare între diferitele departamente care vor servi interesele copilului.

Tot luna aceasta veţi organiza o altă conferinţă, dedicată de această dată copiilor instituţionalizaţi. Ce probleme va aborda ea?

Conferinţa este una europeană, finanţată de **Biroul central al UNICEF** şi **Biroul regional al UNICEF** pentru Europa de Est, CSI şi ţările baltice. Mandatul **UNICEF** va continua să se înscrie în linia dezinstituţionalizării copiilor, dar cred de asemenea că avem un rol de jucat şi în ceea ce priveşte funcţionarea din interior a unor astfel de instituţii. În această regiune a lumii, incluzînd ţările fostului bloc sovietic, există aproape un milion de copii instituţionalizaţi, care nu existau acum 50 de ani. Este imposibil ca o astfel de realitate să fie ignorată. Iar unul din scopurile acestei conferinţe este, pe de o parte de a prezenta progresele, pe de alta de a se încuraja o reformă în aceste instituţii. Conferinţa aduce în atenţie necesitatea apărării valenţelor emoţionale şi psihologice ale copiilor din instituţii, necesitatea protecţiei lor împotriva abuzurilor fizice, sexuale, chiar emoţionale, care vin din separarea copilului de propria-i familie. Un alt aspect al acestei conferinţe se referă la participarea copiilor. Într-un fel sau altul vom aduce în timpul conferinţei mărturii ale copiilor care trăiesc în instituţii. La sfîrşitul conferinţei vom avea chiar recomandările lor pentru schimbările pe care ei înşişi le doresc în interiorul acestor instituţii. Sîntem fericiţi că preşedintele României, Emil Constantinescu, a acceptat să deschidă această conferinţă şi mulţumim ONG-urilor care au muncit pentru organizarea ei.

Rolul comunităţii şi al autorităţii locale

Aţi amintit la început cauzele instituţionalizării copiilor în România. Există şi soluţii pentru prevenirea instituţionalizării şi înlăturarea efectelor acesteia?

Dacă priviţi cifrele, constataţi că în instituţii există acelaşi număr de copii ca şi în '90. Acesta este un motiv de îngrijorare. Avem nevoie acum de reconstruirea unui sistem de prevenire a instituţionalizării. Trebuie ca România să investească în sisteme care să sprijine familia, pentru prevenirea abandonului. În sistemul comunist, după cum am mai spus, statul se îngrijea de familiile cu probleme prin internarea copiilor în instituţii. Dacă o familie avea un copil handicapat, el era automat dus într-o instituţie. Un asemenea sistem trebuie înlocuit printr-unul de sprijin al comunităţii şi familiei, iar asta presupune anumite intervenţii: o nouă structură, o nouă administraţie, servicii noi. Trebuie, de asemenea, ajutaţi copiii să plece din instituţii. Este o altă problemă gravă. Pentru că, dacă ei rămîn toată copilăria acolo, atunci cînd ajung la vîrsta la care trebuie să părăsească instituţia, sînt aproape incapabili să-şi asume responsabilităţi şi să participe la viaţa socială, pentru că, de fapt, au fost totalmente protejaţi, n-au cunoscut adaptarea. Să nu mai vorbim că, din punct de vedere emoţional, sînt cu totul nepregătiţi să-şi asume vreun rol social. Cred că România este în stare în acest moment să ia toate deciziile necesare în acest sens. Pentru ca un astfel de demers să reuşească, însă, trebuie investit în serviciile sociale, trebuie descentralizate aceste servicii într-un fel care să presupună o mai mare participare a comunităţii, a autorităţilor locale la rezolvarea acestor probleme.

ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI ŞTIRI

Consiliului Europei.

• *Între 28 şi 30 mai 1997 se desfăşoară la Călimăneşti* Conferinţa Naţională de Pediatrie Socială. *Specialişti din sistemul de asistenţă medicală primară de la nivel central şi judeţean vor dezbate probleme ale stării nutriţionale a copilului mic, incidenţa hepatitei B, practica injecţiilor sigure.*

• *Parteneriatul dintre **Organizaţia Nurselor Daneze, Reprezentanţa UNICEF** şi **Asociaţia Română de Nursing**, vizînd promovarea de noi comportamente la asistentele medicale, prin introducerea cursurilor de etică în programa de pregătire a nurselor din România, este singurul proiect de acest gen finanţat de guvernul danez într-o ţară est-europeană.*

• *Aproape jumătate din copiii în vîrstă de pînă la 5 ani suferă de anemie din cauza deficitului de fier, relevă un studiu realizat de specialiştii de la **Institutul de Ocrotirea Mamei şi Copilului**. Studiul se înscrie în cadrul* Programului Naţional de Supraveghere Nutriţională, *demarat în 1993 cu sprijinul **UNICEF** şi derulat în 115 dispensare-pilot din 20 judeţe şi municipiul Bucureşti. Una din cauzele anemiei este lipsa alăptatului la sîn. Potrivit studiului, aproximativ 18% dintre sugari sînt alimentaţi artificial încă de la naştere sau din prima lună de viaţă.*

• *Înscris în* Programul de educaţie a familiei, *proiectul de* Dezvoltare a Copilăriei Timpurii *(perioada de vîrstă 0–6 ani) a creat premisele pentru adoptarea de către **Ministerul Învăţămîntului** a unui nou model de educaţie preşcolară la nivel naţional. Cele 20 de centre pilot în care se derulează proiectul vor deveni centre de instruire. În cadrul procesului educativ din grădiniţe, accentul se pune pe dezvoltarea socială şi emoţională a copilului, un rol central avîndu-l jocul. Educatorii au fost familiarizaţi cu concepte noi. Şase primării s-au angajat să contribuie la finanţarea procesului educaţiei din grădiniţe.*

ISTORIC UNICEF

Fondul Naţiunilor Unite pentru Copii – UNICEF şi-a început activitatea în urmă cu peste 50 de ani, în Europa devastată de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial. Promovînd încă de la început principiul potrivit căruia copiii sînt mai presus de diviziunile politice, Fondul a demarat programe de asistenţă de urgenţă de care au beneficiat în principal copiii din Europa de Est, inclusiv cei din România, dar şi cei din Germania. 50 de ani mai tîrziu, populaţia civilă reprezintă circa 90% din victimele conflictelor armate ale anilor '90. Jumătate dintre victime sînt copii.

De-a lungul timpului, misiunea **UNICEF** s-a extins, de la asistenţa de urgenţă la programe vizînd supravieţuirea şi dezvoltarea copiilor din lumea întreagă. S-a pus accentul pe ajutarea copiilor suferind de aşa-numita „urgenţă tăcută", a sărăciei şi foametei. S-au înregistrat progrese semnificative; rata mortalităţii infantile s-a redus la jumătate, la fel rata anuală a deceselor infantile. Din anii '80, campaniile susţinute de vaccinare au salvat viaţa a circa 20 de milioane de copii.

Asigurarea dreptului la educaţie, prin garantarea accesului la sistemul de educaţie primară pentru toţi copiii, este o altă prioritate pe agenda de lucru a organizaţiei **UNICEF**.

Pornind de la ideea că aceşti copii au nevoi speciale, comunitatea internaţională a ajuns la convingerea că aceşti copii au şi drepturi – în fapt, acelaşi spectru de drepturi de care se bucură şi adulţii: drepturi civile şi politice, culturale, sociale şi economice. Aceste drepturi sînt înscrise în *Convenţia privind Drepturile Copilului*, document de drept internaţional adoptat de către **Adunarea Generală a Naţiunilor Unite**, la 2 septembrie 1990. În prezent, *Convenţia* este singurul document privind drepturile omului, cu cea mai mare audienţă din istorie, fiind ratificat de toate statele lumii, mai puţin patru. Este important nu numai ca guvernele lumii să recunoască drepturile copilului, ci să le acorde prioritatea necesară pe agenda lor politică. Este, de asemenea, important ca actorii acestui proces, copiii, să-şi cunoască drepturile, pentru a le putea revendica.

În România, activitatea **UNICEF** se desfăşoară prin **Comitetul Naţional Român pentru UNICEF** – un NGO local, al cărui mandat este pledoaria în favoarea copilului şi strîngerea de fonduri pentru bugetul global **UNICEF** –, cît şi prin **Reprezentanţa UNICEF**. Pe baza acordului semnat cu guvernul român, **Reprezentanţa**, înfiinţată în 1991, şi-a dezvoltat programul de asistenţă derulat în prezent în patru mari direcţii:1) *sănătatea mamei şi a copilului*; 2) *educaţia familiei*; 3) *programe pentru grupuri vulnerabile* (copii handicapaţi, copii aflaţi în instituţii, copiii străzii, copii cu infecţie HIV/SIDA); 4) *planificare şi statistici sociale*.

Intervenţia **Reprezentanţei UNICEF** în România îşi propune să contribuie la întărirea şi ameliorarea calităţii serviciilor sociale la nivelul comunităţii, la lărgirea nivelului de educaţie a publicului privind îngrijirea şi dezvoltarea copilului, să întărească familia, să modifice atitudinea factorilor de decizie, a personalului din instituţiile de ocrotire, faţă de nevoile copilului. *„Copiii înainte de toate"*, deviza sub care **UNICEF** şi-a serbat cea de-a 50-a aniversare, să ne fie motto pentru tot ceea ce întreprindem în interesul superior al copilului.

Programul Naţional de Imunizare

Unul dintre meritele deosebite în domeniul programelor de sănătate recunoscute de reprezentanţii **Ministerului Sănătăţii** este contribuţia adusă de către **UNICEF** la dezvoltarea *Programului Naţional de Imunizare*. Astfel, din 1995, acesta se înscrie pe linia recomandărilor **Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii – OMS**.

Programul Naţional de Imunizare prevede garantarea de către stat a imunizării copiilor faţă de 7 boli: rujeola, tusea convulsivă, poliomielita, TBC-ul pediatric, hepatita B, difteria şi tetanosul. Beneficiind de sprijinul logistic şi managerial al **Reprezentanţei UNICEF**, acest program a adus cele mai mari beneficii în domeniul sănătăţii publice, apreciază dr. Nicolae Ion-Nedelcu, director general adjunct în Direcţia Generală de Medicină Preventivă din **Ministerul Sănătăţii**.

Astfel, cu sprijinul unor donaţii consistente, s-a reuşit achiziţionarea de vaccinuri pentru o perioadă de 5 ani, cît şi echipament de birotică, acesta centralizînd baza de date a sistemului la nivel naţional.

Din anul 1992, graţie asistenţei acordate de **UNICEF**, România deţine un sistem numit *„lanţ de frig pentru produse biologice delicate"*, *„un briliant"* – apreciază specialiştii –, care asigură conservarea vaccinurilor cu păstrarea calităţii produsului. Costul echipamentului – circa 1 milion dolari.

Un alt proiect important este *imunizarea contra hepatitei B a nou-născuţilor* (un serviciu gratuit şi obligatoriu). Se studiază şi posibilitatea vaccinării celorlalte grupe de vîrstă, întrucît acest proces aduce beneficii reale sănătăţii publice, pe termen lung – eficienţa lui se vede peste 15–20 de ani. În prezent, vaccinarea este operată după o tehnologie de ultimă oră – care prevede distrugerea imediat după utilizare a seringii de unică folosinţă.

Odată cu campaniile de vaccinare, **Direcţia de Medicină Preventivă** realizează un control riguros (la nivelul dispensarelor teritoriale, dar şi în leagăne şi case de copii) al incidenţei bolilor respective, avînd următoarele obiective:

– eradicarea poliomielitei pînă în anul 2000 (din 1999 România poate prezenta la **OMS** dosarul de certificare a eradicării);
– întreţinerea eliminării difteriei;
– pînă în anul 2000, reducerea morbidităţii prin rujeolă şi tuse convulsivă la 1/100.000 persoane;
– eliminarea tetanosului la nou-născuţi;
– scăderea semnificativă sub 1%, pînă în anul 2000, a purtătorilor de virus al hepatitei B la copii în vîrstă de pînă la 5 ani.

Colaborarea România-**UNICEF** în cadrul *Programului Naţional de Imunizare* s-a dovedit un *„parteneriat extrem de profitabil pentru noi"*, conchide dr. Nedelcu. Domnia sa este membru al **Comisiei de Medicină Preventivă** a **Consiliului Europei** şi absolvent al **Şcolii de Sănătate Publică** din Atlanta (**Center for Desease Control**).

Asistenţa socială din România

UNICEF şi asistenţa socială din România

Primele forme instituţionalizate de asistenţă socială au reapărut în anul 1990, după o întrerupere foarte îndelungată, după ce în 1969 şcoala de asistenţă socială fusese practic desfiinţată.

Pentru a putea dezvolta un plan de învăţămînt corespunzător şi cu discipline adecvate, la **Universitatea Bucureşti** s-a intrat în contact cu mari centre universitare din lume, respectiv din Anglia, SUA, Olanda, Franţa, Italia. Multe din aceste contacte au fost facilitate de către **Reprezentanţa UNICEF**.

UNICEF-ul a trimis încă din 1990, de la **Universitatea Norwich** din Anglia, pe unul dintre recunoscuţii profesori de aici, care, împreună cu responsabilii români, a pus la punct planul de învăţămînt şi practica pentru studenţi.

*„În acelaşi timp, **Reprezentanţa UNICEF** ne-a sprijinit şi în efectuarea unor cercetări empirice de teren. Am început cu o cercetare, care acum se va relua, privind situaţia copiilor de rromi. Tot împreună cu UNICEF am deschis un centru de resurse umane la Bucureşti, în cadrul Universităţii, care a fost bine dotat"*, spune Elena Zamfir, şefa Catedrei de asistenţă socială din cadrul Facultăţii de Sociologie a **Universităţii Bucureşti**.

Cine are nevoie de ajutor

Un lucru foarte important pe care catedra de asistenţă socială din **Universitatea Bucureşti** îl are în vedere constă în evaluarea dimensiunii segmentului de populaţie aflat în dificultate.

În prezent, la catedra Universităţii se face un studiu care va fi probabil unul dintre studiile unice pentru asistenţi sociali. Prima concluzie, chiar înainte să ajungem la finalul acestei cercetări, este că mulţi dintre asistenţii sociali s-au orientat către organizaţii nonguvernamentale. Întrebarea este: de ce? Aici au găsit un mediu mai flexibil unde să-şi practice meseria. Apoi, din cauza salarizării, care oricum este mai mare în cadrul **ONG** decît în serviciile publice.

„Totuşi, în asistenţa socială noi nu putem merge numai pe dezvoltarea reţelei de voluntariat a organizaţiilor nonguvernamentale, fiindcă aceasta este o problemă care va rămîne încă pentru mult timp în cadrul unor servicii de asistenţă socială publice şi de stat", crede profesoara Elena Zamfir.

Profesioniştii în asistenţă socială

În România, nu au existat în trecut servicii propriu-zis personalizate de asistenţă socială. Acum studenţii ştiu că vor lucra cu oameni în dificultate, cu săracii, cu copiii străzii, cu cei care sînt abuzaţi de drog, alcool, sexual, fizic, emoţional, cu cei care au probleme de integrare, marginalizaţii, excluşii, minoritarii. Pentru a veni în sprijinul studenţilor, Catedra de asistenţă socială a organizat cursuri care încep să fie specializate din anul trei pe domenii ale serviciilor de asistenţă socială.

La specializarea „asistenţă socială" a **Universităţii Bucureşti**, sînt cam 50 de studenţi în fiecare an şi cam acelaşi număr există şi în ţară. Un lucru foarte bun constă în încurajarea unei aşa-numite discriminări pozitive – sau să-i spunem acţiuni afirmative – pentru rromi. S-au oferit 10 locuri în fiecare an, pe care au concurat numai cei din cadrul comunităţii de rromi. Uneori, nu toate locurile au fost ocupate, pentru că nu au existat candidaţi. Dar acum în Universitate sînt 8 studenţi rromi, în ani diferiţi de studiu.

Printre asociaţiile şi organizaţiile neguvernamentale cu care **Reprezentanţa UNICEF** a colaborat sau colaborează în România se numără: **Salvaţi Copiii, Pentru Copiii Noştri, World Vision, ASCHF-R, Trebuie, Casa „Speranţa"** (Constanţa), **Centrul „Gavroche", Sinergii, Şcoala RUT, ARAS, Tineri pentru Tineri, Asociaţia „Agent"** (Iaşi), **Equilibre, Health Aid** (Marea Britanie), **Peace Corps Romania, SECS, Asociaţia „Solidaritatea", Romanian Angel Appeal.**

Ne cerem scuze dacă, din motive de spaţiu, nu le putem aminti pe toate.

Supliment finanţat de Reprezentanţa UNICEF în România

Coordonator de proiect: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**;
Redactor: **IULIAN ANGHEL**;
Tehnoredactor: **LUCIAN PIUCĂ**;
Corectură: **RADU DOBÂNDĂ, RODICA TOADER, MARA ŞTEFAN**;
Foto: **CONSTANTIN VĂDUVA**

HOREA SANDI

Despre cercetare, azi

● Ştiinţe pozitive şi aplicaţii inginereşti ● În ciuda unor reuşite individuale sau locale, cercetarea este în declin în toate fostele ţări comuniste ● Riscul de a ajunge colonie intelectuală ● Problema resurselor umane ● Internaţionalizarea procesului de pregătire a tinerilor ● Căi de salarizare decentă ●

O alarmă

Apreciez că cele ce urmează pot fi relevante pentru cercetare, în primul rînd în domeniul ştiinţelor pozitive şi aplicaţiilor lor inginereşti. Încerc să discut unele evoluţii pe termen lung, fără a insista asupra momentului de criză din ţara noastră, creat de intenţia de alocare pentru anul în curs, conform proiectului de buget, a unor resurse corespunzînd la numai 0,3% din PIB.

Am avut ocazia să vorbesc cu mai mulţi colegi din ţară şi din ţările învecinate despre tendinţele cercetării şi observ un consens asupra constatării că, în ciuda unor reuşite individuale sau locale, uneori remarcabile, cercetarea pe ansamblu este în declin, cel puţin în termeni relativi (în comparaţie cu ţările dezvoltate), dacă nu şi în termeni absoluţi. Situaţia nu este specifică unui institut sau altuia. Ea este întîlnită, pe scară largă, în toate ţările europene fost comuniste. Un argument sintetic, forte: competitivitatea redusă la bursele Humboldt, remarcată de prin 1990 de secretariatul fundaţiei respective, care contrastează net cu competitivitatea înaltă din jurul anului 1970, cînd degringolada economică şi socială a sistemului comunist nu era încă manifestă.

Acest declin nu poate fi acceptat ca un fapt divers. Posibila dispariţie a activităţii de cercetare într-un domeniu sau altul ar avea un grav impact negativ asupra unor întregi domenii de activitate, creînd premise ca, în diviziunea internaţională a muncii, să se ajungă la situaţia de colonie intelectuală, cu toate implicaţiile de natură economică, socială etc. Pe de altă parte, o capacitate de cercetare odată dispărută, creează o ruptură foarte greu de reparat ulterior.

Unde să căutăm cauzele declinului?

Cauza primară a declinului activităţii de cercetare trebuie căutată în declinul general, economic şi social, al societăţii, la care am asistat începînd cu ultimele decenii ale perioadei comuniste (poate cam din perioada primei crize a petrolului, dacă nu din perioada primei aselenizări). În condiţiile sărăciei generale a societăţii, văzută în termeni absoluţi sau relativi (prin comparaţie cu situaţia ţărilor bogate), apar din punctul de vedere al cercetării fenomene ca:

– lipsa de resurse financiare pentru cercetare, în primul rînd pentru îmbunătăţirea dotării şi asigurarea documentării şi a relaţiilor normale cu străinătatea, resursele tinzînd să fie utilizate exclusiv pentru subzistenţă, într-o viziune de azi pe mîine (dacă în ţările avansate alocarea pentru cercetare a unor resurse financiare de ordinul a 2% din PIB înseamnă cheltuieli de ordinul 500–1.000 dolari pe locuitor, suma prevăzută în proiectul nostru de buget pentru anul în curs reprezintă cheltuieli de nici 5 dolari pe locuitor);

– îngustarea, pierderea capacităţii pieţei de desfacere pentru produsele cercetării;

– nedezvoltarea unui mediu profesional de specialitate elevat, exterior cercetării, dar necesar acesteia, fie ca o componentă a pieţei de desfacere a produselor, fie ca for de dezbatere, fie ca mijloc de control de calitate, sau chiar involuţia acestuia;

– scăderea, cel puţin în termeni relativi, în comparaţie cu situaţia din ţările avansate, a calităţii învăţămîntului de specialitate;

– criza de resurse umane de calitate, în special criza de candidaţi tineri, valoroşi, pentru o carieră ştiinţifică, determinată atît de calitatea profesională relativ modestă a tinerilor specialişti, cît şi de atracţia mai mare pe care o exercită alte activităţi decît cea de cercetare;

– ca o consecinţă a celor de mai înainte, înrăutăţirea, prin îmbătrînire, a structurii de vîrstă a personalului de cercetare;

– comunicarea insuficientă cu colegii de breaslă din străinătate, în special din ţările avansate, care determină lipsa unor impulsuri pozitive pentru activitate.

Pentru ce, cercetarea?

Ce trebuie aşteptat de la activitatea de cercetare? Cîteva repere ar fi următoarele: generarea de noi cunoştinţe, concepţii şi moduri de a privi lucrurile, ca şi de capacităţi de a rezolva probleme de specialitate, răspîndirea cunoştinţelor care sînt mai puţin accesibile unor comunităţi profesionale, impactul pozitiv asupra învăţămîntului de specialitate, elaborarea de reglementări de specialitate, asistenţă în rezolvarea unor probleme practice mai dificile, care depăşesc capacităţile uzuale.

Cum poate fi judecată prestaţia activităţii de cercetare? Răspunsul nu este foarte simplu, chiar dacă metodele scientometrice sînt destul de dezvoltate şi aplicate în unele ţări, respectiv pentru unele domenii. Se pot, totuşi, formula unele criterii care, de la caz la caz, ar putea fi considerate drept suficiente pentru a se da răspunsuri pozitive la întrebarea dacă activitatea de cercetare se justifică:

– excelenţa (văzută, în principiu, la nivel internaţional);

– impactul economic verificabil, atestat (corolar: viabilitate economică prin mijloace proprii a activităţilor de cercetare);

– impactul social sau cultural, acceptat pe scară largă;

– contribuţia la dezvoltarea învăţămîntului de specialitate;

– calitatea de sprijin sau instrument pentru dezvoltare şi pentru aplicarea strategiei statului în anumite sectoare bine definite;

– capacitatea de a genera sau favoriza colaborare internaţională la o scară semnificativă.

În ce direcţii să căutăm soluţii?

Acceptînd postulatul că salvarea şi sprijinirea cercetării, cel puţin în anumite domenii, constituie un imperativ naţional, selecţia domeniilor şi activităţilor pentru care se justifică un sprijin este necesară. Soluţia problemei trebuie să aibă un caracter anticipativ şi dinamic, avînd în vedere mobilitatea înaltă a societăţii actuale. Ea trebuie să aibă în vedere diversele cauze ale declinului, ca şi criterii de evaluare de natura celor la care am făcut referiri mai înainte. De asemenea, ea trebuie să aibă în vedere că, în cazul nostru, viitorul de conceput este unul singur: integrarea în Europa, mai mult, în lumea Atlanticului de Nord şi dizolvarea progresivă a frontierelor. La fel ca în viaţa economică, şi pentru activitatea de cercetare va exista competiţia internaţională, la care trebuie să facem faţă sau să dispărem. Întrucît pînă la o redresare economică generală a ţării noastre, care să permită alocarea pentru cercetare a unor resurse comparabile cu cele acordate în prezent de ţările cu o situaţie bună, vor mai trece mulţi ani, este de primă importanţă un efort descentralizat, bazat pe relaţii personale, directe ale cercetătorilor noştri cu omologii lor străini, de integrare cît mai rapidă şi eficientă în circuitul internaţional. Aceasta presupune, desigur, capacitatea şi efortul de comunicare, ca şi capacitatea de a oferi elemente sau puncte de atracţie pentru potenţialii parteneri.

Un instrument de bază în vederea evaluării unor activităţi de cercetare este constituit de analizele SWOT (*strengths* – puncte forte; *weaknesses* – elemente de slăbiciune; *opportunities* – ocazii, oportunităţi, circumstanţe favorabile, şanse; *threats* – ameninţări), recomandate într-un studiu american făcut în urmă cu vreo trei ani pentru Ministerul Cercetării şi Tehnologiei, cu aplicaţie la cazul unui institut de cercetare inginerească-tehnologică. Acest instrument, care trebuie utilizat într-un cadru anticipativ, în context cu prognoze privind evoluţia pieţei de desfacere şi, mai general, a mediului în care se va desfăşura cercetarea, va oferi chei pentru găsirea de soluţii viabile. În condiţiile noastre, punctele forte trebuie căutate în primul rînd în *disponibilitatea unor personalităţi de valoare (din păcate, prea rar în disponibilitatea unor echipe de valoare)*. Slăbiciunile vor deriva în primul rînd din compoziţia de vîrstă defavorabilă a resurselor umane, din dotarea slabă şi posibilităţile modeste de documentare, din legăturile insuficiente cu străinătatea. Printre şansele pe care le avem, trebuie să ne gîndim în primul rînd la posibilităţile de colaborare cu străinătatea, în perspectiva dizolvării progresive a frontierelor. Printre ameninţări, trebuie să avem în vedere deteriorarea în continuare a structurii de vîrstă a personalului de cercetare, *brain-drain*-ul extern sau intern, posibilităţile de scoatere din joc fie datorită unor elemente de superioritate reală a concurenţei, fie datorită incapacităţii mediului nostru de a aprecia şi valorifica produsele cercetării, fie datorită unei concurenţe neloiale din partea unor competitori mai puternici din punct de vedere financiar, fie datorită creşterii decalajelor în dotare. Analizele SWOT vor trebui făcute, după caz, la nivel de ramuri de activitate, de instituţii, de specialităţi, de echipe etc., pentru a fundamenta soluţii concrete, diversificate după necesităţi.

Cercetătorii trebuie să aibă numeroase calităţi, pe planul pregătirii de bază, capacităţii de comunicare (în primul rînd prin intermediul limbii engleze şi al mijloacelor informatice), capacităţii de muncă, dorinţei de realizare, deontologiei profesionale, civismului. O anumită virtuozitate specifică, fără de care activitatea de cercetare nu poate da rezultate bune, se formează în anii tineri, la fel ca în artă sau în sport. Cam la fel stau lucrurile pe planul formării etice sau civice. Trebuie să avem în vedere faptul că în unele domenii facultăţile noastre se află într-un decalaj mai mare faţă de vîrfurile mondiale decît în urmă cu 20 sau 40 de ani. Pe de altă parte, o ţară mică şi săracă nu-şi poate permite un învăţămînt diversificat, din care, în unele locuri, să se pregătească în special viitorii cercetători, ca în Statele Unite. Va trebui, deci, să se găsească, după caz, canale de pregătire în străinătate sau, ceea ce ar fi deosebit de constructiv, să se iniţieze proiecte de tip „*joint venture*" pentru formarea tinerilor, de aşa natură încît forţele de înaltă calificare din ţara noastră să aibă o participare activă în procesul de formare a tinerilor din ţara noastră şi din alte ţări. Internaţionalizarea procesului de pregătire ar avea drept urmare favorabilă de primă importanţă şi stabilirea de contacte personale cu colegii de breaslă din alte ţări. De asemenea, trebuie să se aibă în vedere un aspect grav: în ciuda succeselor merituoşilor noştri elevi olimpici, unele evaluări internaţionale competente situează media de calitate a învăţămîntului nostru (preuniversitar) la un nivel modest. Dacă este aşa, de unde resurse pentru facultăţi?

Este necesar ca activitatea de cercetare să devină mai atrăgătoare decît în prezent. Un tînăr, potenţial candidat la o carieră ştiinţifică, trebuie să fie convins că are ceva de cîştigat pe planul realizării profesionale, dacă lucrează în cercetare, şi ceva de pierdut, dacă este obligat să părăsească această activitate. Trebuie găsite căi de salarizare cît de cît decente. Trebuie create condiţii pentru ca efortul depus să conducă la rezultate de calitate, iar pentru aceasta este nevoie, între altele, de posibilităţi îmbunătăţite de documentare, de dotare modernă (acolo unde se fac cercetări experimentale, instalaţiile rudimentare ale trecutului trebuie înlocuite de sisteme moderne, economice, bine conduse prin calculator), de un mediu atrăgător la locul de muncă şi, ceea ce este poate cel mai greu de realizat, de dezvoltarea unor comunităţi profesionale calificate, exigente, de înaltă ţinută etică, interesate în rezultatele cercetării. Trebuie ca, la maturitate, cercetătorii valoroşi să aibă o poziţie socială, respectiv titluri recunoscute, pe măsură.

Pe de altă parte, activitatea de cercetare trebuie să fie evaluată cu continuitate. O astfel de evaluare trebuie să fie transparentă, să fie în primul rînd rezultatul dezbaterilor profesionale pe marginea unor lucrări publicate. Dacă mediul profesional intern nu permite evaluări satisfăcătoare, este de dorit să se recurgă la confruntarea ştiinţifică internaţională.

Cele arătate cu privire la necesităţile şi căile de asigurare a supravieţuirii şi de redresare vor trebui să se reflecte în primul rînd în asigurarea de urgenţă a unui cadru legal adecvat printr-o lege a cercetării şi un statut corespunzător, prea îndelung amînate. Între altele, aceasta ar permite evitarea unor situaţii cum este cea creată prin proiectul de buget la care m-am referit.

Cui i-e frică de manualele

Cea mai avansată componentă a reformei

Pe data de 15 aprilie s-a desfăşurat la GDS masa rotundă cu tema „Reforma învăţămîntului prin manualele alternative". Au participat reprezentanţi ai instituţiilor implicate în reforma învăţămîntului: Anthony C.R. Wheeler **(Banca Mondială – Departamentul Europa Centrală şi de Sud),** Ana Maria Sandi **(coordonator de programe la Banca Mondială),** George Pruteanu **(preşedintele Comisiei pentru învăţămînt a Senatului),** Eugen Vasiliu **(preşedintele Comisiei pentru cultură, arte şi mass-media a Senatului),** Florin Diaconescu **(secretar de stat în Ministerul Învăţămîntului),** Nicolae Nicolae **(inspector general pentru municipiul Bucureşti),** Iancu Fischer **(preşedintele Comisiei pentru licitaţii şi concursuri de manuale), membri GDS** (Mihai Şora, Ana Şincai, Sorin Antohi)**, profesori, autori de manuale, reprezentanţi ai editurilor implicate în elaborarea manualelor alternative. Moderatorul acestei întîlniri a fost** Gabriel Liiceanu.

Pericolele blocării reformei

GABRIEL LIICEANU: În 1993, Banca Mondială a socotit că este oportun să înceapă cu România un program pentru realizarea unei reforme a învăţămîntului. Care a fost sensul acestei reforme? – se poate întreba orice profesor din ţara asta. Banca Mondială a sesizat că pentru o ţară care vrea să intre în Europa, reforma înseamnă piaţă liberă şi piaţă liberă înseamnă calitate. Deci, în locul manualului unic, făcut printr-un ucaz centralizat şi ministerial, s-a pus problema unui concurs la care să participe un număr indefinit de edituri, în urma căruia să rezulte trei manuale cîştigătoare. Reforma a început, aşa cum era şi firesc, cu programa de învăţămînt, care trebuia reformulată. Pe măsură ce programele erau schimbate, în acelaşi ritm urma să înceapă acele concursuri-licitaţii. Reforma a avut ca rezultat primele manuale, de clasa întîi şi a doua, care au intrat în uz în 1996. Anul acesta, tot în urma unor concursuri, se pregătesc pentru a intra în şcolile din România manualele de clasele a treia şi a cincea. Este planificat ca pînă în anul 2000 reforma programei să se încheie şi toate clasele să aibă manuale noi. Manualele care cîştigă concursul sînt valabile cinci ani.

Există trei verigi implicate în această reformă: una **centrală** (Ministerul Învăţămîntului, comanditarul acestui program, evident, avîndu-i ca parteneri pe editori, executanţii comenzii ministerului). Urmează veriga **intermediară**, a inspectorilor judeţeni, care primesc mostrele rezultate din manualele cîştigătoare şi care „vascularizează" cu aceste manuale şcolile din judeţul lor, pentru a provoca

alegerea finală a profesorilor. **Profesorii** sînt cea de-a treia verigă şi ei trebuie să opteze în final pentru manualul cu care doresc să lucreze.

Există posibilitatea blocării reformei la nivelul fiecărei verigi. La nivelul central, al ministerului, poate să existe o proastă coordonare a raportului dintre comanditar (minister) şi executant (editor), prin forme pe care vi le pot semnala pe scurt: ar fi vorba mai întîi de un blocaj financiar. În clipa în care editorul trebuie să execute comanda de 60.000–100.000 de exemplare de manuale, s-ar putea să nu primească la timp banii şi să nu poată să fabrice produsul pe care l-a cîştigat prin concurs. La nivelul ministerului există pericolul unui conflict de interese între inspectori – în ipostaza lor de inspectori – şi inspectori – în ipostaza lor de autori de manuale. Nu ştiu dacă şi cînd ministerul se hotărăşte să despartă aceste două roluri care, evident, intră în conflict de interese. La al doilea nivel, primejdia este ca acea „vascularizare" a şcolilor din judeţe să nu ajungă pînă în ultimele cotloane ale judeţului. Atunci, profesorii nu vor face o comandă în cunoştinţă de cauză, ci una formală şi, ca de obicei, dirijată după criterii aleatorii. La al treilea nivel, al profesorilor, primejdia este ca, într-o ţară în care vreme de 50 de ani nu a existat **cultura opţiunii**, să existe un **blocaj psihologic** şi cei care trebuie să fie beneficiarii acestui program de reformă să fie tocmai cei care să o considere obositoare şi suplimentară în raport cu sarcinile care le cad în seamă. Deci, este posibil ca profesorii să nu vadă avantajul esenţei reformei înseşi.

Eu nu mă aflu aici nici în postura de editor, nici în aceea de autor, ci de moderator al acestei discuţii. Primejdia este ca această reformă, de care atîrnă în mod decisiv viitorul acestei ţări (fiindcă noi vom face reforma în România în 20–30 de ani, cu nişte oameni care vor trebui să-şi schimbe *soft*-ul mental), să fie blocată. Mai există primejdii de blocaj al reformei pe cel puţin următoarele linii: 1) **Lipsa unei propagande adecvate pentru această reformă**. La Deva, de pildă, un profesor a intrat în panică auzind că programa se schimbă şi că urmează manuale alternative. Nu auzise, pînă acum patru–cinci zile, de acest lucru. 2): **Tărăgănarea reformei** şi pericolul ca Banca Mondială să o stopeze, văzînd că ritmul ei este prea lent. 3): **Editorii trec printr-o încercare extraordinar de grea**. Toţi editorii importanţi din România au socotit că este firesc să intre pe piaţa manualelor. Şi au făcut-o din două motive: un motiv idealist, cultural şi civic, acela de a construi mintea viitoare a acestei ţări, şi unul comercial, în ideea că o comandă mare de manuale va aduce un beneficiu, printr-o muncă, bineînţeles, extraordinară. Ei bine, în momentul de faţă, investiţia pentru pregătirea unor manuale este infinit mai mare decît banii prevăzuţi pentru această primă etapă. Există riscul ca atunci cînd manualul a cîştigat şi cînd editorul trebuie să execute comanda, proasta reglare dintre Ministerul de Finanţe şi Ministerul Învăţămîntului să ducă la un blocaj financiar care să se soldeze cu imposibilitatea dării în fabricare a tirajului. Deci, **sufocarea prin investiţie a editorilor**. În sfîrşit, primejdia ultimă, pe care deja am pomenit-o, este cea a unui **blocaj psihologic** la nivelul profesorilor, care nu sînt în clipa de faţă doritori de această muncă suplimentară şi nobilă a libertăţii de **a opta**. E mult mai uşor să ţi se pună în mînă o carte decît să intri în derută în faţa a trei–patru (uneori) manuale din care trebuie să alegi.

ANA MARIA SANDI (Banca Mondială): Dintre cele cîteva componente ale proiectului românesc finanţat de Banca Mondială, din punctul nostru de vedere, cel mai bine s-a dezvoltat cel privitor la manuale, fiindcă a avut ca actor principal un sector dinamic – sectorul privat. În mod deliberat, s-au făcut eforturi mari pentru a se sparge monopolul Editurii Didactice (Banca Mondială a insistat ca aceasta să aibă un statut egal cu al celorlalte edituri). Inutil însă arunc pe piaţă un manual cu o concepţie nouă, dacă profesorii nu sînt pregătiţi să-l înţeleagă ori dacă cei care sînt puşi să facă evaluări, să ia decizii sînt selectaţi nu după criterii de competenţă, ci după criterii de apartenenţă politică. Deşi în

ANTHONY C.R. WHEELER

Pentru un sistem de învăţămînt mai flexibil

Economist cu specializare în domeniul educaţiei, interesat de sistemele de management financiar din învăţămînt, cu o bogată experienţă în cadrul organizaţiilor internaţionale (UNESCO, BIRD, OCDE etc.) şi în toate continentele, Anthony Wheeler dirijează, în cadrul Băncii Mondiale, Departamentele Europei Centrale şi de Sud, ca şi Regiunea Asiei Centrale.

Experienţa i-a permis să vadă că sistemele de învăţămînt din Europa Centrală şi de Est sînt bine dezvoltate din punct de vedere instituţional. Discutabilă, aici, după opinia lui Anthony Wheeler, este însă orientarea: conceput într-o economie planificată, sistemul de învăţămînt trebuie să devină mai flexibil, să pună accentul pe utilizarea cunoştinţelor, nu pe acumularea lor, ca pînă acum. De pildă, din punct de vedere teoretic, matematica este bine studiată în aceste ţări. Cînd te uiţi însă mai atent (spune A. Wheeler), observi că absolvenţii şcolilor occidentale ştiu mai bine decît cei din Europa estică să utilizeze ce au învăţat.

De aceea, sistemul de învăţămînt (incluzînd profesorii, administraţia, părinţii) trebuie reorientat: un efort îndelungat, care se va întinde, desigur, pe cel puţin o generaţie. Deocamdată însă, reprezentantul Băncii Mondiale, Anthony Wheeler, s-a referit doar la acest proiect de reformă a învăţămîntului şcolar, din care se realizează primii paşi.

Punctele proiectului de reformă

*Proiectul a avut în vedere o schimbare destul de largă, începînd cu ceea ce azi poartă denumirea de **curricul** („subject matter", în şcoala engleză), ceea ce înseamnă, mai mult sau mai puţin, conţinutul vechii programe şcolare. Al doilea punct al proiectului se referă la **manualele alternative**, al treilea la **formaţia** (sau mai exact re-formaţia) **profesorilor**. Schimbările acestea se vor repercuta asupra sistemului de **evaluare a examenelor** (al patrulea punct al proiectului): înainte examenele erau obligatoriu legate de anumite texte, acum prezenţa manualelor alternative va duce la examene naţionale şi standardizate. De altfel şi* Legea învăţămîntului, *realizată acum 15 luni, avea drept consecinţă modificări în sistemul de examinare (de pildă, examenul de capacitate). Al cincilea punct al proiectului, puţin diferit de celelalte, se referă la **finanţarea şi gestiunea sistemului de învăţămînt** – mult mai descentralizat decît pînă acum. Va creşte importanţa factorilor de decizie din judeţe, directorii de şcoală vor avea propriul lor buget*

alternative?

acest proiect se încearcă demersul de sus în jos (fiindcă, în mare măsură, era singurul care putea fi conceput în '92), o astfel de reformă nu poate avea succes dacă nu e complementată de o reformă de jos în sus. În cadrul acestui proiect există componenta **formarea profesorilor**, dar ea este inclusă tot în demersul de sus în jos. Atîta vreme cît nu sînt mobilizate prin toate mecanismele şi demersurile posibile, n-are cum să aibă succes. Cred că ar fi un material extrem de interesant şi instructiv pentru noua conducere a Ministerului Învăţămîntului dosarul cu *aides mémoire* lăsate de succesivele misiuni de supervizie ale Băncii Mondiale. Banca Mondială vine, se uită, constată, lasă un *aide mémoire*. Mai mult nu poate face, decît să ia măsura extremă: să oprească finanţarea, dacă apreciază că lucrurile sînt total dezastruoase.

FLORIN DIACONESCU (secretar de stat în Ministerul Învăţămîntului): Se vorbea despre o oarecare nepregătire a cadrelor didactice de a primi marea şansă de a alege. În mare parte, nu este vina cadrelor didactice că fosta conducere a Ministerului Învăţămîntului nu a ştiut să facă publicitate pe marginea acestei componente. Dar lipsa de propagandă se manifestă pe toate componentele programului de reformă finanţat în acordul cu Banca Mondială. Formarea profesorilor era o componentă extrem de importantă pentru a-i familiariza cu manualele alternative. Componenta **management** avea menirea de a oferi inspectorilor şi directorilor capacitatea de a coordona în mod eficient această activitate. Or, aceste două componente, **formarea profesorilor**, precum şi **managementul** sînt în momentul de faţă într-un stadiu extrem de înapoiat. Ceea ce se poate imputa, fără a greşi, fostei conduceri a ministerului este secretomania, dusă pînă la absurd, în ceea ce priveşte programul de reformă. De asemenea, se poate invoca şi o lipsă de fonduri, specificată în chiar cadrul programului cu Banca Mondială, vizînd o campanie susţinută de informare.

Cine alege manualul?

NICOLAE NICOLAE (inspector şcolar general pentru municipiul Bucureşti): La nivelul municipiului Bucureşti, sîntem, ca forţă şi reprezentare, cam cît 5 judeţe: 25.000 de profesori, aproape 400.000 de copii. Experimentul pe Bucureşti poate să reprezinte o şansă pentru propagarea elementelor pozitive spre judeţe. Blocajul care se realizează la nivelul profesorilor este nu doar un mecanism de cultură, ci şi un mecanism de natură psihologică. Ştiu din propria experienţă de autor de manuale că majoritatea colegilor mei percepeau noutatea unui manual după un an, după doi, după trei sau chiar după un ciclu de patru ani. Se pare că există o anumită lene, o anumită comoditate în actul perceperii unui lucru nou – şi poate aici trebuie lucrat. D-l Liiceanu vorbea de incompatibilitatea dintre autorii de manuale şi calitatea de inspector. Ideea pare plauzibilă, dar este supraaccentuat de suspicioasă. Eu cred în capacitatea individuală a colegilor noştri de a se orienta şi nu prea cred în autorităţile venite din afară. Pe de altă parte, mi-e teamă că o astfel de observaţie ar putea să alerteze structurile superioare ale învăţămîntului, care să decreteze, în afara oricărei legi, că cei care scriu o carte nu pot fi implicaţi în funcţii de conducere.

Gabriel Liiceanu, Sorin Antohi, Nicolae Nicolae si Eugen Vasiliu

Cred că va trebui, imediat după începerea anului şcolar, să se invite chiar şi elevi de la clasa a cincea. De la această vîrstă elevii au capacitatea să discearnă şi, pe măsură ce vom avansa cu clasele, elevii, după părerea mea, vor alege manualele. Ce se va întîmpla însă pînă atunci? Şi aici intrăm în problema **distribuţiei**. Din punctul de vedere al Ministerului Învăţămîntului, cîteva acţiuni au fost deja declanşate: au fost trimise două circulare de la secretarul de stat în teritoriu şi au ajuns deja în şcoli. Vrem să vă asigurăm că noua echipă a Ministerului Învăţămîntului, ce se va instala foarte curînd, va avea ca obiectiv prioritar în planul apropiat modul în care se propagă în teritoriu alegerea manualelor alternative. Noi vom lua absolut toate măsurile care se impun, mergînd pînă la destituirea inspectorilor care vor încerca, prin diverse mijloace, să impună un manual – şi nu vă ascundem că deja avem informaţii că se încearcă să se impună o adevărată mafie, dar sperăm să avem capacitatea să controlăm această iniţiativă. Viciul de fond al acestor manuale este unul care nu a fost relevat: supraîncărcarea. În programul nostru vom avea în vedere să descongestionăm programele şcolare.

GEORGE PRUTEANU (preşedintele Comisiei pentru învăţămînt a Senatului): Sînt surprins de ideea că elevii vor alege manualul. Nu văd situaţia aceasta de conflict: că elevii vor un manual şi profesorul predă după altul. Ar fi o anarhie, o situaţie inadmisibilă. Inerţia cea mare poate fi relevată atunci cînd este vorba de „vascularizare". Aici, în Bucureşti, unde situaţia este controlată de d-l Nicolae Nicolae, sînt de acord că va fi un experiment cu şanse de reuşită. Însă vreau să văd ce se întîmplă la Ghidiceni, la Dorohoi, la Buzău, Lehliu, Dor-Mărunt, la Deva.

IANCU FISCHER (preşedintele Comisiei pentru licitaţii şi concursuri de manuale): Prin prezenţa în această comisie am un oarecare avantaj, pe lîngă multele dezavantaje: nu sînt încă deformat de nici o structură şi de nici o ierarhizare şi nu privesc manualele cu ochii celui care consumă manuale. Am constatat că pot urmări excelenţa conţinutului. Am constatat că există încă numeroase greşeli în manuale sau imperfecţiuni. Ele provin din foarte multe direcţii. Din 1990, noi sperăm şi, uneori, ne lăudăm că vom spune adevărul în privinţa istoriei României, istoriei literaturii române şi poate că în lumea ştiinţifică s-a ajuns la rezultate serioase în acest domeniu. Ele nu au pătruns însă în şcoli. Nu au pătruns nici măcar la autorii de manuale. Deschizînd manualul, găsesc încă fondul principal de cuvinte din răposatele lucrări ale lui Stalin. Dacă în manualele de istorie găsesc aberaţia, nu zic periculoasă (pentru că mă pun pe condiţia că conţinutul unui manual poate reprezenta un pericol de alt gen decît cel ştiinţific), că poporul român şi limba română s-au format la nordul Dunării, sudul Dunării este totalmente neglijat în toate manualele, iar acest lucru se datorează faptului că subiectul este ignorat de programa şcolară. Apar greşeli de fapte. Cine să le corecteze? Comisia pe care o conduc nu este o comisie de referenţi a editurilor. Ea nu se poate substitui unui sistem de lectori sau de referenţi ai editurilor. Acestea trebuie să existe. De exemplu: în aproape toate manualele de limba română apar cuvinte latineşti trecute în rîndul cuvintelor slave sau cuvinte de origine franceză trecute ca o moştenire veche. Editurile trebuie să se asigure că livrează comisiei manuale bune. În al doilea rînd, trebuie să se poată forma evaluatori capabili de un punct de vedere ştiinţific. Nu ajunge să spui că am un manual nou pentru că înlocuieşte vechea expunere expozitivă prin descoperire. Dacă copilului nu i se spune suficient de clar unde să descopere, n-are ce descoperi! Puteţi garanta că inspectorul din provincie nu va face presiuni în favoarea unui manual sau altul? În ceea ce priveşte problema incompatibilităţii dintre funcţia de inspector şi calitatea de autor de manuale, cred că trebuie găsită o formulă intermediară, în care să existe un control aproape centralizat, dar acest control să fie eficace.

*şi va fi nevoie, de asemenea, de un efort de formaţie a inspectorilor şcolari, a directorilor etc. „Know How Fund" oferă deja asistenţă tehnică. Cel de-al şaselea punct al proiectului se referă la **standardele ocupaţionale**. Se va face o descriere standardizată a fiecărei ocupaţii: ea va oferi o bază clară pentru formaţiunea fiecăruia, pentru posibilitatea de apreciere a diferitelor niveluri, a efortului necesar pentru fiecare formaţie. Odată stabilite standardele ocupaţionale, patronii îşi pot dezvolta planurile de formaţie, „de reciclare", sindicatele pot avea în vedere oamenii etc. Acest punct al programului priveşte dialogul social tripartit la care participă, pe lîngă patronat şi sindicate, ministerele (Ministerul Muncii, Ministerul Învăţămîntului) şi vor servi şcolilor profesionale. Va fi în continuare nevoie de asistenţă tehnică pentru diferitele compartimente (a apreciat A. Wheeler) şi, bineînţeles, de echipamente.*

Cît de bine cunoaşte Anthony Wheeler sistemul românesc de învăţămînt? Prudent, el mi-a răspuns că şi-a creat impresia pe baza unei selecţii limitate de şcoli, din capitală şi din diferite regiuni ale ţării. Există deci şcoli elitiste, cu tradiţie istorică, cu elevi mai buni, dotate cu echipamente, competitive în raport cu altele din această zonă a Europei: sigur că, şi faţă de ele, şcolile din Marea Britanie sau Franţa sînt mai bune. Dar media şcolilor româneşti nu se află la acest nivel: sistemul de învăţămînt românesc a fost mai atent faţă de şcolile de elită decît faţă de celelalte, care însă reprezintă majoritatea. În mediul urban majoritatea claselor sînt supraîncărcate, elevii învaţă în 3–4 schimburi, în zonele rurale elevii sînt puţini, dar mulţi profesori n-au calificarea necesară pentru profesiune. Probleme sînt aşadar în ambele medii, chiar dacă diferite. Dorinţa de schimbare există, mai ales la profesorii tineri, aşa cum există şi destui elevi serioşi.

Banca Mondială nu se ocupă în regiune de nici un alt proiect atît de cuprinzător. Celelalte au un caracter mult mai limitat: de pildă, în Albania proiectul are în vedere reconstrucţia şcolilor. Un proiect similar cu cel din România se află în Polonia încă în stadiul de discuţii. Bulgarii şi-l fac deocamdată singuri. Nu înseamnă, evident, că în celelalte ţări din regiune învăţămîntul se află într-o stare inferioară. De ce atunci s-a hotărît Banca Mondială să se implice atît în proiectul românesc? Evident, pentru că era nevoie de bani şi de asistenţă tehnică, din cauza izolării în care se trăise lipseau experţii etc.

În final, cîteva concluzii despre manualele alternative: toţi profesorii cu care a vorbit A. Wheeler le-au găsit mai bune decît cele de dinainte. Ele sînt gîndite să dureze 4 ani şi la sfîrşitul acestei perioade pot fi schimbate. Acum sînt selectate 3 manuale alternative, dar pasul următor va fi o piaţă de manuale absolut liberă. Din păcate, formaţia profesorilor este mult întîrziată din pricina unui amănunt „tehnic": un sistem de taxe pentru plata consultanţilor străini, care, de regulă, vin din cadrul organizaţiilor nonprofit. În România există o lege din 1973 care încă nu a fost amendată şi din care, firească, organizaţiile nonprofit lipsesc. Deşi pare un fleac, problema durează de un an. Pentru „formarea formatorilor" era prevăzut un „sistem cascadă" care să utilizeze resursele umane din universităţi, casa corpului didactic etc. Componentele proiectului actual (mai ales primele) sînt foarte legate între ele şi, dacă nu se lucrează în acelaşi ritm, sistemul va fi dezechilibrat.

Anthony Wheeler va reveni în octombrie, pentru supervizarea proiectului. Discuţia cu el este tonică şi echilibrat-optimistă. ***(G.A)***

Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEŞTEANU şi
IULIAN ANGHEL

ANDREI MARGA

Deportarea saşilor transilvăneni

Printre prea múltele pete albe în scrierea istoriei României din ultimul secol se află, cu siguranţă, şi destinul saşilor în Transilvania, în particular deportarea în Uniunea Sovietică, care a zdruncinat din temelii prezenţa lor de opt secole în arcul carpatic. Deportarea însăşi a ieşit, din păcate, din conştiinţa istoriografică din ţara noastră, noile generaţii de istorici fiind atrase de alte teme, iar istoricii de origine germană din ţară fiind, din nefericire, tot mai puţini. Recent, însă, o operă, în sens propriu, monumentală, ***Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică, 1945–1949*** (Böhlau Verlag, Köln, Weimar, Wien, 1995), însumînd în trei volume peste 2.300 de pagini, umple concludent şi, cu siguranţă, durabil acest gol istoriografic, într-o manieră impresionantă şi efectiv exemplară în ceea ce priveşte profilul şi profesionalismul care este de atins astăzi în scrierea istoriei.

Contextul politic şi geneza administrativă a deportărilor

Deportarea saşilor transilvăneni s-a produs în cadrul deportării de germani din Polonia, Ungaria, România, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, ţările baltice, între 1945 şi 1949, la muncă forţată în Uniunea Sovietică. Estimările urcă de la **360.000** la peste **500.000** de bărbaţi şi femei; după estimări şi mai recente, efectivul deportaţilor ar trece de **870.000** de persoane. Potrivit unor înregistrări, jumătate dintre deportaţi au murit în Uniunea Sovietică. Baza decizională a deportării, care a început efectiv în noaptea de Crăciun din 1944 în Ungaria şi Iugoslavia, a fost şi a rămas mereu confuză. Este ştiut că SUA şi Anglia au considerat, în 1941, idei generale ale lui Stalin privind eventuale reparaţii germane după război şi că, în 1943, cele două puteri occidentale au luat act de pretenţia sovieticilor de a forţa la muncă germani din rîndurile Gestapoului, NSDAP şi ale Wehrmacht-ului în Rusia. Comunicatul conferinţei de la Ialta (1945) prevedea obligaţia Germaniei de a executa reparaţii vis-à-vis de Uniunea Sovietică, dar nu conţinea prevederea deportării pentru muncă forţată. Este adevărat, însă, că protocolul secret al conferinţei, devenit public abia în 1947, prevedea la capitolul **„Reparationen"**, *„die Verwendung deutscher Arbeitskräfte"* („utilizarea forţei de muncă germane"). Dar la ora la care puterile occidentale îşi dădeau acordul pentru folosirea în Uniunea Sovietică a forţei de muncă germane, deportarea era în mare încheiată în Iugoslavia şi Ungaria, iar la ora capitulării Germaniei, la 8 mai 1945, ducerea forţată de germani din Europa Centrală în Uniunea Sovietică se încheia.

Munca forţată s-a sfîrşit pentru deportaţi în 1949, cînd s-a produs desfiinţarea lagărelor de muncă forţată ale germanilor în Uniunea Sovietică. Dar extrem de puţini dintre deportaţi s-au întors în locurile lor de baştină. Germania şi-a retras frontiera răsăriteană pe Oder-Neisse şi a fost împărţită în patru zone de ocupaţie, din celelalte regiuni ale Europei răsăritene şi sudice, cu excepţia României, germanii au fost siliţi să plece.

În primăvara şi vara lui 1944 s-au purtat discuţii între guvernul României şi guvernele SUA, Uniunii Sovietice şi Angliei cu privire la armistiţiu şi la trecerea României în tabăra antihitleristă. **Acordul** privind armistiţiul (12 septembrie 1944) includea, între altele, internarea germanilor avînd cetăţenia germană şi dizolvarea organizaţiilor prohitleriste. Pe de altă parte, la ministerul de externe de la Berlin s-a atras atenţia că angajarea unor lideri ai comunităţii germane din România în războiul de partizani contra aliaţilor riscă să aducă, după război, deportări masive, ca măsură punitivă. În octombrie 1944, însă, guvernul Sănătescu, la solicitarea Comisiei Aliate de Control, a început arestarea tinerilor germani cetăţeni români, care au fost puşi la dispoziţia comandamentului sovietic. Sub guvernul Rădescu, la solicitările ultimative ale comandamentului sovietic, trenurile cu saşi transilvăneni au început să ia drumul Uniunii Sovietice, cu toate semnalările diplomaţilor americani şi englezi cu privire la caracterul abuziv al măsurii. Într-un **Protest** (datat 13 ianuarie 1945), guvernul Rădescu a atras atenţia asupra obligaţiilor statului român de protecţie a fiecăruia dintre cetăţenii săi, indiferent de originea etnică, şi asupra absenţei temeiului legal pentru deportarea saşilor transilvăneni.

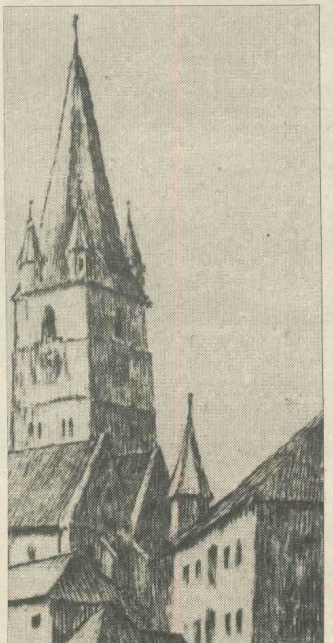

Sibiu, Primăria veche

Monumentala operă a grupului condus de **Georg Weber** reconstituie, pe baza exhaustivei folosiri a izvoarelor şi mărturiilor existente, acest moment dramatic al istoriei multiseculare a saşilor din România. Ea cuprinde trei volume de proporţii mari, care prin chiar titlul lor dau seama de anvergura reconstituirii. Primul volum este ***Deportarea ca eveniment istoric***, care, în 788 de pagini, reconstruieşte contextul politic şi geneza administrativă a deportării în contextul deportărilor anilor patruzeci din Europa şi se încheie cu relatarea iniţiativelor de readucere a saşilor deportaţi. Al doilea volum este ***Deportarea ca eveniment biografic şi temă literară***, care reuneşte, pe 626 de pagini, expresiile trăirilor personale ale deportaţilor. Volumul al treilea, şi ultim, intitulat ***Surse şi imagini***, redă, pe 1.076 de pagini, toate izvoarele astăzi accesibile ce pot concura la stabilirea cu precizie şi interpretarea corectă a deportării şi toate efectele literare şi plastice ale acesteia. **Se poate spune, cu toate justificările, că nici un eveniment din istoria modernă a României nu a fost reconstituit cu atîta precizie, avînd susţinerea unei clare şi foarte productive perspective teoretice, că ne aflăm, cu *Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică, 1945–1949*, în faţa principalei şi celei mai rezistente opere avînd ca obiect istoria postbelică a ţării noastre.**

Daţi-mi voie să las în seama cititorului cu adevărat enorma informaţie de conţinut a magnificei opere a grupului de la **Westphälische Wilhelms-Universität** şi să mă concentrez, fără a depăşi timpul alocat intervenţiei mele, asupra a trei aspecte cu semnificaţie nu doar în disciplinele specializate în studiul istoriei europene a secolului actual, ci şi în sfera cuprinzătoare a culturii şi, în fond, a atitudinilor culturale, şi anume: **evaluarea poziţiei României în raport cu deportarea**; **implicarea celui de-al treilea Reich în răspunderea pentru evenimentele postbelice**; **efectele multiculturaliste ale metodologiilor**.

Poziţia României în raport cu deportările

Aşa cum este consemnată în documentele accesibile la ora de faţă, poziţia României s-a plasat, la sfîrşitul războiului purtat în Răsărit, alături de Germania, între **preocuparea** de a obţine, prin armistiţiu, sprijinul Uniunii Sovietice şi al puterilor occidentale pentru anularea dictatului de la Viena şi **răspunderea** regatului român pentru soarta propriilor cetăţeni, fie ei de origine etnică română, maghiară, germană, evreiască sau orice altă origine. Ultima răspundere n-a putut fi concretizată, cel puţin **80.000** de germani de cetăţenie română fiind arestaţi pe teritoriul României şi deportaţi în Uniunea Sovietică. Protestul guvernului Rădescu la această arestare şi deportare este atestat, dar din arhivele statului român lipsesc exact cele cîteva pagini ale unei hotărîri ale aceluiaşi guvern în privinţa deportării saşilor transilvăneni. Aşa cum **Georg Weber** şi grupul său menţionează în volumul III, în 1994, cu prilejul prezenţei lor la Cluj (precizez că prin mijlocirea Universităţii „Babeş-Bolyai"), s-a discutat cu preşedintele de atunci al statului român obţinerea unei copii a acelor pagini. Ca efect, cu sprijinul directorului *Arhivelor Statului* din Bucureşti, am putut trimite copii de protocoale ale şedinţelor guvernului Rădescu, dar a rămas fără rezultat încercarea lui Georg Weber de a obţine, cu sprijinul Preşedinţiei statului, protocoalele şedinţelor, decisive pentru deportare, din 22 şi 27 decembrie 1944 şi din 5, 10 şi 12 ianuarie 1945. Comentariul în acest punct al lui Georg Weber şi al grupului de autori ai lucrării este demn de reţinut şi, ca români responsabili, trebuie să-l asumăm: *„Această situaţie de fapt* (inaccesibilitatea protocoalelor amintite adineaori!, n.m.) *nu se lasă explicată prin aceea că protocoalele nu au fost arhivate corespunzător. Rămîne întrebarea: ce motive puteau să-i fi făcut pe responsabilii din România să ferească de opinia publică şi să păstreze secrete aceste informaţii? Ei fac prin aceasta un deserviciu* (Bärendienst) *statului lor, căci ei deschid un larg cîmp pentru speculaţii care, se poate presupune, nu sînt favorabile statului român. Altfel formulat: într-un stat care se prezintă liberal se aşteaptă la schimburi ştiinţifice libere. Dacă lucrurile se abordează restrictiv, uşile şi porţile rămîn deschise speculaţiilor şi prejudecăţilor – iar aceasta este contraproductiv pentru toate părţile"* (III, p. 8). Sînt convins că noua putere politică din ţara noastră poate clarifica problema fără resturi şi o va face, încît sublinierea din primul volum al lui Georg Weber, conform căreia în problema deportării saşilor transilvăneni s-a spus penultimul cuvînt, dar nu încă ultimul, are sens deplin şi sub acest aspect.

Răspunderea celui de-al treilea Reich în evenimentele postbelice

Deportarea saşilor a ridicat mereu – şi pentru cei deportaţi, şi pentru cei reveniţi din deportare, ca şi pentru urmaşii direcţi sau simplii cetăţeni – şi ridică întrebarea tulburătoare privind temeiul deportării unor cetăţeni care, aşa cum autorii arată, *„erau, într-adevăr, germani în sensul autoidentificării lor etnice, dar, în primul rînd, ei nu au aparţinut niciodată Germaniei şi, în al doilea rînd, ei erau cetăţeni români"* (I, p. 9). Evident, astfel de cazuri, în care individul este sancţionat pentru politici generale, fie ele şi ale comunităţii, mijlocită sau nemijlocită, căreia îi aparţine, sînt tragice şi nu există vreo compensaţie umană şi nici vreo cale de consolare. În faţa deportării, relatată exhaustiv de colegii de la Universitatea din Münster, nu este altă atitudine legitimă decît întristarea. Dar, pe drept, Georg Weber şi grupul de autori subliniază: *„...am privit în trecut nu cu mînie, ci îndoliaţi şi cu speranţă în conciliere. Dacă am reuşit să înlocuim unele din multele presupuneri, judecăţi sumare şi prejudecăţi despre deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică prin mai multă cunoştinţă şi să creăm astfel o bază mai bună pentru înţelegerea dintre etnii în România, atunci multele zile ale vieţii noastre în care ne-am ocupat cu această problemă n-au fost irosite"* (I, p. XIV).

Explicaţiile nu sînt, desigur, compensatoare şi consolatoare, în primul rînd pentru deportaţii înşişi şi urmaşii lor, dar, pentru generaţiile celor ulterior născuţi, ele sînt totdeauna necesare. Cercetarea întreprinsă de Georg Weber şi grupul său plasează, cu precizie, deportarea saşilor transilvăneni în contextul istoric mai cuprinzător al atacării Uniunii Sovietice de către armata germană la ordinul lui Hitler şi al acţiunii de cuprindere a germanilor din partea răsăriteană a Europei Centrale în organizaţiile prohitleriste. Contextul autorii îl consideră şi mai extins, luînd în studiu deportările masive de populaţie din anii patruzeci, de la Est la Vest şi apoi de la Vest la Est. Cu o perspectivă de solidă înălţime intelectuală şi profundă responsabilitate morală, distanţată pînă la opoziţie în raport cu provincialismul, devenit aproape o natură a conştiinţei multor istorici de azi, autorii de la Universitatea din Münster şi-au propus *„să prezinte cu limpezime trăirea şi suferinţa celor afectaţi de deportare, fără a pierde din vedere cu aceasta contextul istoric şi implicările tuturor participanţilor"* (I, p. 6). Cel care s-a apropiat de una din marile dezbateri intelectuale ale deceniului trecut, care a fost *„controversa istoricilor* (Historikerstreit)*"* din Germania, nu poate să nu vadă în această abordare opţiuni clare înăuntrul celebrei controverse, în general de partea punctului de vedere reprezentat de Jürgen Habermas, Martin Brossat, Jürgen Kocka. Georg Weber şi grupul de autori din jurul său pledează, la rîndul lor, împotriva paralizărilor abstracte în istorie şi în favoarea unui istorism sănătos şi, pe un plan mai profund, pentru cîştigarea unei poziţii de identificare a germanilor cu istoria Germaniei prin mijlocirea prelucrării istorizate a deportărilor, alungărilor şi nenorocirilor generate de al doilea război mondial (I, p. 26).

O nouă teorie a etnicităţii

Aspiraţia primordială a acestei istorizări este, perceptibil, în ***Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea***

Sovietică, 1945–1949, cuprinderea completă a datelor deportării, punînd în lucru metode ale istoriei, politologiei, sociologiei, teoriei literaturii şi, deci, o interdisciplinaritate reală. Pluridisciplinaritatea – menţionează foarte adecvat autorii – nu este, atunci cînd este reală, doar aplicarea unei multitudini de discipline, ci şi recunoaşterea pluralismului perspectivelor. Iar autorii fructifică cu eminentă competenţă metodele şi perspectivele multiplelor discipline în tentativa de a nu lăsa resturi semnificative nici în preluarea datelor, nici în explicarea lor, nici în comprehensiunea lor împreună cu contextele. Unul din rezultatele cele mai importante ale metodologiei aplicate în impunătoarea operă a autorilor de la Universitatea din Münster este o nouă teorie a etnicităţii în modernizarea socială. Această teorie a fost anticipată în scrieri anterioare ale grupului din jurul lui Georg Weber, iar prestigiosul profesor (care a dat în prealabil, să nu uităm, cu ***Zendersch***, cea mai solidă monografie a unei comunităţi rurale din literatura internaţională!) a profilat-o în conferinţa prezentată la Universitatea „Babeş-Bolyai" în 1992. Dar deportarea saşilor i-a oferit o bază factuală în plus, fiind vorba de deportarea premeditată a unor oameni care, cetăţeni români fiind, au fost consideraţi, conform identificării lor etnice, ca germani. Împotriva abordărilor care asumă ipoteza diminuării treptate a autoidentificării etnice, pe măsura modernizării, de la Marx la Niklas Luhmann şi Anthony Giddens, autorii lucrării ***Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică, 1945–1949*** articulează o teorie alternativă organizată în jurul tezei după care *„autoidentificarea etnică şi naţională joacă tocmai în condiţiile lumii moderne un rol deosebit"* (I, p. 92). Georg Weber şi grupul său admit că autoindentificarea etnică nu ţine de categorii anistorice ale comunităţii umane, că ea este *„un produs al proceselor de construcţie social-istorică"*, că se pot stabili *„semantici etnice şi naţionale"*. *„Ele instituie o formă specifică a solidarităţii sociale, pentru care nu mai există* (în lumea modernă, n.m.) *vreun corelat social-structural"* (I, p. 102).

Abordarea multiculturalistă a interacţiunilor etnice

În Europa Occidentală s-a reuşit, într-adevăr, pe fondul liberalizării culturale şi a prosperităţii statului bunăstării, o dedramatizare şi chiar o pierdere de semnificaţie a semanticilor naţionale şi etnice. Dar, cu realism, trebuie observat că *„probabilitatea izbucnirilor eruptive de mişcări etnice şi naţionale şi a disponibilităţii de a folosi forţa contra minorităţilor şi subgrupelor etnice creşte proporţional cu urmările negative ale inegalităţii sociale ce rezultă din competiţia pentru resurse şi şanse de viaţă neîndestulătoare"* (I, p. 103). Acest adevăr este – consideră autorii – confirmat de experienţele trecutului şi poate fi luat ca bază pentru o abordare multiculturalistă a interacţiunilor etnice ce participă la considerarea resurselor economice, sociale şi culturale şi a accesului la ele. Cartea ***Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică, 1945–1949*** este şi o pledoarie convingătoare pentru multiculturalismul conştient de condiţiile genezei şi posibilităţilor sale şi, prin aceasta, o operă ce aparţine înţelegerii de sine a Europei ce se organizează astăzi.

(*Subtitlurile aparţin redacţiei*)

Comunicare ţinută în 10 aprilie 1997 la Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj, cu ocazia festivităţii de lansare în România a lucrării ***Die Deportation von Siebenbürgischer Sachsen in die Sowjetunion 1945–1949*** *(**Deportarea saşilor transilvăneni în Uniunea Sovietică, 1945–1949**), ed. Böhlau – Köln, Weimar, Viena, 1995, realizată de grupul de autori condus de profesorul* ***Georg Weber*** *(Westphälische Wilhelms-Universität), cuprinzîndu-i pe* ***Renate Weber-Schlenther***, ***Armin Nassehi***, ***Oliver Sill***, ***Georg Kneer***.

ACCENTE

MARIUS BÂZU

Presa scrisă şi opinia publică

Presa, considerată a patra putere în stat, îşi exercită în mod corect această funcţie în măsura în care reflectă cît mai fidel opiniile publicului. De fapt, aşa trebuie să procedeze **toate** puterile din stat. Promovarea unei poziţii semnificativ diferite de cea a publicului poate însemna că presa încearcă să manipuleze. Sigur, se poate spune: *„cui nu-i place, nu cumpără ziarul respectiv!"*. Aşa este, pînă la un punct. Pentru că manipularea se poate face atît prin titlurile ziarelor pe care nu le cumperi, dar le vezi, cît şi prin emisiuni radio/TV de tip „revista presei", în care toate ziarele, indiferent de tiraj, sînt tratate nediferenţiat.

În ultima vreme, o impresie destul de răspîndită este aceea că presa scrisă are o atitudine mult mai critică faţă de noua putere decît opinia publică. În acest sens, dincolo de tonul îmbufnat faţă de orice măsură reformistă pe care îl au unii analişti, trebuie evidenţiată poziţia multor ziare de respingere a sondajelor de opinie, care de multe ori contrazic flagrant tonul general al ziarelor respective. Se poate pune întrebarea: *„ce instrumente mai precise decît sondajele de opinie au la îndemînă ziarele pentru a fi atît de categorice?"*.

Cred că o comparare a tonului general al presei scrise cu pulsul opiniei publice, aşa cum este luat el de singurele instrumente posibile, **sondajele de opinie**, este utilă în primul rînd pentru presă. Pentru că, în ultimă instanţă, îndepărtarea de părerea generală duce la scăderea vînzărilor. Românul e, în general, consecvent, dar nu va cumpăra la infinit un ziar care-i contrazice observaţiile zilnice. Am spus *„sondaje"* şi nu *„sondaj"*, pentru că rezultatul unui singur sondaj poate fi îndoielnic, dar atunci cînd mai multe grupuri de sondare a opiniei publice obţin rezultate asemănătoare adevărul e prin apropiere.

Estimarea opiniilor presei

În continuare, voi propune un mod simplu de estimare a opiniilor presei scrise, care porneşte de la următoarele premise:

a) Am ales un grup de **14 cotidiane centrale** (în ordine alfabetică: *Adevărul, Azi, Cotidianul, Cronica română, Curierul naţional, Dimineaţa, Evenimentul zilei, Jurnalul naţional, Libertatea, Oglinda, România liberă, Ultima oră, Vremea, Ziua*). Desigur, ele nu reprezintă opinia întregii prese scrise (lipsesc ziarele locale, unele foarte influente, şi revistele), dar constituie un segment important.

b) Evaluarea opiniei fiecărui ziar s-a făcut urmărind modul în care sprijină poziţia celor **trei forţe politice principale: CDR, PDSR şi USD**.

c) Am încercat să exprim, printr-un **procentaj, impresia pe care o are un cititor** în ceea ce priveşte angajarea politică a fiecărui ziar. De exemplu, ziarul X: CDR – 30%, PDSR – 30%, USD – 10% (de notat că pentru majoritatea ziarelor suma procentelor este sub 100%, pentru că apar şi opţiuni pentru alte forţe politice sau rezerve în angajarea politică).

d) Într-o primă aproximaţie, am considerat că fiecare ziar are o **pondere egală** în conştiinţa publică. În consecinţă, procentul cu care fiecare ziar contribuie la total este de cca 7% (100:14).

Procedeul a fost aplicat pentru presa apărută în a doua jumătate a lunii aprilie. Pentru fiecare ziar am estimat, cu metoda prezentată la punctul c, procentajele simpatiilor politice, aşa cum sînt ele percepute de cititori. Apoi am calculat, pentru ziarul respectiv, procentajele cu care contribuie la opinia generală a presei. Pentru exemplul de la punctul c: CDR – 30% x 7% = 2,1%, PDSR – 30% x 7% = 2,1%, respectiv USD – 10% x 7% = 0,7%.

Ce politică face presa?

În final, din însumarea acestor procente s-a obţinut o estimare a opiniei generale a presei (pentru condiţiile detaliate la punctele a...d). Rezultatul obţinut a fost următorul: CDR – 26%, PDSR – 36% şi USD – 18%. Am comparat acest rezultat cu estimările obţinute de ultimele două sondaje de opinie: sondajul CURS, prezentat la 2 aprilie (CDR – 42%, PDSR – 24% şi USD – 8%) şi sondajul Metromedia Transilvania, prezentat la 10 aprilie (CDR – 51%, PDSR – 29%, USD – 6%). Se observă că, faţă de rezultatele sondajelor de opinie, CDR este tratată mult prea dur de presă (**26%**, faţă de **42...51%**), în timp ce PDSR (**29%**, faţă de **24...29%**) este tratat corect, iar USD este supraevaluată (**18%**, faţă de **6...8%**). Subliniez din nou că acest rezultat s-a obţinut în ipoteza că fiecare din cele 14 ziare are un impact egal asupra opiniei publice (*varianta egalitaristă*).

De fapt, tirajele sînt mult diferite, dar, pentru majoritatea ziarelor, ele nu sînt publice. Pentru a obţine, totuşi, o estimare mai aproape de realitate, am împărţit cele 14 cotidiane în trei categorii, pe baza unor informaţii mai degrabă calitative: ziare „mari", cu tiraje de peste 150 mii exemplare, ziare „mijlocii", cu tiraje de 80–150 mii exemplare, şi ziare „mici", cu tiraje sub 80 mii exemplare. Am ponderat procentajul alocat fiecărui ziar în funcţie de categoria în care se situează, astfel încît unui ziar „mare" i s-a alocat un procentaj de 3 ori mai mare decît cel al unui ziar „mijlociu" şi de 6 ori mai mare decît cel alocat unui ziar „mic". Am refăcut calculele, păstrînd estimările privind modul în care cititorul percepe opţiunile politice ale fiecărui ziar. În această *variantă realistă* am obţinut următoarele rezultate: CDR – **34%**, PDSR – **27%** şi USD –**14%**.

Presa e în urma publicului

Desigur, rezultatele variantei realiste sînt mai aproape de estimările sondajelor de opinie decît cele ale variantei egalitariste. În timp ce sprijinul pentru CDR a crescut, cel acordat PDSR şi USD a scăzut. Aceasta înseamnă că CDR este susţinută de ziare şi cu tiraje mai mari decît celelalte două formaţiuni politice. Rezultă în mod clar **cine este avantajat de tratarea nediferenţiată a întregii prese**, indiferent de tiraj, la emisiuni (radio sau TV) de tip „revista presei". În acest context, ar fi mai multe de spus despre cotidiane care au apărut numai ca să ia o cotă din hîrtia „de stat", ceea ce înseamnă, de fapt, micşorarea tirajului altor ziare, care se vînd mai bine. Iar ziarele „mici" se vînd de multe ori abia în partea a doua a zilei, cînd omul ia ce mai găseşte, indiferent de titlu. Ar fi extrem de util să se prezinte tirajele şi mai ales retururile zilnice ale tuturor cotidianelor!

Dar se poate face o observaţie şi mai interesantă. Parcă rezultatele obţinute cu *varianta realistă* ne sînt cunoscute. Într-adevăr, sînt extrem de apropiate de rezultatele alegerilor din 3 noiembrie 1996! Să ni le reamintim. CDR: la alegeri – 30%, acum – 34%; PDSR: la alegeri – 23%, acum – 27%; USD: la alegeri – 13%, acum – 14%. Reamintesc că acest *„acum"* înseamnă estimarea, cu aşa-numita *variantă realistă*, a opiniei presei apărute la sfîrşitul lunii aprilie 1997. Să ne amintim că în campania electorală multe ziare erau deosebit de critice la adresa celor care urmau să cîştige, iar de atunci poziţia lor faţă de noua putere s-a mai nuanţat. Deci, putem spune că **abia acum presa a ajuns la opiniile pe care alegătorii le-au avut în noiembrie 1996**. Să ne-nţelegem: este vorba despre ansamblul presei scrise, pentru că multe ziare reflectă în mod fidel opţiunile cititorilor lor.

În concluzie, cred că această analiză care priveşte presa dinspre cititor poate fi utilă în primul rînd ziariştilor, deoarece demonstrează că suspiciunile cu care este privită în ultima vreme presa nu sînt deloc gratuite. Ziarele pot să-şi facă propriile sondaje de opinie, dar rezultatele nu cred că vor fi mult diferite. Dacă vor să reziste în economia de piaţă liberă (care acum începe să funcţioneze, în fine, după reguli care nu mai sînt „originale", ci normale), directorii publicaţiilor trebuie să pună surdină convingerilor personale ale unor comentatori şi să ţină cont de părerile cititorilor. Şi anume, mă grăbesc să spun, de **părerile de azi**!

INSTITUTUL EUROPEAN

Colecţia SINTEZE

I. Saizu, Al. Tacu

EUROPA ECONOMICĂ INTERBELICĂ

Cercetare monografică a doctrinelor economice din perioada interbelică, cu tendinţe de modernizare, de accentuare a dirijismului etatist după criza din 1929-1933 şi condiţiile precipitării revanşismului şi agresivităţii unor state.

ISBN 973-586-050-3 256 pag.

În curs de apariţie:

- **Jean Nöel-Jeanneney** - *O istorie a mijloacelor de comunicare*
- **Roland Barthes** - *Mitologii*

Comenzi şi informaţii la sediul Editurii, în Iaşi:
Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600 • Tel: 032-233800
Tel-fax: 032-230197 • e.mail: rtvnova@mailcccis.RO

Scriitori sărbătoriţi la Uniune

Ştefan Aug. Doinaş la 75 de ani

„Pentru că, în general, momentele grele au precumpănit în biografia scriitorilor români, nu puteam să ratăm ocazia ca să şi sărbătorim", declara preşedintele Uniunii Scriitorilor, Laurenţiu Ulici, în deschiderea unui moment mai puţin obişnuit: omagierea a patru scriitori români contemporani, de calibre diferite, la împlinirea unor vîrste „rotunde". Astfel, într-o atmosferă total neprotocolară, la sediul US, s-a vorbit mai curînd despre biografia lui Fănuş Neagu şi a dramaturgului Iosif Naghiu, la împlinirea vîrstei de 65 de ani, despre poetul Ştefan Augustin Doinaş, la 75 de ani, ca şi despre epigramistul Mircea Ionescu-Quintus, la 80 de ani. Despre cei de mai sus au vorbit prietenii lor, care cel mai adesea au evitat exegeza operei, preferînd să schiţeze scurte portrete biografice: Fănuş Neagu a fost amintit ca un demn slujitor al lui Bachus, dar şi o fiinţă *„incapabilă să urască"*, Iosif Naghiu ca o persoană discretă, dispusă la neaşteptate sacrificii personale, iar despre Mircea Ionescu-Quintus s-a spus că este un om de o corectitudine rară, *„delicat prin temperament, lipsit total de aciditatea specifică epigramei"*.

Despre poetul Ştefan Augustin Doinaş a vorbit criticul Cornel Regman, cerchist vechi, care a avut numai cuvinte apreciative. *„Se poate vorbi de o autentică tinereţe spirituală în cazul lui Ştefan Augustin Doinaş. Cei 75 de ani ai poetului sînt receptaculul a cinci decenii de creaţie neîntreruptă (...) Cred că autenticul Doinaş este multiformul, cel care într-o creaţie nu s-a resemnat să-şi fie propriul epigon"*. Cornel Regman a considerat că natura de explorator, intrinsecă oricărui poet poate fi surprinsă foarte bine chiar de un vers de Doinaş: *„Îmi place să mă plătesc pe mine cu mine însumi şi să-mi rămîn întotdeauna dator"*. **(M.C.)**

✓ AGENDĂ CULTURALĂ ✓ AGENDĂ CULTURALĂ ✓

• **Dialog cultural european: Suedia–România**: Fundaţia Culturală Română, împreună cu Ambasada Suediei la Bucureşti şi Institutul Suedez din Stockholm, organizează între 5 mai–1 iunie a.c. o serie de manifestări culturale în Bucureşti, Sibiu şi Cluj. Aceste manifestări vor include gale de film, lansări de carte, seri de poezie şi muzică, mese rotunde pe teme de literatură, sociologie şi politologie, concerte de jazz, spectacole de dans modern, o expoziţie itinerantă de arhitectură. Vor participa 40 de oameni de cultură suedezi, din cele mai variate domenii, printre care şi d-na Gabriela Melinescu.

• **Ziua Europei – 9 Mai:** Cu ocazia sărbătoririi a 47 de ani de la fondarea primei comunităţi europene, Comunitatea Europeană a Cărbunelui şi a Oţelului, Delegaţia Comisiei Europene în România organizează în **Bucureşti:**

9 mai: • ora 12.00: vernisajul expoziţiei **„Străzi vechi – Arhitectura de mîine. Secvenţe europene"**, în Sala de Expoziţii a Institutului de Arhitectură „Ion Mincu", str. Academiei 18–20. Expoziţia rămîne deschisă pînă la 23 mai 1997 • ora 16.00: deschiderea oficială a ***Festivalului Filmului European***, cu proiecţia, la ora 16.30, a filmului românesc ***Asfalt tango*** de Nae Caranfil. • ora 18.45: **concert simfonic** al Orchestrei Naţionale de Tineret „Jeunesses Musicales" România, solist Jean Yves Artaud (Franţa), la Sala Auditorium (Sala Mică a Palatului). • ora 16.30: **spectacolul Teatrului Masca *Concert de promenadă,*** în Parcul Titan • orele 11–19: acţiuni ***„INFO-BUS"***, în Parcul Titan.

10 mai: • ora 11.00: **masă rotundă** pe tema expoziţiei de arhitectură europeană, cu participarea arhitecţilor din ţările membre şi asociate UE, la Institutul de Arhitectură „Ion Mincu".

La Satu Mare sînt prevăzute „Zile Europene". La Constanţa, Fundaţia şi Organizaţia „Andrei Şaguna" organizează în ziua de 9 mai, ora 17.00, la Muzeul de Istorie a Marinei, masa rotundă „Integrarea României în structurile europene".

• **Festivalul Filmului European (9–15 mai, Cinematograful Studio):** Prin generozitatea ambasadelor şi institutelor culturale ale statelor membre şi asociate la Uniunea Europeană, cinefilii din România au prilejul să vizioneze o selecţie reprezentativă pentru producţia cinematografică europeană a ultimilor ani. Astfel, împreună cu restul bătrînului nostru continent, sărbătorim o Europă unită prin cultură şi tradiţii, ancorată deja ferm într-un viitor comun. Festivalul Filmului European va avea loc şi în Timişoara (16–22 mai), Cluj (23–29 mai) şi Iaşi (30 mai–5 iunie).

BRITISH SPRING FESTIVAL

Privind înapoi cu simpatie

Shameless!

Odată catharsis-ul mîniei consumat şi tinerii furioşi ajunşi venerabili gentlemeni, inventarierea marilor deziluzii fiind epuizată, iar iconoclastia clasicizată, era firesc să se ivească şi o modalitate radicală de răzvrătire împotriva literaturii dramatice înseşi, în ţara lui Shakespeare şi G.B. Shaw. După ce a fost impus „the dramaturg" ca autor al textelor de scenă, s-a ajuns la o liberalizare absolută în care există doar un pre-text ce antrenează imaginaţia într-o cursă a inventivităţii debordante, care asimilează deopotrivă pantomima şi teatrul gestual, dansul şi muzica, acrobaţia şi jongleria. Un fel de *commedia dell'arte in a very british style of twenty century*. Că este vorba nu de o simplă regresie, ci de o complexă regenerare s-a putut constata cu ocazia acestui minifestival de primăvară, organizat de British Council în colaborare cu Ministerul Culturii, UNITER, Primăria Municipiului Bucureşti şi ArCUB, sponsorizat de Enterprise Oil şi UNILEVER România.

Patru trupe de vîrste şi orientări diferite s-au regăsit sub acelaşi stindard al unei riguroase improvizaţii.

Întemeiată în 1985, trupa „Empty Space" este şi nu este tributară novatorului Peter Brook. Într-un decor minimal (o uşă monumentală şi două–trei scaune), trei bărbaţi şi o femeie relatează într-o manieră eliptică ***Cazul doctorului Jekyll şi al domnului Hyde***. Recursul la epicitatea neoromantică a lui Stevenson se poate justifica prin ceea ce scriitorul considera a fi sarcina literaturii: să hrănească imaginaţia cititorilor. Figurarea concretă „în oglindă" a dihotomiei onoare/oroare nu este salvată de la simplism nici de tenta psihanalistă *avant la lettre*, nici de comentariul muzical prea puţin sarcastic. Doar „ceaţa sonoră a străzii victoriene" ar putea fi semnalată ca memorabilă secvenţă.

La limita infantilismului şi arierării se situează deliberat cea mai tînără dintre trupe, constituită în 1992 şi intitulată „Told by An Idiot" cu o sintagmă desemnîndu-i chiar stilul de joc. O abordare a realităţii tot de natură epică: în tradiţia vechii *drollery*, satirizînd grotesc absurdul existenţei, un omagiu adus bufonului, clovn al sorţii. Dacă în cadrul „The British Season" de acum doi ani, în ***Gata să izbucnească***, optica aceasta pseudo-îmbecilă intra într-o fericită consonanţă cu universul lui Gabriel Garcia Marquez, acum *„o frumoasă poveste de răzbunare"* – cum e subintitulată ***Nu m-ai îmbrăţişat încă*** – nu mai oferă decît o intrigă oarecare de triunghi amoros, e drept, incestuos şi laitmotivul incomunicabilităţii, exacerbat de handicapul înapoierii mintale, mai mult sau mai puţin hazliu.

La cei şapte ani ai săi „Opera Circus" trădează vagi semne de oboseală riscînd să revină la Bucureşti (dar şi în premieră la Piatra Neamţ, Iaşi, Cluj, Constanţa, Timişoara, Craiova şi Braşov) cu acelaşi spectacol îndelung aplaudat, ***Fără ruşine!***. Revendicîndu-se în mod deschis de la *commedia dell'arte* – la care au apelat, cîntăreţi fiind, pentru ca *„trupurile să le devină la fel de elocvente şi versatile ca şi vocile"* – membrii fondatori au adoptat maniera parodică de persiflare a clasicilor genului (de altfel anglo-saxonica *ballad opera* s-a născut din spirit polemic faţă de opera comică italiană!). Uzînd la figurat de o canava brechtiană şi la propriu de o platformă plurifuncţională cu negre chingi elastice, două cupluri de interpreţi cu voci minunate, plus un pianist solitar povestesc cu virtuozitate despre infidelitate. Sînt invocate arii şi duete din Mozart şi Strauss, Verdi şi Monteverdi, Rossini şi Puccini, Saint-Saëns şi Delibes, Cilea şi Händel, într-o echilibristică savuroasă imaginată, dar mai neglijent perpetuată. Deşi se pretinde că s-ar lucra fără întrerupere la perfecţionarea reprezentaţiei.

Surpriza şi momentul de vîrf l-a atins „Volcano", trupa alcătuită în 1987, care are un repertoriu impresionant, amalgamînd în spirit postmodernist ***Oedip*** şi ***Manifestul Partidului Comunist***, lecturi inedite din Shakespeare şi Nietzsche, Ibsen şi Barthes. ***Oraşul care a înnebunit*** se inspiră din *„a play for voices"* – o incantaţie a poetului rebel Dylan Thomas, inovator în materie de sintaxă verbală, dar şi în stilistica transfigurării indiferent cărui fapt real. Preluîndu-i tonalitatea ironică, artiştii englezi îndrumaţi de un regizor albanez închipuie după modelul liricii sale o **hartă a dragostei** la vreme de nebunie, într-o metropolă bîntuită de flagelul violenţei şi sexualităţii, al alcoolismului şi înstrăinării. Nerecomandată minorilor, reveria cosmarescă de o senzualitate necenzurată e ritmată insidios-nostalgic de melodiile lui Tom Jones şi constrînsă a se etala în spaţiul delimitat de o instalaţie originală: scheletul de aluminiu al unui cub rotitor ce evocă însuşi globul pămîntesc cu a sa inevitabilă răstignire christică.

IRINA COROIU

POLIROM NOUTĂŢI

LANSARE DE CARTE

„Vocea Americii" în România (1969-1978)

amintiri, mărturii, documente

Un volum de MIRCEA CARP

Joi, 8 mai, orele 16[00]

la Centrul American, str. Jean-Louis Calderon, nr. 79

Prezintă ADRIAN MARINO

Comenzi la CP266, 6600, Iaşi
Tel.&Fax: (032)-214.100; (032)-214.111; (032)-217.440
Internet: www.nordest.ro/shopping/books/polirom/polirom.htm
E-mail: polirom@mail.cccis.ro

Plural

ACCENTE

GHEORGHE FIRCA

Harababura criteriilor

Unii s-ar putea mîndri de a nu fi stîrnit de-a lungul unei vieţi nici o adversitate, de a se fi situat dincolo de opacitatea mefientă a vulgului şi de invidia confraţilor. Să tragem concluzia că prin atît de marile lor daruri, prin fapta lor reprezentînd perfecţiunea însăşi, au fost în modul cel mai firesc deasupra criticii? Sau să credem mai curînd că platitudinea desăvîrşită a ceea ce au produs nu a deranjat pe nimeni, iar o abilă politică de autopropulsare, mizînd inclusiv pe un soi de terorism psihologic, a redus la tăcere orice voce „cîrtitoare"? Fericit aşadar cel care nu întruneşte unanimitatea părerilor confraţilor, avînd parte totodată de nedumerirea nechemaţilor. Dacă va fi în stare a dobîndi acea înţelepciune, dureroasă uneori, de a deveni imun la nerecompensarea imediată sau chiar îndepărtată, el îşi va confrunta imaginea nu atît cu lauda (nemăsurată sau vană), cît cu etalarea savant-critică a defectelor sale. Va ajunge în cele din urmă să creadă el însuşi că din această cernere calităţile sale se dovedesc a fi nu altceva decît nişte biete reziduuri.

Constat cu stupoare pînă unde se poate ajunge în numele dreptului la opinie – şi beneficiind de permisivitatea acestei demăsurate agora în care trăim –, atunci cînd se afirmă că prestaţiile publice, mai ales cele televizate, ale lui Iosif Sava sînt lipsite de profesionalism. Este adevărat că „acuzatul" şi-a schimbat oarecum profilul în ultimii ani şi că, fără a-şi părăsi îndeletnicirea de critic pe calea tradiţională a publicisticii, a devenit un om public, în atenţia şi în deplinul respect al intelectualităţii din această ţară. Este opţiunea sa. Fără a-i fi neglijat pe muzicieni sau pe colegii din breaslă, el este învinuit mai mult sau mai puţin voalat de a se servi de muzică în loc de a o servi. De aici, bănuiesc, ideea falsă a „deprofesionalizării" sale (!?). Domnul Sava nu are, desigur, nevoie de avocaţi. Aş vrea să le reamintesc, totuşi, celor care au uitat – sau se fac că uită – că populatul „maieut" este de formaţie muzician. Dacă apariţiile sale mai vechi, de organist şi clavecinist, cărora nu le-a acordat nici dînsul cine ştie ce importanţă, ar putea fi trecute cu vederea, nu văd cum s-ar putea pune pe seama „neprofesionalismului" prestaţia specific muzicologică a alcătuirii unui dicţionar de muzică (printr-o fericită colaborare), unde cunoştinţe aprofundate, ce nu ies poate întotdeauna la lumină, l-au ajutat în chiar operaţiile de selecţie şi de esenţializare a informaţiei. Stîndu-i atunci alături, în calitate de redactor, m-am convins de toate aceste aptitudini, ca şi de existenţa unui potenţial „ştiinţific" ce nu avea, din păcate, să se mai manifeste în formele cele mai docte. Ar fi putut, pe de altă parte, să continue un filon documentaristic (precum a fost acela al publicării de documente, scrisori, memorii etc.) pe care îl abordase cîndva cu o aplicaţie şi inteligenţă superioare acelora ale unor autori specializaţi în această direcţie.

Încerc profundul regret că, prin maşina de vot „democratică", ce nu a funcţionat, iată, în sensul adevăratei promovări a valorilor, nu-l mai am alături în Biroul secţiei de muzicologie al Uniunii Compozitorilor şi Muzicologilor. Îmi lipseşte vocea sa (inconfundabilă şi în acest cadru) profesînd intransigenţa criteriilor de

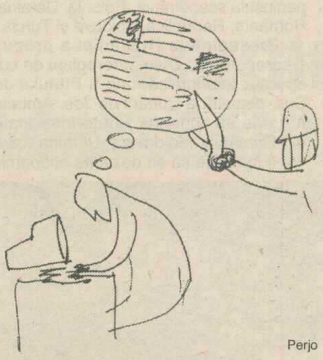

Perjo

apreciere, exigenţa morală. Toate-acestea le-a transferat (compensatoriu?) în noua tribună, pusă la îndemîna unor interlocutori de marcă, precum şi în culegerile de texte – ale sale sau ale altora – ce compun materia nu puţinelor sale volume din ultima vreme. Informaţia sa la zi, suportul pe care îl găseşte în estetică ori în istoria culturii constituie calea de acces spre orizonturi ce lasă, iarăşi, în *arrière-plan* formaţia sa primordială. Intransigent, pătimaş, incitant pînă la a se pierde pe sine, este posibil ca unele dintre opiniile şi obsesiile sale să-ţi stîrnească reacţii. Aici, da, rolul criticii ar fi şi justificat, şi benefic. Dar insinuările ce nu au tangenţă cu fondul lucrurilor, ridicînd hipertrofic date conjuncturale la rangul de criteriu axiologic, denotă cel puţin rea-credinţă, atunci cînd nu trădează, la cel care le practică, pofta parvenirii cu orice preţ, agresivitatea imposturii ce-şi croieşte drum prin denigrarea altora.

În această harabaură a criteriilor, mi-a fost dat să urmăresc pe micul ecran un interlocutor al domnului Sava care, erijat în arbitru al capacităţilor muzicologice, debita cu ifos teoria conform căreia în aducerea la lumină a moştenirii inedite a unui clasic ar fi îndrituiţi numai compozitorii, ca singurii în stare să înţeleagă, în literă şi sens, opera în cauză. Un *outsider* al ambelor domenii – al compoziţiei, ca şi al muzicologiei – elimina astfel, dintr-o lovitură, muzicologul oricît de calificat din acţiunea respectivă. Este ca şi cum am spune că numai stihuitorii, şi nu criticii literari sînt chemaţi a pune ordine în läsămîntul de manuscrise al unui poet... De altfel, asemenea „judecăţi" vin de cîtva timp încoace din partea acelora care, conjunctural sau/şi în virtutea oricăror alte criterii în afara acelora profesionale, se văd propulsaţi în funcţii de decizie (cîteodată chiar în instituţii în care specialistul în domeniu ar fi singurul aflat „la locul lui"), funcţii în virtutea cărora îşi permit, cu suficienţa neavenitului, să emită sentinţe şi să acorde note de competenţă. *Ne sutor ultra crepidam!*

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista "22" achitînd la redacţie (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile deschise la **Banca Comercială Ion Ţiriac S.A. Bucureşti, Str. Doamnei nr. 12:**
(pentru **dolari** în contul 4024009230,
pentru **mărci** în contul 4024009231,
pentru **franci francezi** în contul 4024009235,
pentru **lire sterline** în contul 4024009232,
pentru **franci elveţieni** în contul 4024009233,
pentru **lire italiene** în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimiţînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, Bucureşti, România.

Pentru a nu se reţine un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonaţii cărora le stă în putinţă acest lucru ca plăţile care se fac prin CEC (nu virament) să se facă prin CEC-uri plătibile în SUA şi exprimate în dolari SUA sau prin CEC-uri exprimate în mărci germane şi plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 $	40 $	20 $
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia	40 $	20 $	10 $
– Israel	60 $	30 $	15 $
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunţă exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizaţi de redacţie (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Erată

Din cauza unei erori în textul original, numele domnului doctor Nicolae Filipescu nu a apărut pe lista semnatarilor apelului „Romania Belongs in NATO" reprodus după ziarul *Los Angeles Times*. Regretăm această eroarel, cu atît mai mult cu cît domnul Filipescu a fost nu numai unul dintre primii semnatari ai apelului, ci şi unul dintre cei care au contribuit foarte generos la acoperirea cheltuielilor de publicare.

Valentin Feyns, Washington, mai 1997

IMPORTANT

Librăriile din provincie şi din Bucureşti în care găsiţi în fiecare săptămînă revista „22".

Arad	– C&M Anticariat, Str. Lucian Blaga nr. 2–4, tel. 057/21.77.49
Bacău	– Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr. 12, tel. 034/14.60.42
Braşov	– SC Simpozion, Piaţa Teatrului nr. 2
Bucureşti	– Institutul Francez (Librăria Humanitas), B-dul Dacia nr. 77, orar L–V 9–21, S 11–21, tel. 211.38.36 – Librăria „M. Sadoveanu", B-dul Magheru nr. 6, tel. 211.29.65 – Librăria Humanitas („Librăria din fundul curţii"), Calea Victoriei nr. 120 – Librăria Humanitas (Kretzulescu) tel. 613. 50.35
Constanţa	– Librăria Sophia, Str. Dragoş-Vodă (în dreptul Prefecturii), tel. 041/61.50.77
Iaşi	– Librăria Humanitas, Piaţa Unirii nr. 6, tel. 032/21.55.68
Piatra-Neamţ	– Librăria Humanitas (în incinta Galeriilor de Artă „Lascăr Viorel"), Str. Ştefan cel Mare, tel. 033/21.20.15
Piteşti	– Librăria Humanitas, Pasajul Victoriei nr. 89 (în incinta Galeriei de Artă Naivă), tel. 048/68.10.97
Sibiu	– Librăria Humanitas, Str. N. Bălcescu nr.16, tel. 069/21.14.34
Timişoara	– Librăria Humanitas, Str. Mercy nr.1, tel. 056/13.31.80
Tîrgu-Mureş	– Librăria Humanitas – Palas, P-ţa Trandafirilor nr. 57, tel. 065/16.78.63
Turnu Severin	– Librăria Humanitas, Str. Crişan nr. 25 (Casa Tineretului), tel. 052/32.69.31

Redactor-şef: **GABRIELA ADAMEŞTEANU**
Redactor-şef adjunct: **RODICA PALADE**

Editori: **ANDREI CORNEA** (publicist comentator), **OANA ARMEANU** (coordonator secţie socială), **MARIAN CHIRIAC**, **IULIAN ANGHEL**
Financiar: **ALINA CORBU** (contabil-şef)
Marketing-distribuţie: **MIRCEA IONESCU** (şef secţie)
Tehnoredactor: **LUCIAN PIUCĂ**
Publicitate: **MIHAELA CUCU**
Secretar de redacţie: **ADRIANA BOBEICĂ**
Difuzare, abonamente: **CONSTANTIN SATALLA**, **ALEXANDRU PETREA**
Procesare text, corectură: **RADU DOBÂNDĂ**, **LIDIA CRISTESCU**, **RODICA TOADER**, **MARA ŞTEFAN**
Casierie: **IULIANA FLOREA**
Fotoreporter: **CONSTANTIN VĂDUVA**

Rubrici:
Economie: ***ILIE ŞERBĂNESCU***
Politic: ***ŞERBAN ORESCU, ZOE PETRE, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, CRISTIAN PREDA***
Eseu: ***H.-R. PATAPIEVICI***
Cronică literară: ***DAN C. MIHĂILESCU***
Cronică de teatru: ***IRINA COROIU***
Cronică TV, film: ***FLORIN GABREA***

Consiliul consultativ 22:
MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHAI ŞORA, ŞERBAN PAPACOSTEA, VIRGIL NEMOIANU, SORIN ALEXANDRESCU, MIRCEA MARTIN, MIHNEA BERINDEI, VLADIMIR TISMĂNEANU, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22".
Redacţia şi administraţia: Bucureşti, Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, 614.17.76
e-mail: r22@r22.sfos.ro, http://www.sfos.ro/culture/22/

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

Responsabil de număr: **IULIAN ANGHEL**

ISSN-1220-5761

TIRAJ: 12.500 exemplare

Turcia – un nou aliat al României

În zilele de 28–30 aprilie a.c., președintele Constantinescu s-a aflat într-o vizită de stat în Turcia, în urma căreia a obținut sprijinul ferm al acestei țări pentru primirea României în NATO. Turcia se alătură astfel Franței, Italiei, Spaniei, Portugaliei și Greciei, care au făcut publică decizia lor de a susține România. La polul opus se situează SUA, Marea Britanie și Germania, care își mențin rezerva. Ceilalți membri NATO au adoptat rînd pe rînd o atitudine favorabilă țării noastre, fără însă a promite sprijinul lor.

Cooperarea în cadrul Mării Negre

Cooperarea în cadrul zonei Mării Negre, în principal economică, are și o importantă dimensiune politică, pentru că poate duce la crearea unei zone de stabilitate în această parte a Europei, una dintre cele mai măcinate de conflicte, multe încă nesoluționate. În acest sens, cooperarea economică a Mării Negre poate ajuta România în eforturile sale către integrarea în UE și NATO. Ea nu reprezintă o alternativă la cooperarea economică cu țările din Europa Centrală – cu care România a semnat, de altfel, la 12 aprilie a.c., protocolul de aderare la Acordul Central European de Comerț Liber, CEFTA –, a declarat președintele Emil Constantinescu, ci o strategie complementară în vederea participării României la schimburile comerciale internaționale.

TURCIA

Populație: *58,8 milioane locuitori, 90% turci, 7% kurzi, 3% armeni, greci, arabi* • ***Suprafață:*** *779.452 kmp* • ***Religia:*** *islamică (99% din populație), creștină, mozaică* • ***Principalele orașe:*** *Ankara, capitala, 3,2 milioane locuitori; Istanbul, cel mai mare oraș, 7,3 milioane locuitori* • ***Forma de guvernămînt:*** *republică (din 1923)* • ***Președinte:*** *Suleyman Demirel, ales la 16 mai 1993 pentru un mandat de 7 ani* • ***Prim-ministru:*** *Necmettin Erbakan, liderul Partidului Prosperității (de orientare islamistă)* • ***Organizații internaționale:*** *membră a ONU, NATO (din 1952), BIRD, FMI, OMC etc., membru asociat al UE (din 1963)* •

Crearea a două euroregiuni cu Ucraina și Moldova

Discuțiile purtate la Istanbul între președintele României și cei ai Georgiei, Armeniei, Azerbaidjanului și Ucrainei s-au concretizat într-un proiect de transport al petrolului, gazelor naturale și altor materii prime din Asia Centrală, prin România, către Europa Centrală. Un punct important pe acest traiect va fi portul Constanța, datorită avantajelor sale: mărime, legături feroviare ce urmează să fie modernizate, telecomunicații prin fibră optică și satelit, prezența aeroportului, proiectele de realizare a unei autostrăzi Brașov-București-Constanța și de concesionare a Canalului Dunăre-Marea Neagră, care vor deschide două căi de legătură spre Europa. Petrolul va fi prelucrat în rafinăria Petromidia și există perspectiva construirii unei noi rafinării în zonă. România are deja conducte pentru transportul petrolului care pot fi ușor racordate la această rețea. Leonid Kucima a exprimat disponibilitatea Ucrainei, pe al cărei teritoriu ar urma să se facă tranzitul, de a se asocia la acest proiect, din dorința de a-și cîștiga independența energetică față de Rusia. Moldova ar putea fi, de asemenea, cooptată. Un alt proiect de perspectivă adus în discuție de Emil Constantinescu este crearea unui traseu european pe axa nord-sud, care să lege peninsula scandinavă, Polonia, Ucraina, România, Republica Moldova și Turcia.

Președintele României a propus crearea a două mari euroregiuni de cooperare economică, una a Prutului de Sus, cealaltă a Dunării de Jos. Ambele ar urma să cuprindă județe învecinate din România, Moldova și Ucraina, care vor fi sprijinite să se dezvolte economic cu aportul financiar al Uniunii Europene. Leonid Kucima a fost de acord cu această propunere, sugerînd chiar ca ea să fie inclusă în tratatul de bază între România și Ucraina. Președintele Moldovei, Petru Lucinschi, a declarat că și Moldova va accepta cele convenite între România și Ucraina cu privire la crearea celor două euroregiuni.

Zonă liberă de comerț româno-turcă

O semnificație deosebită în cadrul vizitei președintelui Emil Constantinescu în Turcia a avut-o întîlnirea cu președintele Turciei, Suleyman Demirel. *„Între țările noastre nu există nici o divergență. Am convingerea că în cel mai scurt timp România își va ocupa locul în structurile euro-atlantice, pentru care Turcia îi acordă tot sprijinul"*, a spus președintele Demirel. Totodată, cele două țări se vor sprijini reciproc pentru integrarea lor în UE, pentru care Turcia și-a depus candidatura încă de acum 10 ani: *„Un parteneriat solid între Republica Turcia și România va conduce la consolidarea flancului sudic al NATO și la crearea unui pivot de securitate în această regiune, a cărei stabilitate este vitală pentru întreaga Europă"*, a declarat președintele Constantinescu.

În cadrul întîlnirii dintre cei doi președinți, România și Turcia au semnat acordul de liber schimb, care prevede reducerea sau anularea reciprocă a taxelor vamale. În 1996, schimburile comerciale cu Turcia au fost de 609 milioane dolari, România avînd un excedent comercial de 171 milioane dolari. Turcia este al cincilea partener comercial al României, principalele noastre exporturi în Turcia fiind produse minerale și chimice, metale și articole metalice, animale, în special berbeci, produse alimentare și tractoare.

Semnarea acordului de liber schimb s-a bucurat de o primire favorabilă din partea oamenilor de afaceri turci prezenți la Conferința oamenilor de afaceri din cadrul CEMN. La ora actuală există deja în România cca 4.000 de firme turce. Se apreciază că în curînd schimburile comerciale cu Turcia vor ajunge la un miliard de dolari anual. *„Cooperarea regională reprezintă o strategie de integrare europeană"*, apreciază Emil Constantinescu, *„o fază pilot în care țările își exersează capacitatea de cooperare. O zonă de liber schimb te pregătește pentru competiția în regim concurențial global."*

Autostrăzi în loc de poduri

În urma vizitei de lucru a președintelui Emil Constantinescu la Sofia (30 aprilie a.c.), președinții României și Bulgariei și-au promis susținere reciprocă pentru intrarea celor două țări în UE și NATO. *„Victoria României în realizarea reformei ne stimulează și pe noi. Reformele începute trebuie întărite, pentru că este ultima șansă a țărilor noastre de a adera la UE și NATO"*, a spus Petăr Stoianov.

În cadrul discuțiilor purtate, Emil Constantinescu l-a convins pe Petăr Stoianov să amîne proiectul de construire a podului peste Dunăre – proiect blocat de cîțiva ani din cauza imposibilității unui acord asupra amplasamentului – și a obținut cumpătămîntul acestuia pentru îndreptarea eforturilor comune în vederea construirii unor autostrăzi pe teritoriul României, care ar conecta România și Bulgaria la rețeaua europeană de drumuri. Una din aceste autostrăzi va lega Brașovul de București și de Constanța. O alta va fi Sibiu-Valea Oltului-Pitești-București-Giurgiu, care va asigura traficul spre Bulgaria, folosind podul existent Giurgiu-Ruse, ce urmează să fie modernizat. Ca urmare, una din urgențe este construirea segmentului de autostradă București-Giurgiu.

În perspectivă se va încerca construirea a două poduri peste Dunăre, astfel încît ambele țări să aibă legături bune cu Europa Centrală: unul Calafat-Vidin, care ar asigura legătura spre Sofia, celălalt, Turnu Măgurele-Nicopole, care ar permite crearea unei rute ce ar trece prin mijlocul României și ar permite legături cu toate zonele țării.

Turcia – între tradiție și modernitate

Turcia este țara cea mai dezvoltată economic din bazinul Mării Negre. Are importante bogății naturale, dar insuficient exploatate, și un potențial militar însemnat. Deși deține o poziție cheie în această parte a lumii, se confruntă încă cu mari probleme: insuficienta dezvoltare economică, conflictul între forțele conservatoare și cele pro-occidentale și problema minorității kurde.

Dezvoltarea și modernizarea Turciei au început o dată cu transformarea sa în republică, în 1923, prin efortul și personalitatea deosebită ale lui Mustafa Kemal Atatürk, considerat întemeietorul Turciei moderne. Turcia a rămas însă pînă astăzi o țară predominant agrară și s-a confruntat cu cîteva grave crize economice. Cea mai recentă datează din anii '90 și nu a fost încă complet rezolvată. Lira turcească s-a devalorizat considerabil, ajungînd în prezent la 135.000 lire pentru un dolar american, iar datoria externă a crescut, în cursul anului 1995, de la 20 la 65 miliarde dolari. Pentru stabilizarea situației, guvernul a recurs la reforma totală a impozitelor, creșteri masive de prețuri, închiderea întreprinderilor falimentare și privatizarea celor rentabile.

Pe lîngă dificultățile economice, Turcia s-a confruntat și cu un grav conflict intern între forțele conservatoare, islamiste, reprezentate de Partidul Prosperității, al premierului Erbakan, și cele liberale, pro-occidentale, ale fostului prim-ministru, Tansu Çiller, actualmente vice-prim-ministru și ministru de Externe, lider al Partidului Căii Juste. O a doua forță laică și modernizatoare importantă este armata turcă, cu un rol stabilizator al vieții politice în decursul ultimelor decenii. Ea este autoarea mai multor lovituri militare, ultima dintre ele în 1980, menite a restabili ordinea în perioade de criză. Armata însă s-a retras de fiecare dată, imediat după stabilizarea internă, astfel încît loviturile de stat nu s-au transformat în dictaturi militare. Conflictul declanșat recent se datorează unei decizii a guvernului, susținută de forțele modernizatoare, de introducere a obligativității învățămîntului laic de 8 ani. Aceasta presupune închiderea numeroaselor școli islamice, în care învață în prezent cca 3 milioane de copii. Acest conflict a mărit enorm popularitatea premierului Erbakan, care s-a pronunțat împotrivă.

Din cauza confruntărilor între rebelii kurzi și forțele de ordine turce, în regiunea Anatoliei de sud-est, Parlamentul a instituit în 1987 starea de urgență, prelungită pînă în 1999. De asemenea, în 1993, Curtea Constituțională a Turciei a pus sub interdicție Partidul Popular al Muncii (PKK).

Turcia este implicată și într-un conflict în interiorul NATO, cu Grecia, din cauza Ciprului (scindat într-o zonă turcă săracă și una grecească bogată) și a insulelor de lîngă coasta Anatoliei.

OANA ARMEANU

Cooperarea economică a Mării Negre (CEMN) a luat naștere în urmă cu 5 ani, prin participarea a 11 țări: Albania, Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Moldova, România, Rusia, Turcia și Ucraina. Ideile care stau la baza CEMN sînt dezvoltarea relațiilor comerciale între țările membre și crearea în viitorul apropiat a unei zone CEMN de comerț liber (un pas decisiv în acest sens a fost făcut prin semnarea la 29 aprilie a.c. a acordului de comerț liber între România și Turcia), crearea unei infrastructuri moderne pentru dezvoltarea transporturilor, asigurarea surselor externe de energie, cooperarea în domenii diverse – agricultură, turism, protecția mediului, administrație locală, combaterea crimei organizate, a traficului de droguri și arme și a terorismului etc.

Statele participante reprezintă o regiune cu o populație de aproximativ 330 milioane de persoane și cu un teritoriu vast și diversificat, cu importante resurse naturale.

Principalul mecanism CEMN în elaborarea, finanțarea și realizarea proiectelor comune va fi Banca Mării Negre pentru Comerț și Dezvoltare, ce va fi inaugurată oficial chiar în aceste zile, cu sediul la Salonic.